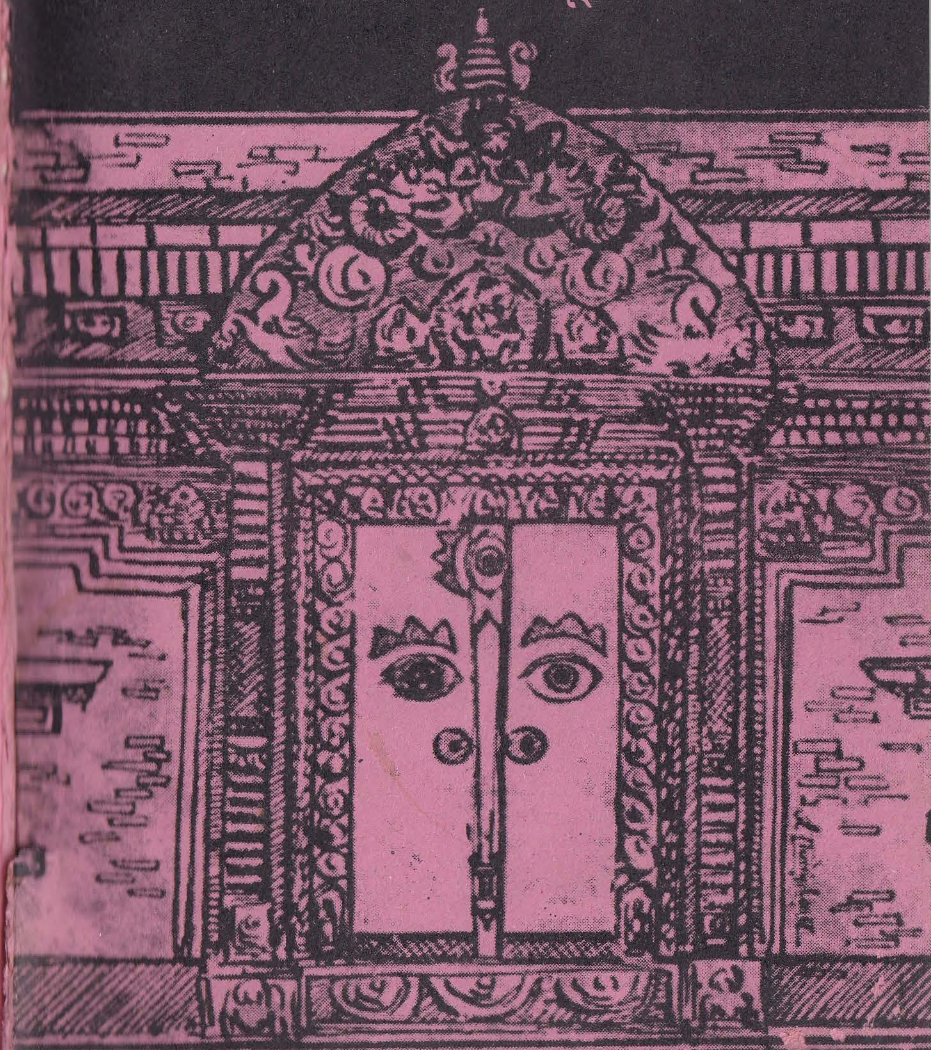
नेपाःया तान्त्रिक द्यः व तान्त्रिक पूजा

चवमि : बलदेव जुजु
सुरेन्द्रमान श्रेष्ठ

नेपाःया तान्त्रिक द्यः व तान्त्रिक पूजा

च्वमि :

बलदेव जुजु
सुरेन्द्रमान श्रेष्ठ

नेपाःया तान्त्रिक द्यः व तान्त्रिक पूजा

च्वमि :
बलदेव जुजु
सुरेन्द्रमान श्रेष्ठ

पिकाक :
च्वमिपिं

पिथना :
न्हापां १०००, ने.सं. ११०५
न्हापल्यू, ने.सं. ११२०

मू २५।-

थाकू :
कोसेली छापाखाना, यँ

धलः पौ

न्हापांगु पिथनाया जिमिगु खँ

संस्कृति सभ्यताया चिं जूगुलिं थुकिया महत्त्व मथूम्ह मनू मनूया तँय् लाइमखु धकाः विद्वान्तय्सं धयाच्वनी। संस्कृति धयागु तःधंगु बौद्धिक मन्थनं पिहांवइगु खः। उकिइ दुने दर्शन हे सुलाच्वंगु दयाच्वनी। अथे जूगुलिं दर्शन मदुगु संस्कृतिं विकृतिया हे रूप काये फु।

अथे हे भीगु नेपाःगालय् दुनेच्वंपिंसं थःगु धकाः नाला कयातःपिं द्यःत व इमिगु पूजातय्के, अले इलय्व्यलय् न्यायेका च्वंगु द्यः जात्रातय्के नं बिचाः याना स्वयेबलय् तःसकं रहस्य दुगु थःगु हे तालगु मौलिक दर्शन खने दया वः। थ्व दर्शनयात वैदिक शास्त्र (धर्मशास्त्र, पुराण आदि) व तन्त्रशास्त्रया जक लिधंसा कयाः स्वयाः नं मगाः। अज्ज भीगु गुलि संस्कृतिया खँतय्त इतिहासं नं थथे हे धकाः प्रमाणित याये मफया च्वंगु दु। जबर्जस्तीं पुराण, तन्त्र व इतिहासया आधारय् व्याख्या यानाः निर्णय यायेत कुतः यायेगुलिं सत्य खँ भन् हे तना वनेफु।

थुगु हे प्रसङ्गय् थनयागु धार्मिक संस्कृतितय्के दुसुलाच्वंगु खँ त जिमित सीके मास्ति वयाः फक्व मालामिला स्वयाः अध्ययन यायेगु ज्या यायां वना। दँलं दँ वन नं लुदंक तथ्य खँत लुइके मफु। छखेंला थन थुगु बारे सःसिउपिं मनू हे मदये धुंकल खनि। उकीसं भीगु पुलां पुलांगु सफूत नं यक्व हे मदये धुंकल। आधुनिकताया फसं कःपिं मनूतय्सं ला उज्वःगु धार्मिक ज्यातय्त अन्धविश्वास धकाः वान्छ्वयेगु हे बिचाः याना हये धुंकल। अथे जूगुलिं आः नं भीसं थनयागु संस्कृतिया महत्व सकसितं थुइके विइमफुत धाःसा ला भीगु संस्कृतित अथें हे लोप जुया वनीगु अवस्था वइ। उकिं गुलि फत उलि जूसां लुइके फुगु खँ त सकसियां न्ह्यःने ब्वये फुसां चर्चा यायेत त्वह सां दइ धयागु मनं तुनाः थ्व सफू च्वयेगु साहस यानागु खः। थुकिं यानाः "थ्व खँ खः लाकि मखु" धकाः निर्णय यायेगु ज्या ब्वमिपिनिगु ल्हातय्

ल:ल्हाना च्वना । ब्वमिपिनिगुपाखें आलोचनात वल धा:सा थ:गु हे खँ जक द्य:ने लाकेगु ज्या मयासे तथ्य खँ पिहाँ व:गुलिइ लय्तायेगु पक्षय् जिपिं च्वंच्वनागु दु । छाय्धा:सा थ्व जिमिगु न:लिगु कुत: ख:, उकिं द्वंगु खँत यक्व हे दये फु, अज्ञानं जूगु द्वं बिद्वं त पतिंचा सुया: क्यना: ब्वमिपिंसं सहयोग याना विइ धका: आशा यानाच्वना । थ्व सफुलिइ च्यापु च्वखँत दु, जिपिं निम्हसिनं म्हतिं प्यपु प्यपु च्वयागु ख: । अथे जूसां निम्हय्सियां खँ ब्याका: सल्लाह याना: हे च्वयागुलिं जिपिं निम्ह जूसां विचारय् छम्ह हे धा:सां पाइमखु ।

सफू पिथनेत ग्वाहालि याना दिउपिं हनेबह:पिं विद्वान्त व पासापिंत गब्लें हे जिमिसं ल्व:मंके फइमखु । नेपालभाषा व साहित्यया सेवाय् ब्याक्कं जीवन पाना दिउम्ह ज्ञानबृद्ध व वयोबृद्ध हनेबह:म्ह प्रेमबहादुर कसा:जुं जिमिगु उत्साहयात यक्व थकया बिया दिउगु दु । जिमिगु कुत:यात समर्थन याना: सफूयाबारे थ:गु प्रतिक्रिया व मन्तव्य नं प्वंका:बियादिउगुलिं वय्क:प्रति जिपिं आभारी जुयाच्वना । अनंलि सफुलिइ तयेमा:गु ब्लक त दयेकेत जिमिगु मनं तुनाथें चित्र दयेका: ग्वाहालि या:म्ह किजा अथवा पासा हे धा:सां जिउम्ह जीवन राजोपाध्याययात दुनुगलंनिसें यक्व सुभाय् दु । हिसि प्रेसया थुवा: पासा पुष्पबहादुर चित्रकारजुं नं सफू छापय् याका दिउगु जक मखुसे मेमेगु मा:गु सल्ला: नापं बियादिया: यक्व ग्वाहालि याना: जिमित त:धंगु गुन याना दिउगु दु, उकिं वय्क:यात नं यक्व धन्यवाद बिया: च्वना । अनंलि जिमित सफू च्वयेत न्ह्यघ्वायेगु नापनापं फक्व सामग्री ता:लाकेत व मेमेकथंनं ग्वाहालि याना दिउपिं यक्व पासापिन्त ला न्ह्याक्व सुभाय् द्यछा:सां गाइमखु ।

१. च्वसुया नांया न्ह्य:ने □ थथे चिं दुगु बलदेव जुजुं, अलय् थथे चिं △ दुगु सुरेन्द्रमान श्रेष्ठं च्व:गु ख: ।

२. द्यब: किपातय् च्वंगु देग:या लुखा खड्ग आकारय् दयेका:त:गु ख: धयागु खँ "खड्ग सुरक्षाया प्रतीक" च्वसुइ दु । थ्व च्वसु ने.सं. ११०४ दँया "न्हाय्कं" दँ पतिइ नं पिहाँ वये धुंकूगु दु ।

च्वमिपिं

निक्वःगु पिथनाया खँ

नेपाल संवत् ११०५ दँय् पिदंगु 'नेपाःया तान्त्रिक द्यः व तान्त्रिक पूजा' सफू पिदनाः स्वदँति दुबले हे फुक्कं फुत, बजारय् न्यायेगु मदयाः यक्वसिनं सफू माल धकाः जिमिथाय् धाःवयेगु यानाच्वंगु नं दँलं दँ दये धुंकल। न्हून्हूगु सफूत च्वयाः पिथनेगुली हे जिमिगु ध्यान वनाच्वंगुलिं पुलांगु छक्वः पिथनेधुंगु सफू हानं पिथनेगु पाखे बिचाः मवनाच्वंगु खः।

आः ला भिंन्यादँमसिं हे ई वने धुंकूगुलिं थुगुसी निक्वःगु पिथनाकथं थुगु सफू ब्वमिपिनि न्ह्यःने ब्वयेगु ताःकयाः कुतः जूगु खः। ब्वमिपिसं सफूयात ताःसकं ययेका दिउगुलिं छिकपिन्त यक्वयक्व सुभाय् दछायाच्वना। छिकपिनिगु ययेका हे जिमिगु ताःधंगु भलसा खः धकाः मनंतुसे सफू फुक्कं छिकपिंत हे दछाये, सुभाय्!

जिगु छ्वाःचा

थ्व हे आश्विन ७ गतेयागु खँ खः। श्याम डी. कुमाः भाजुयागु पौ ज्वनाः मिसा छम्ह जिथाय् वल। मिसा दक्षिण अमेरिकाया उरुग्वे धयागु देशयाम्ह जुयाच्वन, व छम्ह पर्यटक। थःगु देशं पिहाँ वःगु भिंस्वला दये धुंकल। विभिन्न देश चाःहिला आः नेपालय् थ्यंकः वःगु। "ल्हासा गेस्ट हाउस" धाःथाय् च्वंच्वंगु जुयाच्वन। वयात नेपाः न्हूगु हे संसार थें च्वन हँ। अकिं सँभ्याः दुगु छेँय् च्वनाः नेवाः संस्कृतिया बारे अध्ययन याये मास्ते वल हँ। उकिया निम्तिं जिं वयात सहयोग यायेमाल हँ धाल।

जिमि मां तस्सकं मफया च्वंगुलिं व थन च्यान्हु गुन्हु जक च्वने तिनि धाःगुलिं वयागु इच्छा पूवंका बी मफुत। लिपा स्वला-प्यला हे च्वनेगु यानाः वये धयाः व वन। खँ सिधल। तर नेपाःयात वं न्हूगु संसार भाःपूगु जिगु निम्तिं न्हूगु खँ जुल। अमेरिकायात झीसं न्हूगु संसार धायेगु। थौं अमेरिकायाम्ह छम्ह पर्यटकं नेपाःयात न्हूगु संसार धाल। अद्‌भुत मखुला थ्व ? तर, मखु। छत्तिं मखु। न्ह्यात्थाय् वंसां वहे पहःयागु छेँ, व हे पहःयागु लँ, व हे पहःयापिं मनूत, व हे थाय् व हे चालाबाला व हे थिति-रीति व विधि व्यवहार स्वयाः वःम्ह मनुखं नेपालय् फुक्क फुक्क हे पाःगु खंबलय् वयात नेपाः न्हूगु संसार थें च्वनीगु स्वभाविक खः। नेपाःयागु संस्कृति यूरोपयागु संस्कृतिनाप आकाश पाताल धयाथें हे पाः। पूर्वीय सभ्यता व संस्कृति लिसे हे नं जो लाः धाये मजिउ। उकिया अर्थ नेपाः अझ नं सिमसिमबाज्याया जमानाय् लिकुनाः थन धोग्गी पुलां अवस्था हे तिनि ला ले ? भौतिक क्षेत्रय् लिकुंगु खये फु। तर, सांस्कृतिक क्षेत्रय् ? पैगोडा शैलीयागु देगः व सँभ्याः दुगु देँयात कयाः वास्तुकलाया बिचार यानाः स्वत धाःसा नगुने सन् १९८३

या सितम्बर महिनाय् पश्चिम जर्मनीया म्यूनिक शहरय् प्रदर्शनी जूबलय् नेपालकक्षया निम्तिं थ्व हे पैगोडा शैलीयागु छेँ निर्माण जुल । मेमेपिनि नं थःथःगु देशया कक्षया निम्तिं थःथःपिनि पहःयागु छेँ दयेकूसां प्रदर्शनी क्वचायेव फुक्क थुनाछ्वत । तर, नेपाःयागु पैगोडा शैलीयागु छेँ विशेष कलां जाःगु, सुयागुं नाप जोमलाःगु जूगुलिं वयात ल्यंका हे तयेगु खँ अनयागु नगर सभासदं कोछित, प्रदर्शनीया आयोजकयाके धेवा पुलाः न्यानाः उकिया संरक्षण याना तल । अथेहे स्वीजरलैण्डया जूरिचय् जूगु प्रदर्शनी 'नेवार चोक' धकाः नेवाःतय्गु चुक थें दयेकाः ब्वयातःगुली हे दकलय् सकलें आकर्षकगु वस्तु जुल । जापानय् थौंकन्हय् गुगु एक्सपो-८५ प्रदर्शन जुयाच्वन उकियागु नेपालकक्ष दयेकेत व छायेपेत नेपालंनिसें कालीगरत व कलाकारत वंगु दु । थ्व नं गुम्बा पह वइगुलिं मेमेगु देशयागु स्वयाः अवश्य पाइ धयागु विश्वास दु । थुकथं नेपाःयागु वास्तुकला खनीबलय् विदेशीतय्सं विशेष यानाः यूरोपी कलाविद्तय्सं न्हूगु संसारय् वयाच्वना थें तायेकल धाःसा छुं अद्‌भुत मखु । थथे हे जुयाः जुइमाः नेपालीपना क्यनेत श्री ५ या सरकारं नं न्हूगु छेँ दयेके बलय् पैगोडा शैली वयेक पौ तयेमाः धकाः नियम दयेका ब्यूगु । १३०० दँ न्ह्यो जग हे मतसे दयेकाः तःगु मरुसतलय् भी जुजु वीरेन्द्रवीर विक्रम शाहदेवं माल्डिभ्सया राष्ट्रपतियात स्वागत यानाः भीगु वास्तुकलाया कदर यायेमाः धकाः राष्ट्रिय व अन्तर्राष्ट्रिय क्षेत्रय् ध्यानाकर्षण याना बिज्यात । हालसालय् तिनि जीर्णोद्धार जूगु थँवहिली च्वंगु कामरूप कामाक्षा, ज्वालामाई व दक्खिनकालीया देगलय् श्री ५ बडा महारानी ऐश्वर्य राज्यलक्ष्मी देवीं पूजा यानाः बिज्याःगु नं थ्व हे उद्देश्यं जुइमाः ।

थ्व जुल वास्तुकला व स्थापत्य कलायागु खँ, नेपाःगालय् दुहां वयेसाथं सकसिगुं मिखाया न्ह्योने भ्वाताहां दनाच्वनीगु वस्तु । अथे हे भीसं याना वयाच्वनागु आपालं ज्या खँ दु । थुपिं तुरुन्त खनीगु वस्तु मखु । निन्हु-प्यन्हु थन चाःहिलाः नेवाःत नाप भेलय् पुनाः स्वत धायेव तिनि खनीगु

वस्तु थुपिं खः । भीगु थितिरिति व व्यवहारया हे खँ काये का । याका वया च्वन । याना वया च्वन । याकूम्हसिनं छाय् धकाः धाये फुगु मखु । न याःम्हसिनं छाय् याना धकाः धाये फु । याका च्वनागु व याना च्वनागुया महत्त्व थूगु मखु । भौ कुनाः श्राद्ध यायेगु धाःथें न्हापांनिसें यानावया च्वंगुलिं याना धायेगु बाहेक मेगु धाये फुगु मखु । अबु आजापिसं यानाच्वंगु भीसं मचांनिसें खं । तःधी जुल कि उकियागु हे नक्कल यानाः भीसं नं यायेगु जुल । उकियागु रहस्य व महत्त्व धाःसा भीसं स्यूगु मखु । सत्तीम्ह द्योया वास्ता मरु धाःथें थम्हं याना च्वनागु ज्याखँया वास्ता भीत मदु । छाय् यानागु धकाः सीकेगु च्यूताः भीसं भ्याःहे मयाना । तर, पिनें वःम्ह पर्यटकं खँनीबलय् बरा अद्भुतगु वस्तु खं थें जुयाच्वनी । थुकियागु रहस्य सीकेत व उत्सुक जुई । अनुसन्धान याये मास्ते वयेकी, याई । वं अनुसन्धान यानाः पिकयातःगु सफू ब्वनाः भीगु थितिरीति व विधि-व्यवहारया खँ भीसं सी । भीसं छुं मस्यू, इमिसं फुक्क फुक्क हे स्यू धकाः ल्हाः पुइकी, सन्तोषया सासः ल्हाई । तर थथे सन्तोष यायेगु भीगु निम्तिं तःधंगु शरमया खँ मखुला ? थःत थम्हं म्हमसिल, म्हसीकेगु कुतः नं मयात । फलस्वरूप भीपिं न्हियान्हित्थं गालय् कुतुंवन, धोपय् तुन । ह्याउँमचा बेलय्निसें थः मचातय्त थःगु भाय् मस्यंसे कतः भाय् स्यनेगुली गर्व ताइपिं, मचांनिसें च्यो-बुद्धि व चरित्र हत्या यायेगुली न्हाय् तप्पुकीपिं नेवाःतय्गु छु खँ ल्हाये !

थ्व हे खँ वाःचायेकाः बलदेव जुजु व सुरेन्द्रमान श्रेष्ठ भाजुपिं निम्हसिनं नेवाःतय्गु संस्कृतियाबारे वात्तुवालाः स्वयेगु व सीकेगु कुतः याना दीगु तस्सकं सराहनीय व प्रशंसनीय जू । अथे ला मेपिं विदेशीतय्सं नं भीगु संस्कृतिया अनुसन्धान व अन्वेषण यानाः उकियागु रहस्य व महत्त्वयात सकस्यां न्ह्योने ब्वया बीगु व उला बीगु बांमलाःगु खँ मखु । भीगु मिखा चायेका ब्यूगुली इमित भीसं न्ह्याक्को धन्यवाद ब्यूसां मगाः । अथे नं थ्व पुस्तक ज्ञान जक जुल । भीसं हे यात धाःसा व्यावहारिक ज्ञान हे जुइ । छाय् धाःसा भी थःपिसं हे याना वयाच्वनागु भीगु हे खँ थ्व खः ।

थ्व सफुली वय्‌क:पिसं च्याता वस्तुया अनुसन्धान याना: दीगु दु। च्यातां भीगु मिखां खना च्वनागु व भीसं भोग हे नं याना च्वनागु ख:। खया: नं भीत नेवा:तय्‌सं हे थ्व्‌यात न्हंका छ्वयेगु, तंका छ्वयेगु कुत: यानाच्वन। विदेशी वस्तुया विदेशी ज्या-खँया अनुकरण योगुली हे त:धंछु चाया च्वन, थ:गु संस्कृतिया कुं खिना: कुँचय्‌ लाकमं प्यंका च्वन। थुलि अप्पो दु:खया खँ छु दई ! वास्तवय्‌ नेपालयागु प्राचीन व परम्परागत संस्कृतिया विरोध याइपिंत भीसं छगू कथं अराष्ट्रिय तत्व धा:सां जिउ। कारण, थ्व संस्कृति हे पर्यटन उद्योगया मूल लगानी ख:, नेपा:यागु आर्थिक उन्नतिया छगू दुकुलुगु स्रोत अथवा मुहान ख:।

आ: बलदेव जुजु व सुरेन्द्रमान भाजुपिसं याना दीगु अनुसन्धानया विषययात संक्षेपं वाला स्वये। ‘नेपा:या तान्त्रिक द्य:त” धा:गु लेखय्‌ ‘महाद्य: व नारांद्य:थें जा:पिं पौराणिक द्य:त स्वया: आगंद्य: व दिगुद्य:थें जा:पिं तान्त्रिक द्य:त जीवननाप अप्पो सत्ती’ धयात:गु दु। थ्व खँ अवश्य ख:। बुसेंनिसें मसीतल्ले भीसं यानां च्वनागु थितिरीति गुलि दु फुक्क तान्त्रिक विधि-विधानय्‌ आधारित जुयाच्वंगु दु। पौराणिक द्यो जुइमा बाय्‌ तान्त्रिक द्यो जुइमा फुक्क द्यो वास्तवय्‌ काल्पनिक व प्रतीकात्मक द्यो ख:। विभिन्न ऋषिमुनि तपस्वी व सिद्धपिन्सं थ:पिनिगु ज्ञानं खं थें द्योपिनिगु रूप, रंग व ध्यान दयेका: द्योपिं सृष्टि यानात:गु ख:। द्यो व हे जूसां द्यो या रूप पाना: वयात स्वयेगु दृष्टिकोण पाइ व हे माथं वयात यायेगु व्यवहार याई। व्यवहार अनुसार हे देवं नं वरदान वी। नास:द्यो अर्थात्‌ नृत्यनाथ धा:सां, विश्वकर्मा धा:सां, भैरव धा:सां व हे महाद्यो ख:। अथे हे अष्टमातृका, नवदुर्गा, दशमहाविद्या न्ह्यागु धा:सां व हे महाद्योया कला: महादेवी ख:। वैष्णवतय्‌ निम्तिं गनेद्यो लड्‌डु व लैं जक नइम्ह जूसा तान्त्रिकतय्‌ निम्तिं व हिफ: द्यो जुया: म्वा:हि घुतुघुतु त्वनीम्ह ख:। भगवान्‌ बुद्ध हे नं तान्त्रिक मतानुसारं अथवा महायानी मतानुसारं समन्तभद्रयागु रूपय्‌ शक्ति सहितम्ह

जूवनी । आं हां यानाः चचा हालाः पुजा याइबलय् गुलुपातय् नं ला, न्या व ख्यैं तयाः नई । उलि जक मखु, अहिंसा व शान्तिवादी द्योपिनिगु पूजा पञ्चामृतं थाये धुंकाः लय्सिवा जोलं धकाः मोहनि स्वनाः ला व अय्ला तयाः सम्हय् जोलनं पुज्याये माःगु थिति नेपाःयागु बौद्ध समाजय् दु । नारां द्योया अवतार धाःम्ह नरसिंह द्योयाथाय् ला तयाः मलःजा नकीगु व खतय् तयाः वयागु जात्रा याःगु, वयात जीवबलि बीगु नं तान्त्रिक मतं हे मखुला ? द्योपिं फुक्कसित सृष्टि यानातःम्ह हे मनू हे ला खःनि । वया यत्थे । तांन्वथाय् च्वंम्हं लैं व लड्डु नकूसा चिकुथाय् च्वंम्हस्यां सम्हय् नकल । थः छु नल द्योयात नं व हे नकल । न्ह्यागु नकूसां देवं क्वाप्प क्वाप्प याना च्वंगु दु । थ्व यः थ्व मयः धकाः भेदभाव याइम्ह ला व ख हे मखु । थुकथं द्यो धयाम्ह प्रतीक स्वरूप दयाच्वंम्ह ज्ञानया मूर्ति जूगुलिं वयागु ध्यान बांलाक सीकाः वयागु भाव-भक्ति यायेमाः राष्ट्रिय झण्डा, पार्टी झण्डा धयागु राष्ट्रया व पार्टी सिद्धान्तया प्रतीक खः । न्ह्यात्थें जाःम्ह मूर्तिविरोधीं नं थःगु राष्ट्रया झण्डायात, थःगु पार्टीया झण्डाया हनाबना यानाच्वंगु दु । क्रिस्तानतय्सं क्राइस्टयागु क्रस चिन्हयात, मुस्मांतयसं शुक्लपक्षया न्हूगु तिमिलायात तस्सकं मान्यता बिउ । अकिं थःथःगु विश्वास अनुसार प्रतीक रूपी मूर्तियात पूजा यायेगु मुनासिब हे जू । बरु गुगु मूर्तियात थम्हं पुज्यायेगु खः उगु मूर्तिया बारे गाक्क ज्ञान थःके दयेमाः । अन्धश्रद्धा व अन्धविश्वासयात झीसं हाकुतिना छ्वयेमाः ।

आः वइ खँ सम्हय् यागु । सम्हय् धाये मात्रं धाला व लम्पिचा झीगु न्ह्योने च्वंवइ । गथे नैबेद्य धायेवलय् बजिया द्योने घ्यः व साखः च्वनी, अथे हे सम्हय् धालकि स्याबजिया द्योने मुस्या पालु व ला च्वनी । धाला व लम्पिचा गबलें हे बाइ मखु । शैव जुइमा बाय् बौद्ध, निखलःयातं तान्त्रिक मतं छगू हे यानातःगु दु । छम्हसिनं नमोशिबायः धाःसा मेम्हसिनं नमो बुद्धायः धाइ । पञ्चमकारया सूत्रं हनाः निम्हसितं छम्ह हे यानातःगु दु । अकिं

सम्हय् नेवाः मात्रया हिनूहिनुली न्ह्यानाच्वंगु दु। यैंयाः ला सम्हय् नखः हे जुल। हाथु द्यःयाँथाय् जक मखु कि छेँखापतिं सम्हय् बियाः थौं हायेकेमाः। "ला छक्रू वयेक सम्हय् बजि" धयाः सम्हय् फ्वँः वनेगु चलन हे भ्रौ दु। पाहाँचःहे बलय् खः जात्रा याइ। अबलय् हे नं द्योयात पूजा याये धुंकाः सम्हय् बी, थौं हायेकी। थुकथं सम्हचं नेवाःतय्‌गु जीवनय् पलाःपतिं, हूचा पत्तिं थाय् कयाच्वंगु दु। अकिं श्रेष्ठ भाजुं भ्रौगु तन्त्रय् सम्हय्‌या गुलि तक महत्त्व दु धयागु खँ भ्रौ पूर्वजपिसं सम्हय्‌या विधिं पूजा यानाः अष्टसिद्धि तक प्राप्त याना वंगुलिं क्यना च्वंगु दु' धयादीगु खःगु हे खँ खः। त्रंला गाः ३ कुन्हु वसुन्धराया धलं दनी पञ्चामृत तयाः पालं याइ बेलय् नं सात्विक भोजन हे याइ। कन्हय् कुन्हु बिजं धकाः वसुन्धरा वर्तया विसर्जन याये धुंकाः सम्हय् तयाः कुमार पूजा याई, ला व अय्‌लाः भक्ष याई। नेपाःयात कुमारी या दे धाई। अकिं हे मखा न्ह्याग्गु तःधंगु पूजाय् नं कुमारीयात विशेष महत्त्व बियाः पूजा मयासे मगाः व हे सम्हय्‌जोलं तयाः। कुमारीया ल्हातं भ्रौ जुजुं सिन्हः तिना बिज्याइगु नं ला थ्व हे कारणं मखुला ? थ्व का सम्हय्‌यागु महत्त्व। थ्व हे याइम्हसित धाई नेवाः। थ्व हे नेवाःतय्‌गु संस्कृतियात धाइगु खः नेपाल संस्कृति।

थुकथं हे 'ख्यैं सगं' 'नेपालय् द्यःखः जात्रा', खड्‌ग सुरक्षाया प्रतीक',। 'मोहनी', स्वन्ति नखः' व 'सीकाःभू' यात नं वय्‌कः जुजु व श्रेष्ठ भाजुपिसं दुग्ययेक वालाः सांगाय् ससि ल्ययेथें ल्ययाः अनुसन्धान याना दीगु दु। थ्व वय्‌कःपिसं पुस्तक ज्ञानं जक खंकाः च्वया दीगु मखु कि थःपिसं भुक्तमान याना च्वनागु खँयात वालाः मालाः सीकाः, थुइकाः च्वयादीगु खः। वय्‌कःपिं थःपिं हे खः, कपिं मखु। थःपिनिगु खँ थःपिसं हे मालाः लुइका दीगु विशेषकथं महत्वपूर्ण जू। वय्‌कःपिनिगु थ्व ज्यायात भ्रौसं अवश्य कदर यायेमाः। द्योनें द्योनें लाल काइपिं, द्यांच्वय् च्वनाः न्या बच्छि काइपिं थन यक्वों दु। वय्‌कःपिं अज्याःपिं मखु। तन, मन व धन बियाः वय्‌कःपिसं थ्व ज्या यानाच्वना दीगु दु। वय्‌कःपिं आपालं आपालं धन्यवादया पात्र खः।

छगू खँ। फ्री नेवातय् छ्वयलाभू धयागु छगू थिति दु। लत्या, खुला, दकिला, विचाः गुथि, सनागुथि व सी गुथि थें ज्याःगु सिक सम्बन्धी मभिंगु ज्या अलय् ज्याः जंको, थकालि लुइगु, सिलाःभू, मांसाःभू व दीक्षा कर्मथें ज्याःगु तःतःधंगु भिंगु ज्या आदिं मोहनि स्वनाः सम्हय्जोलं नं पुज्याय् माःगु न्ह्याग्गु ज्याय् नं छन्हु न्ह्यो छोय्लाभू यायेगु दस्तूर दु। छोय्लाभू धाये मात्रं छोय्ला दइगु ला जु हे जुल, छोय्लाया नापनापं थों नं दइ। थ्व छोय्लाभू धयागु मू ज्याया छन्हु न्ह्यो बहनी याइगु खः। साधारण कथं जक यायेगु व भव्य रूपं अर्थात् तस्सकं हे यायेगु तःधंगु खँ मखु। तःधंगु खँ ला छोय्ला व थों मदयेक मगाःगु खँ खः। अलय् थ्व छोय्लाभू यायेगुया अर्थ छु ले? थुकिया अर्थ खः शुद्धीकरण। थौंकन्हय् एकछ्राके धायेगुया रूपय् तान्त्रिक विधिकथं छोय्लाभू यानातःगु खः। छैं छखां बँ इलाः, नीसी यानाः लुसि ध्यनाः, सँ खानाः, मोः ल्हुयाः बहनी छोय्लाभू याई। छोय्लाभू याये धुनेवं छुं नये मजिउ। अकिं थ्वयात अन्तिम शुद्धीकरण धायेमाल। एकछ्राके धयागु नेवाःतय्गु चलन मखु, भासं हे नं थ्व नक्कल जक यानातःगु खः धयागु सीदु। फ्रीगु चलन ला छोय्लाभू हे खः। थुकथं ला नयाः थौँ त्वनाः यायेगु शुद्धीकरण गज्याःगु धकाः मनूतय्सं धाये फु। तर, छगू खँ बिचाः यायेमाःगु छु धाःसा थ्व नेपाःयागु खँ खः, अकिं नेपाःयागु मिखां हे थ्वयात स्वयेमाः। हिन्दूस्तानी अथवा बनारसी मिखां व चश्मां स्वयां बांलाक खनीमखु।

वज्राचार्य धयापिं बौद्धतय् पुरोहित खः। बौद्धतय्सं हिन्दू द्योयात मानय् याइमखु धयागु मनूतय् धारणा। तर, नेपाःयापिं बौद्धत बरो बिचित्र। कालभैरव व श्वेत भैरव अलय् शोभाभगवतीया जक मखु कि पलांचो भगवती, नःक्वाः भगवती व मनकामनाया पूजारी नं बज्राचार्यपिं। शंकराचार्य नेपालय् वये न्ह्यो पशुपतिया पूजारी नं बज्राचार्य हे। महांकाःद्योया पूजारी व पाःलाः जक मखु कि संस्थापक समेत वज्राचार्य। अथे हे लुमह्रि अजिमा थें ज्याम्ह पीठ अजिमाया संस्थापक नं बज्राचार्य। विघ्नान्तक भैरव व म्हय्पि अजिमाया संस्थापक नं बज्राचार्यपिं हे। अले थ्व हे बज्राचार्यपिं खः

लयसिवा जोलं पुज्याइपिं व कुमारी पुजा याना: वसुन्धरा ब्रतया कन्हय् कुन्हु ला नया: अय्ला त्वने जीकिपिं। थुकथं नेपालय् सम्हय्यागु त:धंगु महत्त्व दु। मद्य, मांस, मीन मुद्रा व मैथुनया प्रतिनिधि स्वरूप थ्व सम्हय् तान्त्रिकताया छ्पा: न्हाय्कं ख:। बज्राचार्यपिसं तारा, बसुन्धरा व लोकेश्वरथें ज्या:पिं शान्तिवादी द्योपिंत पुज्याइबलय् पञ्चामृतं पुज्या: सा आजु, अजिमा व कुमारीपिन्त पुज्याइबलय् पञ्चमकारं पुज्याइ। अकिं ख्यैं सगं बी न्त्यो धौसगं विया: पञ्चामृतं निं न्हापालाक पुज्यायेगु चलन जुयाच्वंगु। थुकथं नेपा:यापिं बौद्धत पञ्चामृत व पञ्चमकार नितां ग्रहण याना: समन्वयवादी नीति ज्वनाच्वंपिं ख: कट्टरवादी मखु।

थथे जूगुलिं भ्फीसं भ्फीत म्हसीके माल। भ्फी थौं तनाच्वंगु दु, फुना वना च्वंगु दु। सि हे मसीकं छत्थुं कुंखिनेगु व बहिष्कार यायेगु बांमला:। थ:पिनिगु विशेपता थ:पिंके दु। थ:पिनिगु हे दयेक दयेकं सुयाकें न्ययेका: जुइमा:गु मदु। न्हापालाक तनावनाच्वंगु लुइके माल। फुना वनाच्वंगु मफुके माल। छु छु दयेके माल, छु छु भिंके माल धका: विचा: यायेगु खँ अले तिनि वइ। धन हे जक सकतां मखु। थ्व छगू भौतिक पदार्थ ख:। भौतिक पदार्थ धयागु थौं दया: कन्हय् मदये नं फु। अकिं धनया नापनापं मन नं दयेमा:। भौतिक पदार्थयात मानसिक अर्थात् आध्यात्मिक दृष्टिं स्वया: भिंगु ज्याय् भिंगु खँय् छ्यला: जगतोहिताय यायेमा:। मां बौ मदयेकं मचाखाचा दइमखु। प्राचीनता मदयेकं आधुनिकता दइमखु। छु वैज्ञानिक ख: छु अवैज्ञानिक ख: विचा: याना: स्वत धायेव तिनि सी दई। वा पाकय् जुया: स्व: स्व:थाय् म्हासुसे च्वनीगु बखतय् पृथ्वीया प्रतीक स्वरूप बसुन्धराया धलं ज्ञंला गा: तृतीया कुन्हु दनेगु यानात:गु वैज्ञानिक ला कि अवैज्ञानिक ? वा लया हया: सकस्यां छेँय् अन्नया भकारी जायेत्यनीगु बखतय् अन्नया द्यो अन्नपूर्णया जात्रा याना: हर्षबराईं यायेगु यानात:गु वैज्ञानिक लाकि अवैज्ञानिक ? भ्फी उलिमछि नख: चख:, थितिरीति दु फुक्क थथे हे ख:। वांलाक्क वाला:

विचाः यानाः स्वत धाःसा तोह मदयेक, कारण मदयेक यानातःगु छुं खनीथें मच्वं ।

मुख्य खँ, मथुइक मसीकं सुयातं हेला यायेगु, नागःतुगः यायेगु बांमलाः । आज्जु व अजिमाया देशय् च्वंच्वनापिं भीसं आज्जु व अजिमायात पुज्याना च्वनागु नं दु, हनावना याना च्वनागु नं दु । इमि सन्तान भी जूगुलिं इमिसं याना वंगु ज्यायां रहस्य भीसं सीकेनु । इमिगु ज्या थौंयात मल्वः थें च्वन धाःसा उगु अवस्थाय् तिनि बांलाक्क बिचार यानाः माःगु सुधार भीसं याये, संशोधन याये अथवा हिलाबुला याये । आधुनिकता धाधां मिखा तिसिनाः कर्पिनिगु नक्कल मयाये ।

प्रेमबहादुर कसाः
२०४२-६-२३-४

नेपाःया तान्त्रिक द्यःत □

थ्व विश्वय् छक्व: मिखा ब्वयेका: स्वत धा:सा थीथी धर्म व संस्कृति हना: वयाच्वंपिं थीथी हे मनूत खने दइ । न्ह्याग्गु हे धर्मय् जूसा फुक्कसिनं थ:थ:गु धर्म, जात व समाजयात ल्वयेक द्य: मानेयाना: थ:थ:गु संस्कृतिया परिचय बिया वयाच्वंगु दु । धात्थें हे धायेगु ख:सा "द्य: धयाम्ह द हे मदु, थ्व अन्धविश्वास जक ख:" धका: हालाजुइपिं आधुनिकतावादी धका: थ:त न्ह्यब्वयेत कुत: याइपिं मनूतसें नापं सी धुंकूपिं त:धंपिं मनूतय्गु "बुन्हिं हनेगु" धका: द्वलंद्व: धेबा फुका: समारोह यासें किपाय् स्वाँमा: क्वखायेका: जात्रा याना: द्य: पूजाया रूपयात स्वीकार यानाच्वंगु दु । थथे द्य: मानेयायेगुलिइ नं थ:थ:गु संस्कृति दु, अलय् व हे संस्कृतिकथं द्य: पुज्यायेगु पह: नं थीथी हे दु ।

मनूतय् जीवनय् संस्कृति धयागु खँ तच्वकं त:धं । विचारवान् मनूतसें संस्कृतियागु स्वरूप स्वया:हे मनूतय्गु सभ्यताया जा: (स्तर) सीका कयाच्वनी । उकिंला विद्वान्तसें संस्कृतियात सभ्यताया ख्वा:पा: धका: धाइगु । संस्कृतिइ मनूतय्गु सामाजिक किपा, व्यक्तित्व व गौरव दयाच्वनी । संस्कृति धयागु मचातय् म्हिते थें अथें दयेका त:गु मखु, उकिइ दार्शनिकतापूर्ण रहस्यं जा:गु अर्थ सुलाच्वंगु दयाच्वनी । अथे जूगुलिं स्वाभिमानी मनूत थ:गु गौरवपूर्ण संस्कृतिया रक्षा यायेत मालावन धा:सा थ:गु ज्यान तकं पायेत लिचिलि मखु, नये हे मखंसा नं थ:गु संस्कृति त्व:ति मखु ।

झीगु नेपा: गालय् नं द्य: हनेगु खँय् थ:गु हे रीति व परम्परा दु । थुकी तच्वकं सीकेबहगु रहस्यं जायाच्वंगु खँत भतिचा वालास्वयेवं हे खनेदया व: । थौंतक विश्वया मिखाय् नेपा: देया गौरव च्वन्ह्यानाच्वंगु थ्व हे थ:गु तालगु संस्कृतिं याना: ख:, थ्व हे संस्कृतिं याना: सुंलिसे ज्व:मला:गु अस्तित्व दयाच्वन । आ: थन नेपा:मिपिसं हनात:पिं द्य:तय् वारय् सांस्कृतिक मिखां स्वया: चर्चा याये ।

नेपा: गालय् पौराणिक द्य:तय् सिकं तान्त्रिक द्य:तय् यक्व महत्व खनेदु । खजा महाद्य:, नारांद्य: आदि पौराणिक द्य:तयत पूजा हे मया:गु ला मखु, एकादशी कुन्हु अबसं च्वना: पशुपति दर्शन यायेगु चलन दुथें नारानद्य:या मन्दिरय् वना: द्य: पुज्यानाच्वंपिं नं यक्व दु । अथे जूसां नेपा:मितय् जीवनय् तान्त्रिक द्य:त गुलि सत्ती उलि नारानद्य: महाद्य: मजू । आगंद्य:, दिग्द्य:, थुज्व:पिं तान्त्रिक द्य:तय् पूजा यायेगु अनिवार्य हे जुयाच्वंगु दु । धायेमाल धा:सा थनया तत:धंगु नख: चख: फुक्कं तान्त्रिक द्य:तय् जात्रा वा पूजा लिसे स्वानाच्वंगु दु । तान्त्रिक द्य:तयगु पूजाया प्रसाद कया: तिनि भ्वय् नया: नख: हनेगु जूगुलिं तान्त्रिक द्य:तय् पूजा मयासे हे मगा: । भ्मीसं खना च्वनागु दु पाहाँचह्रेबलय् कंग, न्यतमरु, लुंमरि आदि अजिमां द्य:तयत बलि बिया: पुज्याना: थ:थ:गु लागा–लागाय् च्वंपिं मनूतय्सं प्रसाद कया: नख: हनाच्वनी, अथे हे येँया:, मोहनीबलय् नं त्वा:–त्वालय् च्वंपिं द्य:तयत पुज्याना: अलय् छेँ-छेँ नं तान्त्रिक द्य:त स्थापना याना: बलि बिया: वा सम्हय् जक छाया:सां विशेष पूजा याइ, अलय् उकिया हे प्रसाद कया: न्ह्यइपुक्क भ्वय् नया: नख: हनी । दिगु पूजा नं थन च्वंपिं मनूतय् मयासे मगा: । न्हूम्ह भौमचा व न्हूपिं मचातयत दिगु द्य:या थाय् दुत्यंके मा: । अथेजूगुलिं तान्त्रिक द्य: पुज्यायेगु अनिवार्य जुयाच्वंगु दु । महाद्य:, नारानद्य:या पूजा अनिवार्य मजूसे इच्छाधीन जुयाच्वन ।

राजनीतिया मिखां स्वयेबलय् नं नेपा: देयात तान्त्रिकद्य: कुमारीया राज्य धाइ । यँलागा चौथी (आश्विन कृष्ण चतुर्थी) कुन्हु श्री ५ महाराजाधिराजं वसन्तपुरय् च्वंम्ह म्वा:द्य: कुमारीद्य:या ल्हातं तिका कायेमा:गु चलन छ्यला: हे वयाच्वंगु दु । छुं दँ न्ह्य: (महालेखापरीक्षण कार्यालय दये न्ह्य:) फुक्क सरकारी कार्यालयया ल्या: स्वइगु "कुमारी चोक" धयागु कार्यालय दुगु ख: । थुकिं नं सी दु, थन कुमारीद्य:या नामं शासन जुयाच्वंगु ख: । थथे हे भिंनिदँय् छक्व: तान्त्रिक द्य: भद्रकालीया ख्वा:पा: पुया: द्य: जुयाच्वंम्ह मनूया ल्हातं मखनय् सिंह दुवातय्, अथे हे भिंनिदय् छक्व: पचलिभैल: द्य:या ख्वा:पा पुया: द्य: जुयाच्वंम्ह मनूया ल्हातं भुतिसलय् जुजुं खड्ग हिला कया: सिद्धि कायेमा: । वंशावलीइ च्वयात:कथं लिच्छवि जुजु गुणकामदेवं तान्त्रिक द्य: महालक्ष्मीं

म्हगसय् आज्ञा जूकथं खड्ग आकारय् च्याम्ह अजिमा द्यःपिं स्थापना यानाः यँ दे? दयेकूगु खः ।* व हे अजिमा द्यःत व आजु द्यःयात देया रक्षा याकेया लागि स्थापना यानाः तःगुलिं नेपाःमिपिसं विशेष श्रद्धा तयाः इमित पुज्याना च्वन । नेपाः गालय् गुलि नं सीगुथि त दु, उकिइ नं गुथियारतय् पालंपाः यानाः दँय्दसं उज्वःपिं तान्त्रिक द्यःत हे विधिपूर्वक पुज्यानाः फुक्क मुनाः उकिया प्रसाद कयाः सीकाःभु यानाः गुथि हना च्वनी । थथे नेपाःमितय् जीवनलिसे फायेमफइकथं स्वापु दयाच्वंपिं जूगुलिं थन तान्त्रिक द्यःतय् तःधंगु महत्व दुगु खः । थ्व नेपाः देयागु हे विशेषता खः । पशुपतिइ महास्नान कुन्हु नं पशुपति महाद्यःयात जा थुयाः सात्विक भोग छायाः पुज्यायेगु नापनापं उकिया हे छगू अंगया रूपय् दक्षिणपाखे च्वंम्ह भैलः द्यः (कीर्तिमुख भैरव) यात म्ये व दुगु स्यानाः हे पुज्यायेमाः । थ्व फुक्क खँ सीदु, नेपाःगालय् तान्त्रिक द्यःपिनि प्रधानता दु । आः थ्व तान्त्रिक द्यःतय्बारे छक्वः अध्ययन याना स्वयाः छुं भति सीके फुगु खँत थन न्ह्यब्वयेगु ज्या याये ।

दक्व सिबे न्हापां थुमिगु नांयाबारे विचाः याना स्वयेबलय् छु खनेदु धाःसा थुमित शास्त्रीय नां मतसे गुलिसितं थाय्यात कयाः गुलिसितं द्यःया प्रकृतियात कयाः नेपालभाषां हे नां छुनाःतःगु दु । पासिक्व अजिमा, फिब्व अजिमा पिनिगु नां थाय् यात कयाः छुनाःतःगु दु धाःसा थ्वं हायेकीम्ह द्यः जूगुलिं हाथुद्यः, देगः या गालय् म्येछ्योँया क्वँय् तँतँ यानाः तयेमाःगु चलन दुम्ह जूगुलं व द्यःयात न्यतमरु अजिमा धकाः द्यःया प्रकृतियात कयाः नां छुनाःतःगु खनेदु । गुम्हसियां धाःसा नामकरण लिसे किम्बदन्ती नं ल्वाकज्यानाच्वंगु दु । लुमरि अजिमा, लुति अजिमा, लुचुमरु अजिमातय् नामय् चलय्जुया च्वंगु किम्बदन्तीत लुँलिसे हे सम्बन्धित जुयाच्वंगु दु । अथे हे नै अजिमा, मरुगनेद्यः तयेगु नामय् उज्वःगु हे किम्बदन्तीत दु । कंग, कुलाँय्मरु, असंमरु, म्हय्पि, फुसिं, पोर्पा, तखती आदि यँया नांजाःपिं तान्त्रिक अजिमाद्यः पिनिगु नांया धाःसा अर्थ हे सिइके मफये धुंकल । थथे शास्त्रीय द्यःतय् नांलिसे छुं सम्बन्ध मदयेक थःगु हे पहलं नां छुनाः द्यःत स्थापना यानाः पुज्याना तयेगु नेपाःमितय्गु विशेषता हे धायेमाः । आः थथे नां छाय्

---

* *"खड्ग सुरक्षाया प्रतीक" च्वसुइ स्वयादिसँ ।*

छ्गु ले धायेवलय् थुकिइ छुं रहस्य दुगु खँ अवश्य तायेकमा:, अलय् अनुसन्धान यानाः सीकेगु कुतः नं यायेमाः ।

थथे शास्त्रय् मदुगु नां छुइगुया छगू अभिप्राय ला पिनेयापिं मनूतय्त सिइके मबिसे गोप्य तयातयेगु खः । दे रक्षा याकेत स्थापना यानातःपिं जूगुलिं थन च्वंपिं नेपाःमितय्सं सिबे मेपिंसं म्हसिके मफयेकेत थथे नां छुनातःगु खः । थुकथं द्यःयात म्हसिके मफुत धायेवं शत्रुतसें द्यःयात थःपाखें पुइका कयाः दे ल्हातय् लाके फइमखु । वंशावली स्वयेबलय् द्यःयात बसय् कयाः थःगु ज्या सिद्ध याना वंगु यक्व किम्बदन्तीत खने दु । स्वर्गया रक्षा यानाच्वंम्ह तलेजु द्यःयात लंकाया जजु रावणया काय् मेघनादं न्हिं न्हिं नरबलि बीगु पाःफयाः द्यःयात थःपाखें पुइका काल, अलय् उकिया हे शक्तिं इन्द्रयात त्याकाः इन्द्रजित धकाः नां जाहेर जुल, अथे हे नेपाःया धर्मागत देव जुजुया पालय् विक्रमादित्य वयाः वज्रयोगिनीया कराइलय् दायेकातःगु चिकनय् ह्वाला ह्वाला नंस्वाःगु मसला ह्मय् बुयाः थःगु म्ह चिकनय् पाख यात, अलय् योगिनी गणपिन्त साक्क मांस भोजन याके धुंका पारसमणि ल्हातय् लाकाः जुजु धर्मागत देवयात हिस्स जुइका बिल । उकिया हे चिं धकाः थौंतक नं अन तःग्वःगु कराइ भ्वपुइका तःगु भ्रीसं सक्वय् स्वयेफु । उकिं भ्रीसं धायेफु, शत्रुतपाखें देयात रक्षा याकेया लागि हे थनच्वंपिं द्यःतय्त गोप्य तयेगु क्रमय् थथे थःगु पहलं नां छुनातःगु खः ।

मेगु खँ थन छु दु धाःसा थथे द्यःतय्त छुनातःगु अजुगति चायापुगु नामय् तान्त्रिकता नं दु । थ्व कूटभाषां नां छुना तःगु खनेदु । गथे देगःया त्वनासिंइ तयातःगु अश्लील मूर्तिया अर्थ मलः जुइ मफयेकेगु धकाः प्रचारय् धया तःसां दुने गोप्य रूपं बीज मन्त्रया चिं यानाः तःगु खः धकाः तन्त्रशास्त्रया विद्वानतय्सं धयाच्वंगु दु, अथे हे थ्व नामय् नं उज्वःगु हे तान्त्रिक मिखां स्वत धाःसा उज्वःगु हे रहस्य खने दइ धयागु खँ पत्याः यायेबह जू । उदाहरणया लागी लुँमरि अजिमाया नांयात कयाः स्वयेफु । भद्रकाली अजिमायात लुँया मधि बिइ धकाः ह्ययेका तन्त्रशास्त्रय् निपुण जुयाच्वंम्ह सुवल बहाःया शाश्वत वज्राचार्य हःगु धकाः वंशावलीइ च्वयातःगु दु । थन बिचाः यायेमाःगु खँ छु धाःसा लुँया मधि बिइ धायेवं अजिमाद्यः छाय् प्रसन्न

जुया: वल जुइ ? लुँया मधि नये जिउगु नं मखु वा तिसा याना: तिये जिउगु नं मखु । वरु लुँया तिसा विइ वा लुँया देग: हे दना विइ धा:सा द्य: लय्ताइगु स्वभाविक जू । उकीं थ्व स्पष्ट जू, लुँया मधि विइ धा:गु धात्थें लुँयागु मधि दयेका: छ्यायेगु धा:गु अवश्य हे मखु, विशेष महत्त्वपूर्ण जुयाच्वंगु गुप्तपूजा यानातये धा:गु ख: । थथे विचा: याना: स्वयावन धा:सा मेमेपिं तान्त्रिकद्य:तय्गु नामय् नं थथे हे तान्त्रिक अर्थ दइ । उकिं दन्त्यकथा थुज्व:गु किंवदन्तितय्त असत्य धका: ध्याकुने वान्छ्वयेगु स्वया: थुकी छु रहस्य दु धका: दुवाला: स्वयेगु हे बाँला:गु ज्या जुइ ।

थौंकन्हय् उज्व:पिं द्य:तय्त शास्त्रीय नालिसे पाय्छि जुइकथं नां दयेका: छुइगु याना ह:गु खने दु । न्यतमरु अजिमायात नरदेवी, कुलाँय्मरु अजिमायात रक्तकाली, पाला:द्य:यात संकटा, असंमरु अजिमायात अन्नपूर्णा, अलय् मरुगनेद्य:यात काठमाडौं गणेश, अथे हे वंगलय् च्वंम्ह आजुद्य:यात आकाश भैरव आदि नां छुना: पुलांगु नांयात म्हुया छ्वयेगु ज्या जुयाच्वंगु दु । धात्थें हे थुकिंयाना: पुलांगु नां त बुलुहुँ बुलुहुँ तनावनीगु अवस्था खने दयावये नं धुंकल । गुलि द्य:तय् पुलांगु नां 'भ्रीसं मसी नं धुंकल । अथे जूगुलिं भ्रीसं थथे न्हूगु नां छुना: नेपालभाषां छुनात:गु पुलांगु नां न्हंका छ्वयेगु कुत: गुब्लें हे याये मजिउ । सुना नं यात धा:सा 'भ्रीगु संस्कृतियात आक्रमण या:गु थुइका: थुकियात पना: तान्त्रिकतां जा:गु पुलांगु नांयात म्वाकातयेगु हे कुत: याना च्वनेमा: ।

थ्व खँ छगू नं भ्रीसं चायेका च्वनागु दु कि उज्व:पिं तान्त्रिक द्य:पिनि आपासिया मूर्ति नं मदु । ल्वहँ ग्वा:राचा जक तया: त:गुलिं द्य:या रूप ध्यान छुं हे सिइमदु । थ्व नं गोप्य तयेगु धा:गु हे पह:गु कला ख: । हानं गुलि द्य:तय् मूर्ति दया:नं मुख्य द्य: मूर्ति मजूसे मूर्तिइ दुने च्वंगु कलश जुयाच्वंगु दु । गथेकि बुंगद्य:, पाला:द्य:तय् मूर्ति क्यने त जक ख:, धात्थेयाम्ह द्य:ला मूर्तिइ दुने तयात:गु कलश ख: । अथे हे हाथुद्य:या ख्वा:पा: नं क्यनेत जक ख:, धात्थेंयाम्ह द्य: वया लिउने च्वंगु त्यप ख: । थथे द्य:या मूर्ति मदुगु खँय् नं तस्सकं सीके वहगु दार्शनिकता दु ।

नेपा:गालय् आपा: याना: तान्त्रिक द्य:त काल्पनिक रूप दुपिं मखुसे

मनू हे अथवा मनूतय्‌गु जीवनय्‌ छ्यलातःगु वस्तु हे जुयाच्वंगु दु । गुलिखे पुरुसार्थी मनूत द्यः जुयावंगु खँ न्यने दु । मखंत्वाःयाम्ह छम्ह राजोपाध्याय (द्यः बाज्या)या म्ह्याय्‌ आकाशय्‌ ब्वयावनाः बिज्यासः द्यः जुयावंगु खँ न्यंकभनं प्रसिद्ध जुयाच्वंगु दु । लुति, लुमरि, व कंग अजिमापिं न्हापा तताकेहें धकाः धाइगु किंवदन्तीं नं इपिं न्हापा मनूहे खः थयागु सिद्ध याः । पचलि भैलःद्यवं कलाः तयातःम्ह मिसा लिपा नैअजिमा जुयावंगु खँ नं पुलांपिं मनूतसें कनाच्वंगु दु । किराती जुजु यलम्बर आजुद्यः जुयावंगु खँ वंगलय्‌ च्वंम्ह आजुद्यवं क्यनाहे च्वंगु दु । अथे हे जामनः गुभाजु व गुरुमां सिद्ध जुया वंगु चिं धकाः कुमारी द्यः छुँया न्ह्यःने लँय्‌ बँया तःलय्‌ लानाच्वंगु सकसिनं खना हे च्वंगु दु । अथेहे मिखा ब्वयेकाः स्वयावन धाःसा आपालं तान्त्रिक द्यःत न्हापा मनू जुया च्वंगु खँ यक्व हे लुया वइ । आः थौंकन्हय्‌ नं यँयाःबलय्‌ खतय्‌ तयाः सालाहइपिं गनेद्यः, भैलःद्य व कुमारी द्यः मनूहे खःनि । अनं ख्वापाः पुयाः इलय्‌ ब्यलय्‌ द्यः जुयाः पिहाँ वयाः पूजा फइपिं अजिमाद्यः व आजुद्यः त नं मनू हे खः । मोहनीबलय्‌ स्वाँ क्वकाइकुन्हु (चालं कुन्हु) खड्‌ग ज्वनाः जिगिजिगि खाखां मनू हे पायाःद्यः जुयाः पिहाँ वइगु नं भ्मीसं दँय्‌दसं स्वया हे च्वनागु खः । अथे हे म्हपुजा कुन्हु थःत द्यः भाःपियाः पुज्याना च्वनागु खं नं मनू हे द्यः खः धयागु खँ क्यनाच्वंगु दु ।

अनंलि वस्तुयात द्यः भाःपिया तःगु नं यक्व दु । यँयाःबलय्‌ थ्वं तयातःगु त्यपयात हाथुद्यः धकाः थाय्‌थासय्‌ खः दयेका तयातःगु भ्मीसं स्वयेफु । यँयाः पुन्हिकुन्हु दलूचा च्याकाः उकियात द्यः भाःपिया पुज्याइ । मोहनीबलय्‌ खड्‌गयात आगं द्यः भाःपिया द्यःछेँ पत्तिकं व मनूतय्‌ छेँ छेँ व आगमय्‌ नापं पुज्याइ । योमधिपुन्हिःकुन्हु नं अन्नयात द्यः भाःपियाः कू पुज्याइ । अथे हे तान्त्रिकमतं पुज्याइबलय्‌ नं सम्हय्‌ थापिं धाल्वा स्वनाः द्यः धकाः पुज्याइ । थुकिं छु सीदत धाःसा नेपाःमितय्‌ मनू हे द्यः जुइगु या नापनापं थःत जीवन हनेत माःगु वस्तुयात नं द्यः भाःपिइगु तःसकं बांलाःगु, सीके बहगु व दार्शनिकतां जाःगु चलन खः ।

मेगु छगू त्वःमंके मजिउगु खँ छता छु दु धाःसा देशय्‌ रक्षा याइम्ह धकाः उलि महत्त्व बियाः स्थापना यानातःपिं गुलिखे द्यःतय्‌ देगः तकं मयदेकाः

देशं पिने अथें वान्छ्वयात:पिं थें यानात:गु दु, थ्व नं द्य: तय्‌के शत्रुतय् मिखा मलाका: गोप्य यायेगु छगू तरीका हे धायेमा: ।

थ्व च्वय् यानागु विवेचनां छगू तच्वकं महत्त्वं जायाच्वंगु खँयात उला क्यं । व छु धा:सा नारानद्य: थुज्व:म्ह पौराणिक द्य:या पूजाभक्ति यायेगु धयागु थ: असमर्थ जुया: बिघ्नबाधालिसे ल्वाये मफया: द्य:या शरणय् वनेगु ख: । उकिं भक्तजनतय्‌गु प्रार्थनाय् द्य: स्वयं अनेगु रूपय् अवतार कया: रक्षा या: वयेमा: । भक्तजनत ल्हा: पेपुंका सुंक च्वनाच्वनी । पुराणय् उल्लेख यानात:कथं नारानद्य:या भिगु अवतारं नं थ्व हे खँ क्यं । तर नेपा:गालय्‌च्वंपिं तान्त्रिक द्य:तय् पूजा यायेगुया सिद्धान्त शरणवाद मजुसे संघर्षवाद ख: । द्य:यात पूजा यायेगु शक्तिप्राप्तिया लागि ख: । अलय् व हे शक्तिया लिधँसाय् जीवनय् वइगु पंग:त लिसे संघर्ष यायेत भी न्ह्यचिलेमा: । थुकिया दसिया रूपय् मोहनीया पाया:यात कायेफु । मोहनी ज्व:छि आगमय् दुने तान्त्रिक बिधिं पुज्याना: शक्ति प्राप्त यायेधुंका: दुष्टतय्‌त नाश यायेत जिगिजिगि खाखां पाया: धका: पुजारित हे खड्ग ज्वना: पिहाँ वइ । थथे हे गुलिखे तान्त्रिक मनूतसें थ:गु तन्त्रशक्तिं अने अनेगु पुरुषार्थ क्यना: थ: हे तुं द्य:जुया: वंगु दु । उलिजक मखु, थ:गु शक्तिं द्य:तय्‌त नापं वशय् तयावंगु यक्व न्यने दु । शाश्वत बज्राचार्यं आकाशय् ब्वया वया च्वंम्ह महांका:द्य:यात मन्त्रशक्तिं चिना: तिंख्यसिथय् स्थापना यानात:गु भीसं न्यना तयागु हे ख: । भूमिइ दुसुना: विसिउँ वने त्यंम्ह भैल:द्य:या छ्यौं थ्यना: ख्वपय् स्थापना याना:तम्ह छ्योंजकम्ह भैल द्य:यात दँय्‌दसँ ख्वपदेया जात्राबलय् स्वया हे च्वनागु ख: । अथे हे बन्धुदत्त आचार्यं तन्त्र साधना याना: बुंगद्य:यात भम्ब:या रूपय् साला: कलशय् दुने कुना: नेपा: ह:गु खँ भीके ल्व: ममंनि । भंगया रूपकया: ब्वया च्वंम्ह सक्वया वज्रयोगिनीयात अग्निधर वज्राचार्यं मन्त्रशक्तिं साला: स्थापना या:गु खँ नं न्यना हे तयागु ख: । थ्व फुक्क खँतय्‌सं नेपा: गा:या धार्मिक पूजाया सिद्धान्त शरणवाद मखु धयागु तप्यंक हे क्यनाच्वंगु दु । उकिंला मेमेगु देशय् द्य:तय् पूजा यायेगु खँ धार्मिक जूगुलिं राजनीतिपाखें तापाक्क तयात:गु दु । भीथाय् नेपालय् धा:सा राजनीतिं धर्मलिसे हे स्वापु तयाच्वंगु दु । भीगु देया जुजुं भिंनिदँय् छक्व: लुमरि अजिमापाखें, अलय् छक्व: पचली

भैलःद्यः पाखें खड्गसिद्धि कायेमाःगु खँ नेपालय् राजनीति व धार्मिकताया दथुइ सत्तीगु स्वापु दु धयागु स्पष्ट याः । जुजुं नापं देशय् च्वंपिं जनताया रक्षा यायेत व हे तान्त्रिक द्यःतय् पाखें शक्ति कायेमाःगु खँ धात्थें हे रहस्यं जाःगु व लुमंके वहगु खः ।

थुपिं फुक्क खँतय्सं नेपाःगालय् द्यःतय्गु पूजाया भूमिका चीधं मजूसें तःधंगु महत्वं जायाच्वंगु दु धकाः क्यं । उकिं थुकियात सित्तिकं वंगु, अन्धविश्वास व वान्छ्वयेमाःगु धकाः धुइकेगु भीगु तःधंगु द्वं जुइ, वया नापं नेपाः देया थःगु हे पहःगु अस्तित्व दयाच्वंगु खँय् नं पा वायेगु जुइ ।

तिबः सफूत

१. भाषा वंशावली भाग १
२. कामकला रहस्य– रथी धनशम्शेर ज.ब.रा.
३. लुँमधि अजिमाया वंशावली–वद्रीरत्न वज्राचार्य
४. भाषा वंशावली भाग २

झीगु संस्कृतिइ सम्हय्या महत्व △

नेपा: देशय् नेवा:त आदिकालंनिसें हे बौद्धिक विकास याना: वयाच्वंपिं जाति ख: । नेवा:तय् थ:गु हे पहलं जा:गु सभ्यता दु, गुगुया थौंतक अन्तर्राष्ट्रिय ख्यलय् नापं विशेषता दया च्वंगु दु । थ्व हे संस्कृतिं थौं सम्पूर्ण नेपा:मितय्गु न्हाय् विश्वया न्ह्यने च्वनाच्वंगु दु । धायेमाल धा:सा थ्व नेवा:तय्गु संस्कृतियात छखे तया: स्वत धा:सा उलि थ:गु पहलं जा:गु संस्कृति मेगु लुइमखु । थथे विशेषतां जा:गु झीगु संस्कृतिमध्ये सम्हय् थना: द्य:यात छायेगु अलय् सम्हय् नयेगु झीगु त:धंगु छगू संस्कृति ख: । थन थ्वहे सम्हय्या महत्वबारे चर्चा याये ।

सम्हय् द्य:यात मछा:पिं सम्हय् मन:पिं सु नेवा:त दइमखु । आदिकालंनिसें द्य: पुज्याना: सम्हय् छायेगु अलय् नयेगु याना वयाच्वंगु ख: । आजुद्य:, अजिमाद्य:, आगंद्य:यात पुज्यायेत सम्हय् मदयेकं हे मगा: । गनेद्य: जक पुज्या:सा नं सम्हय् छायेमा: । महाद्य: पुज्यायेगु ख:सा नं लुकमा: द्य:यात सम्हय् तया: हे पुज्याना च्वंगु दु । नख:चख:, मचाबू ब्यंकेगु, मचा बुन्हा बुन्हीजंक्व, जन्मन्हिं, कय्तापुजा, इहिपा: आदि ज्याखँय् नं सम्हय् मदयेकं हे मगा: । सु मनूत सीसा घ:सु याइकुन्हु सम्हय् बिया हे ब्यंकेमा: । सीगुथिइ नं म्हू सम्हय् नयेगु धका: म्हु म्हु वजि, स्यावजि तया: सम्हय् नयेमा: । छ्वय्लाभू धका: पुच: पुच: छ्वय्ला तया: सम्हय् नया: छ्वय्लाभू यायेमा: । दिगु पूजाय् नं छ्वय्लाभू यायेमा: । यँया:वलय् ला झन् सम्हय्यात हे अप्व: महत्त्व बिया त:गु दु । यँया: पुन्हिखुन्हु सम्हय् बिया: सम्हय् नयेगु याना: हे नख: न्यायेके मायेका: त:गु दु । त:धं, चिधं छुं च्यूता मतसे मनूत मुना: छँ छँ वना: "ला छकू वयेक सम्हय् वजि" धका: हाला: सम्हय् वजि फ्वना: नया: थ्व नख: न्ह्यइपुक्क हना वयाच्वंगु दु । यँया: पुन्हिया नख:यात "स्यावजि नख:" नं धा: । न्हापा ला जुजुपिसं नं लाय्कुलि सम्हय् इना: हाथु हायेका: यँया:या

नखः भः भः धायेकाच्वंगु खः । भीथाय् लायकुलि च्वंम्ह हाथुद्यः जुजु जयप्रताप मल्लजुं स्वनाः दँय्‌दसं यागु पुजाया लागि आपलं आयस्ता तयाः थःगु कीर्तिया लागि सरकारी गुथि नापं तया थकूगु दु । थौंकन्हय् गुथि संस्थानं थ्व ज्याया भाला कया च्वंगु दु । सम्हय् कयाः नयेमाः, हाथु हाय्‌माः, प्वाः स्याःगु ल्वय् लाइ धयागु मनूतय् आत्मविश्वास दु । उकिं द्यःयाके सद्‌भावना तयाः सम्हय् कयाः नयाः हाथु हाः जुइपिं आः नं उत्तिकं हे दु ।

आगमय् पूजा यायेमाःपिनि न्हिं न्हिं सम्हय् थनाः हे पुज्यायेमाः । थथे सम्हय् द्यःयात छाय् छायेमाःगु खः थुकिया अर्थ छु खः, भी आपाःसिनं मसियाः मथुया च्वंगु दु । न्यनेगु बखतय् नं कनिपिं मदु । कनेफुपिं नं मदये धुंकल धाःसा नं जिल । गुलिसिनं ला धाये मजिउ धकाः कनी नं मखु, वास्तवय् थथे अप्वः नुगः चीधंकाच्वने नं मजिउ । छुं खँ कनाः मखुथें जुइगु खःसाला थुज्वःगु खँ त कने नं मजिउ, मसीका हे तयेमाः । कने जिउगु खँ त कनाः सीके बिया तयेमाः । छाय्‌धाःसा गुलि नं भीगु पुलां पुलांगु खँ त तना हे वने धुंकल । थथे जुयाच्वन धाःसा भी आज्जुपिसं दुःख सियाः तया थकूगु खँ त अथें न्हना वनाः आज्जुपिनिगु नां तनाहे वनी । थ्व विचाः यायेमाःगु दु ।

द्यःयात सम्हय् छायेगुली तान्त्रिकता दु । तान्त्रिक पूजाय् सम्हय् छाये हे माः, मछासे मजिउ । सम्हय्‌या विधिं पूजा यानाः मनूतय्‌सं तान्त्रिक शक्ति व सिद्धि प्राप्त यानाच्वंगु दु । उकिं भीथाय् तान्त्रिक शक्ति व सिद्धि दुपिं मनूत यक्व हे दु । छम्हथें छम्ह तान्त्रिकताय् उत्तिकं ज्ञाः । न्हापा न्हापा व हे तन्त्रमन्त्रं भय्‌बिनाः भीगु दे यक्व च्वम्ह्यानाच्वंगु नं खः । थौंतक्क नं धःस्वाना च्वंगु पुलांपिनिगु शांतिपुः आगंछें, लायकुलि हनुमान् द्यःया च्वसं मल्लजुजु पिनिगु स्वतपौया आगंछें, त्वाःत्वाः पत्तिकं धयाथें दुगु आगंछेंत, देगः देगःया त्वनासिंइ गुप्त आखलं च्वयातःगु तन्त्रमन्त्रया पूजाविधि, भीके दुगु पुलांपुलांगु तन्त्रमन्त्रया सफूत, अलय् आःतक नं मन्त्रसाधन यानाः द्यःतय्‌त पुज्यानाच्वंगु खँत थ्व खँया दसु खः ।

थन न्ह्यागगु ज्या खँ नं तन्त्रमन्त्रं हे यायेमाः, यानाच्वंगु नं दु । कलिगत ३८२५ दँस जुजु गुणकामदेवं कान्तिपुर नां छुनाः न्हुगु दे छ्यःवलय्‌नं

तान्त्रिकमतं अजिमाद्यःया खड्ग आकार वयेकाः अजिमा द्यःत स्वनाः दे छचात *थन गुलिनं अजिमाद्यःत दु तन्त्र साधना यानाः हे स्वना तःगु खः । उकिं उज्वःपिं तान्त्रिक द्यःतय्त तान्त्रिक मतं हे पुज्याये मायेका तःगु दु, सिउपिसं याना नं च्वन तिनि । थथे भ्गी नये, त्वने, पुनेगु तकनं तन्त्रविधिखतं हे जुयाच्वंगु दु । उकिं थन तन्त्रया आपाः महत्त्व दु ।

तन्त्रया पूजाय् जीवबलि भोग बिइमाः । तान्त्रिक शक्ति व सिद्धिया लागि तान्त्रिकतय्सं नरबलि तक नं बियावंगु खँत न्यने मदुगु मखु । थथे खःसा नं न्हापा मनूतय्सं जीव स्यानाः बलि भोग बिइगु पाप खः धकाः योनिं जन्म काःपि जीवत स्याना बलि भोग बिइगु मयाः, मन्त्र साधन यानाः सम्हय् नं अयोनिज जीव सृष्टि यानाः जक बलि भोग बियाः अहिंसा महाबलि पूजा यायेगु यानाच्वंगु खः । लिपा अयोनिज जीव सृष्टि याये मफुपिसं नं जीव बलिया रूपय् हे सम्हय् थनाः छ्यायेगु यानाच्वन । उकिं तान्त्रिक विधिया सम्हय् जीवबलिया प्रतीक खः । जीवबलि बिया यायेगु पूजाय् जीवया पल्सा सम्हय् छायाः द्यःतय्त संतुस्त याये फुगु भ्गीगु थःगु पहःगु तान्त्रिकताया विशेषता खः ।

तान्त्रिक मतया सम्हय् पञ्चतत्वया प्रतीक खः । तान्त्रिक मतया सम्हय् ज्वलं स्याबजी (बजिनापं) हाकुमुस्या, पालु, छ्वय्ला व अय्लाः न्याता जक खः । स्याबजिइ (बजि) आकाशतत्व, हाकुमुस्याय् वायुतत्व, पालुइ जलतत्व, छ्वय्लाय् पृथ्वीतत्व अलय् अय्लाखय् तेजतत्वया गुण दु । तान्त्रिकतय्सं थ्व हे भावं सम्हय् थनेत स्याबजि (न्हापा सम्हय्लय् बजि तये म्वाः), हाकुमुस्या, पालु, छ्वय्ला (न्हापा छ्वय्लाया पल्सा संन्या तइगु खः) तयाः सम्हय् तये धुंकाः उकिइ अय्लाः लुइ, कि मखुसा सम्हय् छाये धुंकाः द्यःयात अय्ला लुइ । पञ्चतत्वया प्रतीक जूगुलिं सम्हय् थनेत ज्वलं न्याता हे तयेमाःगु खः । उकिइ छुं छता जक मदयेकं सम्हय् छाये मजिउ, उगुकथं सम्हय् छायेगुया अर्थ नं मदु । सम्हय् थनेत ओः, न्या ख्यँ नं माः धकाः तयाः सम्हय् तइपिं नं दु । थथे तयाः सम्हय् छायेमाःगु पूजा त नं दु । द्यःयात ख्यँ सगं बियाः पुज्यायेमाःगु पूजाय्जक सम्हय्नापं ओः, न्या, ख्यँ तइगु खः,

* "खड्ग सरक्षाया प्रतीक" च्वसुइ स्वयादिसँ ।

मेवलय् तयेम्वा: । नख:चख: बलय् छुँ ज्वरय् जुया च्वंगुलिं सम्हयलय् ओ:, भुति नं तइगु अलय् गुथि न्याइवलय् चतांमरि छुइमा:गुलिं चतांमरि नं तयेगु या: । थ्व मेगु हे खँ जुल । थौंकन्हय् द्य: द्य:या थासय् सम्हय् व्वइवलय् सम्हयलय् आलुवाला तुकंवाला नं त:गु खनेदु । थ्व क्यनेगुया लागि जक ख: । मेबलय् सम्हय् ज्वलं न्याताजक हे तया: च्वंगु दु । द्य:या थाय् बलिभोग विइगु याना: तयात:पिं जीवत नं पञ्चतन्त्रया जीवात्मा ख: । जीवात्मा म्वायेत पञ्चतत्व हे मा:, छुं छता जक तत्त्व मदुसां नं प्राणी त म्वाये फइमखु । अथे हे सम्हय् ज्वलंया छताजक मदयेकं सम्हय् थनेगुया अर्थ मदुगु ख: ।

तान्त्रिक विधिं जीवबलिया प्रतीक सम्हय् थना: छायेगु अप्रत्यक्ष जीवबलिभोग बिइगु ख: । जीव हे स्याना: बलिभोग बिइगु प्रत्यक्ष बलिभोग ख: । उकिं मन्त्रसाधन याना: जीवया प्रतीक सम्हय् छा:सां नं जीव हे स्याना: बलिभोग बिइगु भावं ख: । तान्त्रिक मतं सम्हय् छाया: जीवबलि भोगया फल कया: तन्त्रसिद्धि कयाच्वंपिं न्हापा यक्व हे दु । अहिंसा महाबलि पूजा यानावंपिं शान्तिकर आचार्य, बन्धुदत्त आचार्य, गुणाकराचार्य,, गुणदत्ताचार्य, अभयंकराचार्य आदि नेपा:या महान् तान्त्रिक त ख: । न्हापा शान्तिपु : आगंछेँ गुप्तपूजा या:वनीबलय् द्य:तयत मा:मा:गु जीवत सम्हय् ज्वलंनं सृष्टियाना: अयोनिज जीवतयगु बलिभोग बिया: अहिंसाबलि पूजा याइगु ऐतिहासिक थापु मदुगु मखु । उकिं सिउपिसं द्य:यात सम्हय् जीवबलिया प्रतीकय् छाइगु यानाच्वनी, मसिउपिसं सम्हय् छायेमा: धका: भ्वय् ब्व छायेथें याना: छानाच्वंगु दु ।

थौंकन्हय् धा:सा जीब हे बलि बिइगु चलन जुयावल । छागबलि, मेषबलि, महिषबलि, हंसबलि, कुक्कुटबलि बिइगु धका: पशुपंछी तयगु ग:किया म्वा:हि द्य:तयत म्हुका: बलि बियाच्वंगु दु । खला थन पशुबलि भोग बिइगु चलन शंकराचार्य थ:गु मत प्रचार यायेगुया लागि सक्वदेशय् बज्रयोगिनी द्य:या थाय्, गुह्येश्वरी द्य:याथाय् थथे हे मेमे थासय् नं छचला थकूगु ख: । ख्वपदेशय् जुजु हरिसिंहदेवजुं तलेजु द्य:यात म्ये बलिभोग बिया वंसेलि द्य:याथाय् पशुबलि बिया: पूजा या:सा नं छुं दोष दइमखु धयागु खँ याना:

लिपा भ्गीगु तान्त्रिक पूजाय् नं पशु, पंछी त भोग विइगु यानाहःगु खः। थौंकन्हय् पशुपंछी वलिभोग विउसां नं सम्हय्या थिति तनावंगु मदु। पशुबलि विइवलय् नं सम्हय् मछासे मगायेका तःगु दु। वलि विइ धुंका व वस्तुया गःचाःया ला सम्हयलय् तयाः मूबलि धकाः द्यःयात छाये हे माःगु चलन याना तःगु दु। सिउपिसं थथे हे याना वयाच्वंगु दु। द्यःयात वाहां स्यानाः सम्हय् जक नःसां नं ब्वय् सम्हय्या द्यःने वाहांया गःचाःया ला वाला तयाः नयेगु यानाच्वंगु दु। चवाँ ख्यँ जक स्याःसा नं ख्यँ छकु छकु सम्हय् ब्वय् तयेमाः। परम्परानिसें थथे तयाः सम्हय् छायेगु व नयेगु यानाच्वंगु खँ सम्हय् व वलि वस्तु छता हे खः धकाः क्यं।

थौंकन्हय् द्यःयात जीव हे बलि भोग विइगु चलन जुइ धुंकूगु खःसां नं नरवलि विइगु ला थौंया समाजया कानून विउगु खँ मखु, उकिसनं योनिं जन्मजूपिं जीवतय्गु हिंसा यायेगु पाप खः धकाः न्हापांनिसें जीव हिंसाया पलेसा सम्हय् थनाः हे द्यःतय्त वलिपूजा याना वयाच्वंगु खँ बाँलाक्क हे खनेदु। अजिमा द्यःतय्गु व आगँ–आगमय् नित्यपूजा यायेत अलय् तान्त्रिक गुप्तपूजाय् नं जीव हे बलि मविउसे सम्हय् जक छायेगु यानाच्वंगु दु। लाय्कुलि दुने "दुमाजु" द्यःयाथाय् थथे हे यानाच्वंगु भ्गीसं स्वये फु। अथे हे न्हापा तलेजु द्यःया नित्यपूजाय् नं जीव हे वलिभोग विइमाःगुलिं वस्तु मदया म्यें बलि बिउगु खँ वंशाबलीइ उल्लेख दु। तर थौंकन्हय् थन तलेजु द्यःया नित्यपूजाय् न्हिं न्हिं जीववलि वियाच्वंगु मदुसां नं थनयागु न्हापांलिसे यागु चलनकथं जीववलि विइम्वायेक सम्हय् थनाःहे पूजा यायेगु यानातःगु दु। पशुबलि बिइगु चलन वये धुंकूगुलिं तःतःधंगु दिनय् जक जीवबलि बिइगु यानाच्वंगु दु।

अथे हे द्यःया थाय् पात्र ख्वला थनाः पुज्यायेगु नं जीवबलिभोगया प्रतीक खः। भ्गीगु तान्त्रिक मतं पात्रख्वला थनेत पञ्चतत्वया प्रतीक सम्हय् ज्वलं न्याता तयेमाः, कि मखुसा पञ्चमकारया ख्यँ सगं ज्वलं तयेमाः। ततःधंगु ग्रहदशा फायेकेत पात्रख्वला थनाः भैलःद्यःयात तान्त्रिक पूजा यायेगु भ्गीगु चलन दु। जनसेवा दुने च्वंम्ह महालक्ष्मी अजिमाद्यः, कालभैलः द्यः आदि द्यःतय्सं जवगु ल्हातं पात्रख्वला ज्वनाः देपा ल्हातं ज्याना च्वंगु मुद्रा

प्वःसः कायेत ज्याइगु मुद्रा खः । द्यः प्याखनय् द्यःतय्सं पात्रख्वला त्वनेत थ्वहे मुद्रा* ज्यानाच्वंगु दु । भ्री आगमय् वा गनं तान्त्रिक द्यःयाथाय् पूजा सिधयेकाः सम्हय् नयेबलय् नं दीक्षा दुपिं मनूतय्सं ल्हातय् सम्हय् निगःचा व अय्लाः ख्वला ज्वनाः थ्व हे मुद्रा ज्यानाः माःगु बिधि सिधयेकाः तिनि नयेगु यानाच्वंगु दु ।

भ्रीगु तान्त्रिक पूजातय्के सम्हय्यात द्यःया प्रतीक स्वनाः सम्हय्ज्वलंयात हे पूजा यायेमाःगु पूजात नं दु । थ्व पूजा थःथःगु परम्पराकथं हे यानाच्वंगु दु । गुलिसिनं अय्लाः थल व थ्वँथल स्वनाः द्यछापातय् छ्वय्ला ब्वयाः आजुद्यः व अजिमाद्यःया रूपय् पुज्यानाच्वंगु दु । गुलिसिनं सम्हय् ज्वलं न्यातायात पञ्चबुद्धया प्रतीक कयाः पुज्यानाच्वंगु दु । थापिं स्वनाः सम्हय् नाप भुति, पःमाय्, ओ, न्या, ख्यैं तयाः अष्टमातृका द्यःतय्गु प्रतीक यानाः पुज्यानाच्वंगु नं दु । थ्व फुक्कं भ्रीगु तन्त्रया बिशेषता खः । तन्त्रशक्ति नं अद्भुत हे खः । थ्व हे शक्तिं तान्त्रिकतय्सं द्यःतय्त थ्यंक वशय् तयेफु । थुकिया दसिया रूपय् तान्त्रिक शाश्वत बज्र बज्राचार्यं थःगु मन्त्रशक्तिं सालाः स्वना थकूम्ह महांकाःद्ययात भ्रीसं पुज्याना च्वनागु हे दु । अथे हे यल देया बुंगद्यः, ख्वपदेया भैलः द्य, सक्वया बज्रयोगिनी आदि द्यःत उज्वःपिं तान्त्रिकतय्सं हे थःगु शक्तिं स्वना थकूगु खः* बन्धुदत्त आचार्यं थःगु तन्त्रशक्तिं छपु स्याबजिया द्वःछिम्ह फै, छगः हाकुमुस्याया द्वःछिम्ह दुगु, छगः माय्या द्वःछिम्ह म्ये सृष्टियानाः जुजु यक्षराजयात उपहार बिउगु खँ न्यने मदुगु मखु । भ्रीगु तन्त्रय् सम्हय्या गुलिजक महत्त्व दु धयागु खँ भ्री पूर्वजपिसं सम्हय्या विधिं पूजा यानाः अष्टसिद्धि* प्राप्त याना वंगुलिं क्यना च्वंगु दु । अष्टसिद्धि प्राप्त यानावंपिं महान् पुरुष त जामनः गुभाजु व मेमेपिं नेपाःदेया तन्त्रज्ञत खः । खय्तला थौंकन्हय् मनूतय्के न्हापाथें सिद्धि मदये धुंकल, अथेजूसां नं सम्हय् थनाः पूजा यानाः द्यःतय्त लय्तायेकाः सिद्धि कयाच्वंगु द हे दनि । छाय्धाःसा

थ्व मुद्राया चित्र 'ख्यैं सगं' च्वसुइ स्वयादिसँ ।

"नेपाःया तान्त्रिक द्यःत" च्वसुइ स्वयादिसँ ।।

अणिमा महिमा चैव गरिमा लघिमा तथा । प्राप्तिः प्राकाम्यमीशित्वं

वशित्वं चाष्टसिद्धयः ।।

सम्हय् थना: द्यःया थाय् वनेगु इलय् भ्रीसं थना यंकागु सम्हय् खना: ल्व: मवंकुसे सुं हे च्वने फइमखु। सुं मनूया सम्हय् नयाच्वंगु खनिवलय् बास् वयाच्वंगुलिं ल्वः वना: लाका हे नयेमा:थें जुयाच्वनी। गनं सम्हय् इनाच्वन धा:सा नं दुनुगलं निसें हे नये मास्ति वयेका: फु मफु याना: सम्हय् कया: नयां हे त्वःति। नयेबलय् अति हे सा नं सा:। स्याःबजि, हाकुमुस्या, पालु, छ्वयल्ला, भुति, मायओ:, न्या, ख्वँ, अयला: तया: द्यःयाथाय् सम्हय् ब्वयेबलय् धात्थें द्यः हे प्रकट जुया: भ्रः भ्रः धा:थे च्वना: स्वःलिसे स्वये मगाना स्वया हे च्वनी। थथे सम्हय् थना: छायेगुली अजुचायापुगु तान्त्रिक शक्ति दुगुलिं द्य:त व मनूत नापं लोभय् जुया च्वनीगु थ्व पूर्वज पिनिगु पालंनिसें दुगु भ्रीगु तान्त्रिक सिद्धि खः।

थौंकन्हय् न्हापाथें सिद्धि दुपिं मनूत मन्त, अलय् अप्वःयाना पुलां पुलांगु तन्त्रया तःतःधंगु ग्रन्थत नं मदये धुंकल। उकिं थौंकन्हय् तन्त्रया खँत प्रत्यक्ष रूपय् क्यने नं मफुत, अलय् मनूतयसं उकी विश्वास नं मयात। थथे धका: परम्परानिसें इतिहासया रूपय् धया वयाच्वंगु खँ त अप्रमाणित धका: अथें वान्छ्वये मजिउ। थ्व भ्रीगु संस्कृति खः। थ्वयात वान्छ्वयेगु थ:गु अस्तित्वयात न्हंकेगु खः। बरु भ्रीसं भ्रीगु संस्कृतित गुगुकथं हनेमा:गु खः, थुकिया अर्थ छु खः अलय् तान्त्रिकता छु दु, धयागु खँ सीका:, थुइका: प्रचारय् हयेगु कुत: मायेमा:। भ्री नेपा:मितय्के थःगु संस्कृति म्वाका तये धयागु जागरण दयेकेमा:, अलय् जक भ्रीसं थःगु संस्कृतियात च्वन्ह्याका: विश्वया न्ह्यःने छचों ल्ह्वना: न्हाय् तःपुके दइ।

तिबः सफूत :

१ थौंकन्हय् (लय्पौ ११-१०७५ यँलापौ २५२)
२. मल्लकालीन गँ प्याखँ -आशाकाजी बज्राचार्य
३. हनुमान् ढोका राजदरबार - गौतमबज्र बज्राचार्य
४. देवमाला वंशावली
५. पूजापद्धति (थ्यासफू)
६. वुंगद्यो नेपालय् हःगु खँ – पं. वै. आशाकाजी बज्राचार्य

ख्यँ सगं △

ख्यँ सगं कायेगु धयागु नेपाःगालय् च्वंपिं नेवाःतय्गु समाजय् दुने छ्यलातःगु छगू साप हे रहस्यं जायाच्वंगु संस्कृति खः । स्वन्ति वइ, म्हपूजाकुन्हु न्हूदँया न्हापांगु दिन धकाः छँय् छँय् पत्तिकं परिवारत मुनाः म्हपुज्यानाः सकसियां म्हतिं म्हतिं ख्यँ सगं काइ । भ्पी बूगु दिन कुन्हु नं जन्मन्हिं यानाः ख्यँ सगं कयाः हे वयाच्वनागु दु । सुकुन्दा च्याकाः द्यःत पुज्यानाः ह्याउँक धौजाकिसिन्हः तिनाः ह्याउँगु स्वाँ छुनाः थःत पुज्याकाः ख्यँ सगं कायेगु थुकिया विशेषता खः । ख्यँ सगं कायेधुंकाः सगं काइम्हय्सित ताय्, जाकि, अभिर, स्वाँ ह्वलाः पुज्याये नं माः । थथे पुज्यायेगुया अर्थ जीवनय् वयेफुगु अनेगु भय आदिलिसे संघर्ष यानाः विजय याये फयेमाः धकाः आसिका यानाः वीरपुरुषया रूपय् पुज्यायेगु खः ।

ख्यँ सगं द्यःयात नं विइमाः । थुकी भ्पीगु तःधंगु तान्त्रिकता दु । छायधाःसा ख्यँ सगं जीवबलि भोगया प्रतीक खः । थथे जीववलिभोगया प्रतीक याना हे ख्यँ सगं द्यःयात छायेगु व भ्पीसं नं कायेगु यानावया च्वनागु खः । थौंकन्हे मसिया वंगुलिं द्यःयात सम्हय् छायेबलय् ख्यँ, न्या, मायओ नं तयमाः, धकाः तयाः छायेगु याना च्वंपिं नं दु । जीववलिभोगया प्रतीकय् ख्यँ सगं वियाः पुज्यायेवलय् जक सम्हय्नापं ओ, न्या, ख्यँ नं तयेमाः, मंवलय् सम्हय् ज्वलं* न्याता जक तयेगु खः । ख्यँ सगंया ज्वलं मतसे अःपुकथं मायओया पलेसा मरि, कुंन्याया पलेसा संन्या, अयलाःया पलेसा धौ, ख्यँ मनाः तयेमाःथाय् ख्यँ ओपा तयेगु यानाच्वंगु नं खनेदु । ख्यँ सगंया अर्थ मथुया वंगुलिं नं लाः लाः थे याना हःगु खः । वास्तवय् ख्यँ सगं ज्वलं अयलाः, छ्वयला, मायओ, कुंन्या व मनागु ख्यँ न्याता खः । थथे न्याता मतल धाःसा ख्यँ सगंया अर्थ मदु । थुकिइ तःधंगु तान्त्रिकता दु । तन्त्रयात थःथःगु पहलं

भ्पीगु संस्कृतिइ सम्हय्या महत्व च्वसुइ स्वयादिसँ ।

छ्यला: फुकसिनं तन्त्रसिद्धि कयाच्वंगु दु हे धायेमा: । छायधा:सा तन्त्रया पूजा यायेत जीवहिंसाबलि भोग विइमा:, उकिं जीवहिंसाया प्रतीक मन्त्रसाधन याना: द्य:यात ख्यँ सगं छायेगु यानात:गु ख: । थुकियात पञ्चमकार बलिपूजा धाइ । भ्नीसं नं पञ्चमकारया ख्यँ सगं कायेगु याना च्वनागु ख: । तन्त्रया पूजाय् जीवहिंसा यायेमा:गुया अभिप्राय आत्मशक्ति प्राप्त यायेगु ख: । आत्मरक्षा याना: म्वाना च्वनेत जीवनय् वयाच्वनीगु भय व शत्रुतलिसे संघर्ष याये मालिगु घरी शत्रुयात हिंसातक यायेगु आत्मशक्ति भ्नीके दयेमा: । छायधा:सा थ्व संसार धयागु हे जीवतय् दथुइ संघर्ष जुया: जीवतय्गु हिंसा जुया च्वनीगु रणभूमि ख: । थन मनू जन्म कया: म्वाना च्वनेत संघर्ष याना: अत्याचारी शत्रुतय्गु हिंसातक नं यानाच्वने फयेमा:, अलेजक भ्नीसं भ्नीगु आत्मायात व भिंमनूतय्त रक्षायाये फइ । न्हापा न्हापा द्य:तय्सं नं रक्षाया लागि संघर्ष याना: दैत्यतय्गु संहार याना: हिंसा या:गु दु, भ्नीसं नं मालिगु इलय् हिंसा याना हे च्वनागु दु । थथे हिंसा याना: च्वंम्हय्सिनं हिंसा यायेत ग्याइमखु, मालीबलय् संघर्ष याना: आत्मरक्षा याये धयागु आत्मशक्ति दयाच्वनी । थ्व खँय् द्य:प्याखंयात न्ह्यब्वयेफु ।

द्य: प्याखं न्हापा द्य:तय् दैत्यतलिसे संघर्ष जूगुया छगू रूप ख: । प्याखनय् द्य:तय्सं दैत्यतय्गु संहार या:गुकथं दैत्य क्व:थला: विजय यानाच्वंगु ख: । दैत्य क्व:थलेया लागि द्य: छ्वँनं पिहाँ वये न्ह्य: द्य:तय्सं जीवयात हिंसा याना: म्वा:हि त्वना: जक वयेगु याना च्वंगु दु । थ्व खँ न्यतमरु अजिमाद्य:या प्याखँ पिका:गु स्वत धा:सा नं सिइ । कुलाँय्मरु अजिमाया द्य:प्याखँ पिकायेगु चलन दनिबलय् अजिमाद्य:त द्य:छेँ नं न्ह्यायेत नर हे हिंसा याना: भोग काइगु हँ, लिपा नरबलि भोग विइगु थाकुया प्याखँ हे पिदनेगु मया:गु ख: धयागु खँ सिउपिं मनूत द हे दनि । थथे जीवयात हिंसा याना: द्य:त पिहाँ वयेगु यानाच्वंगु हे दैत्य क्व: थलेत आत्मशक्ति प्राप्त याना: रणक्षेत्रय् न्ह्यव्वायेगु ख: । मोहनीया पाया: नं संघर्षया रूप ख: । छायधा:सा पाया: पिहाँ वइबलय् गनंला युद्धय् फिनावनीगु नँया लं फिना: नँया तपुलि पुया: धाल, खड्ग ज्वना: वयाच्वंगु द हे दनि । तान्त्रिकमतं खड्गसिद्धि कया: युद्धया वाजंया स: विया: रक्षाया लागी संघर्ष यायेत तयार जुया: पाया: पिहाँ

वइबलय् नं शत्रुसंहार याये फइगु आत्मशक्ति प्राप्त यायेत आगंछें नं पिहाँ वये न्ह्य: जीवबलि भोगया प्रतीक ख्यँ सगं काइगु खँ मसिउगु मखु । न्हापा महिषासुरयात स्यायेत नं देवीं पात्र ख्वला त्वंगु दु । "सप्तशती चण्डी"इ धयात:कथं देवीं महिषासुरयात स्याये न्ह्य: थथे धा:गु दु–

गर्ज गर्ज क्षणं मूढ ! मधु यावत् पिवाम्यहम् ।
मया त्वयि हते चैव गर्जिष्यन्त्याशु देवता: ॥

थ्व धापू ख:, "हे मूर्ख" (महिषासुर) जिं मधु त्वंतले पलख हाला च्वं, जिं छन्त स्यायेवं द्य:त याकनं हाली ।" थथे धया: देवीं मधु त्वना: महिषासुरयात स्याइ । थन देवीं मधु त्वंगु धा:गु शक्तिया लागि ख्यँ सगं का:गु ख: । छायधा:सा भ्रीगु तन्त्रया ल्याखं पात्र ख्वलाय् ख्यँ सगं ज्वलं हे च्वनी । देवीयात पात्र ख्वला कुवेरं बिउगु धका: चण्डीइ धयात:गु दु । अथे हे तापा:लँय् वनेगु बखतय् नं लँय् अनेगु भय दुगुलिं व भयनाप संघर्ष याना: आत्मरक्षा यायेत शक्तिप्राप्त याये मा:गुलिं जीवबलिभोगया प्रतीक ख्यँ सगं कया: वनेगु ख: ।

पञ्चमकार तया: ख्यँ सगं बिइगु जीवबलि पूजा ख: धयागु बारे जुजु रणबहादुर शाहजुं लायकूयाम्ह हाथुद्य:या लुँया ख्वा:पा दयेका:त:गु सम्बन्धय् सुन्दरानन्द वज्राचार्यं च्वयात:गु "त्रिरत्न सौन्दर्यगाथा" धयागु सफुली च्वयात:गु खँ धका: गौतमबज्र वज्राचार्यं "हनुमानढोका राजदरबार" धयागु सफुली थथे उल्लेख याना: त:गु दु – "श्री रणबहादुर शाहबाट राज्नु भै भन्नु भया इन्द्रजात्राको शोभा बढाउना निमित्त मत्स्य मांस मदिरा मुद्रा मैथुन मकार पंचका आलो रगत षान्या भयंकर पनि न हुन्या सौम्यरूप पनि न हुन्या एस्ता मध्यमरूपका सुवर्णका शरभमुख नामा भैरवका निर्माण गर्दा भया" थुकिं नं पञ्चमकार तया: ख्यँ सगं बिइगु जीवबलिभोग बिइगु ख: धका: क्यं ।

भ्रीगु तन्त्रविधिया पूजाय् तत:थंपिं तान्त्रिकत शान्तिकर आचार्य, बन्धुदत्त आचार्य, जामन: गुभाजुपिसं थ:थ:गु तन्त्रशक्तिं पञ्चमकारं जीवबलि बिया: पुज्याना वंगु दु । लिपा थथे पुज्याये मफया: मनूतय्सं धात्थेयाम्ह हे जीव हया: हिंसा याना: बलिभोग बिइगु याना हल । शंकराचार्यं नं नेपालय्

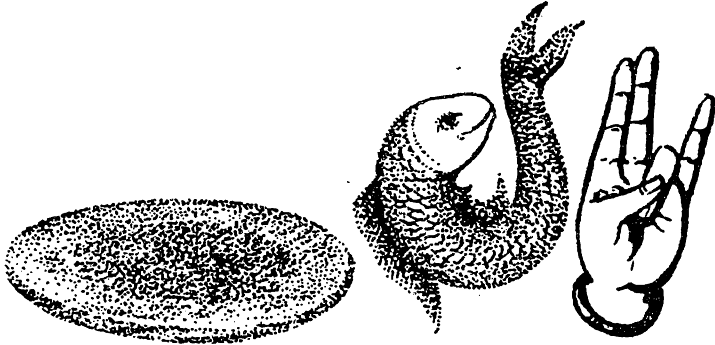
व: वलय् द्य:तय्त जीव हे हिंसा याना: वलि विइगु चलन छ्यला थकल। जुजु हरिसिंहदेवजुं तलेजुद्य:या नित्यपूजाय् महिष (म्येय्) वलिभोग विया वन। अथे हे जुजु श्रीनिवास मल्लजुं पिदंके विउगु यलदेया द्य:प्याखनय् द्य:तय्त मधुसूदन ब्राम्हणं जीव हे वलिभोग विइगु याका थकल। थौंकन्हय् न्ह्याम्हय्सिनं नं जीवयात हे हिंसा याना: वलि विया: च्वंगु दु। थथे धका: तान्त्रिकमतं पिनें जीव हये म्वायक वलिपूजा याये फुपिं मनूत मदुगु खइमखु, तत:धंगु तान्त्रिक गुप्त पुज्याना च्वंपिसं पञ्चमकारं हे वलिपूजा यानाच्वंगु द हे दनि। तत:धंगु ग्रहदशा फायेका: आत्मरक्षाया कामना याना: मांका:द्य:, पाला:द्य:, कालभैलद्य:या थाय् ख्यैं सगं ज्वलं तया: पात्र ख्वला थना: पञ्चमकार तया: पूजा याकीपिं आपा:हे दु।

थथे पञ्चमकारया ख्यैं सगं तया: याथेंगु पूजा भ्रीगु थ:गु हे पह: दुगु तन्त्रया त:धंगु छगू जीववलि पूजा ख:। तान्त्रिकतय्सं थ:गु वीरत्वभावं याइगु थ्व पुजाय् मद्य (अय्ला:), मांस (छ्वय्ला), मत्स्य (न्या) मुद्रा (माय्ओ:) अलय् मैथुन (ख्यैं) न्याता तया: वलिपूजा याइगु ख:। सर्वोल्लासतन्त्रय् नं थ्व खँ उल्लेख जुयाच्वंगु दु–

मद्यं मांसञ्च मत्स्यञ्च मुद्रा मैथनुमेवच
वीराचारमिदं प्रोक्तं साधकस्यापि वीजकम्

थुकिया अर्थ ख:, "ख्यैं सगंया पञ्चमकार वीर पुज्यायेर्बलय् मा:गु ज्वलं न्याता ख:। "तान्त्रिकतय्सं थ्व न्याता ज्वलंयात पञ्चमकार धका: कयात:गु न्याता वस्तुमध्यय् अय्ला:यात तेज, छ्वय्लायात पृथ्वी, न्यायात जल, माय्ओ:यात वायु, ख्यैंयात आकाशतत्वया प्रतीक याना तयेगु चलन नं गुलिसियां दु। उकिइ अय्ला:यात तेजतत्व अलय् ख्यैंचय् दुने मांसया भाग व खालिगु थाय् नं दुगुलिं मांसया पृथ्वीतत्व व खालिगु थाय्यात आकाशतत्व याना: निगु तत्व, अनंलि न्या लखय् च्वनीम्ह जूगुलिं जलतत्व व अलय् हानं मुद्राया रूपय् चा:तुइकात:म्ह जूगुलिं वायुतत्व नं जुल। थथे स्वता बस्तुइ हे पञ्चतत्वया प्रतीक त्या: याना छ्वय्ला व ओ: मतसे हे ख्यैं सगं विइगु यानात:गु ख:। न्यायात मुद्राया रूपय् नं काये मा:गुलिं माय्ओ:थें चा:तुइका त:म्ह हे कुन्या तयेमा:। छ्यों व न्हिप्यं थिइक चा:तूम्ह न्या मदुगु धरी चा:

तुइका त:पिं निम्ह न्या तया: चा: लाका: तयेमा: धका: तयाच्वंपिं नं दु । मुद्रा धयागु त:ता प्रकारया दु । काल भैल:द्य: नं पात्रख्वला ज्वना ज्यानाच्वंगु मुद्रा प्व:स: कायेत ज्याइगु मुद्रा ख: । द्य: प्याखनय् पात्रख्वला त्वनेत नं द्य:तय्सं थथे हे मुद्रा ज्याइ । दीक्षा दुपिं मनूतय् ख्यँ सगं काइ बलय् नं ख्यँ सगं ल्हातय् फया: थ्व हे मुद्रां ज्याना: बिधि याना: जक वांन्यायेगु यानाच्वंगु दु ।

जीव धयापिं नं थ्व हे पञ्चतत्वया जीवात्मा ख: । जीवत क्वा:, व तेजतत्वया गुण ख:, तेज धयागु शक्ति नं ख: । अय्लाखं तेज बिउ, उकिं अय्ला:यात तन्त्रया पूजाय् तेजया प्रतीक याना: कयात:गु दु । अथे हे जीव मांसया प्राणी ख: । जीव सित कि वया मांस फुक्कं चा (पृथ्वी) जुयावनी । उकिं पृथ्वीया प्रतीक छ्वयलायात का:गु ख: । अनंलि जीवया म्हय् जलया भाग नं दु, न्या जलचर ख:, न्याया शरीरय् अप्व: जलया भाग दु, उकिं न्यायात जलया प्रतीक याना: का:गु ख: । अथे हे जीवयाके वायु दु, वहे वायुया गुणं भ्फीसं ल्हा: तुति संका: मुद्रा ज्याये फुगु ख: उकिं मुद्रा आकारय् दयेकात:गु माय्ओ वायुया प्रतीक याना: का:गु ख: । जीवया म्हय् दुने खालि जुया च्वंगु थाय् दु, खालि थाय्यात आकाश धाइ । ख्यँया दुने नं खालि जुयाच्वंगु थाय् दु, उकिं ख्यँयात आकाशतत्वया प्रतीक याना: का:गु ख: । तान्त्रिक मतं थथे ख्यँ सगं ज्वलं न्याता नापं छथाय् तयेबलय् पञ्चतत्वया रूप जीव जुइगु ख: । थ्व खँया ज्ञां ख्यँ सगं बिइत ख्यँ सगं ज्वलं दुगु बाता

व अय्ला:थल (अन्ति) नापं थिइक तया: भाग्याका: बियाच्वंगु दु।

भीसं ख्यँ सगं कायेबलय् ख्यँ सगंया त्रितत्व भोग कायेगु धका: स्वक्व: वांन्याना: नयेगु याना च्वनागु दु। न्हापां वांन्याना: नयेगु जीवया प्रतीक ख्यँ सगंया ग:किया: "रक्ततत्व" बलि कायेगु ख:। निक्व: खुसि वांन्यायेगु "जीवतत्व" बलि कायेगु ख:, अलय् स्वक्व: खुसि वांन्यायेगु "मांसतत्व" बलिभोग कायेगु ख:। द्य:यात जीवहिंसा बलि बिइबलय् नं जीवया त्रितत्व-भोग बियाच्वंगु दु। छाय्धा:सा न्हापां जीवया ग:किया: हि पिकया: द्य:यात म्वा:हि म्हुकि, अलय् हानं ग: किया: ग:प: त्वा ल्हाना: सास: छ्वया: बिइ, अनंलि हानं ग:चा:या ला छकु ध्यना द्य:यात छाइ। थुकिया अभिप्राय त्रितत्व भोग बिउगु हे ख:। न्हापां ग:किया म्वा:हि म्हुकूगु जीवया 'रक्ततत्व" बलि भोग बिउगु ख:, हानं ग: किया: ग:प: त्वा:ल्हाना: सास: छ्व:गु जीवया "आत्मतत्व" बलि भोग बिउगु ख:, अनंलि ला ध्यना: छा:गु जीवया "मांसतत्व" बलि बिउगु ख:। देवी भागवतय् नं थथे धया:त:गु दु–

"रुधिराक्तेन बलिना मांसेन सुरया नृप।"

थ्वया अर्थ ख:, "हि बलि बिया: मांस व अय्ला: छायेगु।" द्य:यात बलि बिइ धुंका: जीवया त्वा: ल्हानात:गु छ्यनय् कपू च्याका: उकिइ अय्ला: लुइगु जीवया आत्मज्योति द्य:याके लीन यायेगु ख:। थ्व खँतय्सं छु क्यं धा:सा द्य:याथाय् बलि बिइत ग:किया: हे भोग बिइमा:, चन्नंक पालेगुली च्वय् धयागु खँ पू:वनि मखु। छाय् धा:सा छ्यों त्वा:ल्हाये धुंका: पिहाँ वइगु हि म्वा:हि मजूसे सीहि जुइ। उकिं म्वा: हि द्य:यात त्वंके या लागि ग:की हे मायेका त:गु ख:।

न्हू भौमचा दुकया: ह्वंकीबलय् काय्मचा व भौमचा नापं च्वना: थाय्भुइ च्वंगु ख्यँ सगं कया: नइगु द्य: प्याखनय् द्य:तय्सं प्व:स: काइगुया रूप ख:। छाय्धा:सा थाय्भु नइबलय् काय्मचां थाय्भुइ च्वंगु ख्यँ सगं कया: वान्याना: नया: भौमचाया ल्हातय् तया बिइ। भौमचां नं ख्यँ सगं वांन्याना: नइ, नये धुंका: ख्यँ सगं थाय्भुइसँ तया बिइ। खला भौमचायात ख्यँ सगं थाय्भुइ तयेके मबिउसे काय्मचाया ल्हातिइ तयेके बिया: हानं काय्मचायात छक्व: वांन्याका: नका:तिनि थाय्भुइ तयेके बिइमा:गु ख:। छाय्धा:सा ख्यँ

सगं कायेवलय् स्वक्व: वान्याना: नके हे मा: । थाय्‌भु नयेगु सहभोजन जूगुलिं मिजंमचां व भौमचां नापं याना: ख्यँ सगं स्वक्व: हे वान्याना: नकेमा:गु ख: । न्हापा धयाथें मिजंमचा व भौमचायात छक्व: छक्व: जक वान्याना: नके विइवलय् निक्व: जक जुया: ख्यँ सगं कायेगुया विधि पू: मवं । थ्व ख्यँ सगं कायेगुया रूप द्य:प्याखंया प्व:स: जूगुलिं नं स्वक: हे वान्याना: नकेमा:गु खनेदु । छाय्‌धा:सा न्हापां काय्‌मचां ख्यँ सगं वान्याना न:गु द्य: प्याखनय् भैल:द्यवं फै वा दुगुया ग: किउगु ख: । अनंलिपा भौमचाया ल्हातें तयाविया: वान्याके विउगु भैल:द्य: नं अजिमा द्य:यात हि त्वंके विउगु ख: । अले हानं मिजंमचाया ल्हातय् ल:ल्हाके विया: ख्यँ सगं वान्याके विइवलय् अजिमा द्य:नं हित्वने धुंका: भैलद्य:यात हि त्वंके विउगुथें जुइ । थुलि विधि पू:वंके मा:थाय् अथेयाये मफुगुया कारण ह्वंकीबलय् कला:या चिप नइन धका: हिभाय् चिभाय् याना: न्ह्यइपुकेगु भ्रीगु चलन दुगुलिं गुलिं काय्‌मचातय्‌सं मछ्याला: मनयेगु यात जुइ, अलय् छक्व: छक्व: जक वान्याना: भौमचायात हे तुं चिपगु ख्यँ सगं थाय्‌भुइ तयेके बिइगु याना ह:गु जुइमा: । थुगुकथं हे थितिविधि व बाँलाक्क हने मसया: ला:ला:थें जूवनिगु ख: ।

हानं थन त:सकं महत्वपूर्ण जुयाच्वंगु खँ छगू दु । जीवहिंसा यायेगु पाप धका: न्हापा न्हापा योनिं जन्मजूपिं जीवत स्याना: बलिभोग बिइगु मया:, लिपा वया: जीव हे स्याना: भोग बिइमा:गु परिस्थिति वसेंलि थम्हं हिंसा यानागुया दोष मदयेकेत भैल:द्यवं हे हिंसा या:गु ल्याखं भैल:द्य:या प्रतीक स्याचुपि स्वना: पुज्याना: जीव स्यायेत क्वय् च्वंगु मन्त्रया सिल: ब्वना: स्याचुपि भाग्याना: जीवया ग: किइगु या:गु ख: ।

तीक्ष्णदँष्ट्र ! महाकाय ! कल्पान्त दहनोपम ।
भैरबाय नमस्तुभ्यं ममाज्ञां दातुमर्हसि ॥

थुकिया अर्थ जीव स्यायेत भैल: द्य:याके आज्ञा फ्वंगु ख: । उकिं जीवहिंसा याना: बलिभोग विउसां पाप मदुगु भा:पिया त:गु ख: । थौंकन्हय् मन्त्र ब्वनेगुली सिद्धि मदुसां नं मन्त्र ब्वने मस: मसिउपिं न्ह्याम्हय्‌सिनं नं जीवबलि बिइत स्याचुपि पुज्याना: भागियाना ला च्वंगु हे दु । स्याचुपि

खड्‌ग सुरक्षाया प्रतीक" च्वसुइ स्वयादिसँ ।

धयागु भैलःद्यःया धंवाया प्रतीक जूगुलिं* थ्व्यें सगं कायेत नं निपाल्हातय् थ्व्यें सगं फयाः मन्त्र ब्वने माःपिनि मन्त्र ब्वनाः निपाल्हाः नापं तयाः स्याचुपि रूप थःगु वा यात भागियायेगु ल्याखं सगंदुगु ल्हाः भाग्यानाः वान्यायेगु यानाच्वंगु दु ।

थौंकन्हय् जीव हे हिंसा यानाः बलिभोग विइगु याःसां नं गनं गनं हिंसा मयासे आःतकं सम्हय्, थ्व्यें सगं जक छायाः पुज्यायेगु यानातःगु दु । गुलि आगं आगमय् थौंतक नं जीवहिंसा मयासे हे पुज्यायेमाः । च्वय् अजिमाद्यःयाथाय्, पालाःद्यःयाथाय् नं जीवहिंसा वलिभोग मविउ । सक्वय् वज्रजोगिनीयाथाय्, गुह्येश्वरी द्यः, मांकाः द्यःयाथाय् नं जीववलि विइवलय् अन द्यःयात हे भोग विइगु मयासे द्यःयाथाय् नापं स्वना तःपिं भैलःद्यः, पीगंद्यःयाथाय् विइगु यानाच्वंगु दु । सम्हय् तयाः थ्व्यें सगं छायाः धाःसा अन द्यःयाथाय् हे पूजा याना च्वंगु दु । थ्व फुक्क खँतय्सं छु सिद्ध याना च्वंगु दु धाःसा भ्ळीसं सिइक वा मसिइक द्यःयात थ्व्यें सगं छाया च्वनागु व भ्ळीसं इलय् ब्यलय् थ्व्यें सगं कया च्वनागु जीवबलि भोगया हे प्रतीक खः । थथे पञ्चमकार तयाः थ्व्यें सगं नं जीववलिया ज्या कायेगु भ्ळीगु तन्त्र दयाः नं मनूतय्सं पाप धर्मया छुं हे विचाः मयासे न्ह्याग्गु ज्या खँय्, व्यवसाय रूपय् नं आपाः हे पशुपंछी त हिंसा यायेगु यानाच्वंगु दु ।

थौंकन्हय् मनूतय्सं तन्त्रयात अन्ध-विश्वासया खँ धकाः विश्वास मयाः । आध्यात्मिक धयागु भौतिक वस्तुथें प्रत्यक्ष खनीगु नं मखु । थ्वला खालि आत्मविश्वासया खँ खः । थुकिया असर भ्ळीगु आत्माय् जुइगु खँ भ्ळीगु आत्मां हे अनुभव याइगु खः । भ्ळीगु जीवंनय् भय दयाच्वन अथवा छुं संकस्त वयाच्वन धाःसा थ्व्यें सगं तयाः पात्रख्वला थनाः द्यःयात पुज्याना विइबलय् भय, संकस्त फालावनाः, रक्षा जुइ धयागु आदिकालंनिसें आत्मविश्वास यानाः आजुद्यः अजिमाद्यःतय्त पूजा यानावया च्वनागु दु, उकिया फलं आत्मशक्ति बःलानाः रक्षा नं जुयाच्वंगु दु । अथे हे जन्मन्हिंवलय्, न्हूदँ क्यंखुन्ह म्हपूजा यायेवलय्, अथवा हाकुगुँ पुलाः गनं वनेबलय् थ्व्यें सगं कायेगुलिं जीवनय् वइगु भय आदि फालावनाः आत्मरक्षा जुइ धयागु विश्वास यानाः सगुणया थ्व्यें सगं कयाच्वनागु हे दु । थ्व भ्ळीगु संस्कृति खः, थ्वयात

अन्धविश्वास धका: बांछ्वयेगु वुद्धिमानी जुइमखु । थुज्व:गु आत्मशक्ति व:लाकेंत तिब: विइगु संस्कृतियात फछिं फत्तले म्वाका: हे तयेगु कुत: यायेमा: ।

लिधंसा सफूत

१. सप्तशतीचण्डी

२. हनुमानढोका राजदरबार– गौतमबज्र बज्राचार्य

३. मल्लकालीन गंप्याखं – आशाकाजी बज्राचार्य

४. कामकला रहस्य – धनशम्शेर ज.ब.रा.

५. देवीभागवत

नेपालय् द्यःखः जात्रा

संस्कृत भाय्या "यात्रा" धयागु शव्दं पिहां वःगु "जात्रा" शब्दया व्यवहारय् विशेष व्यवस्था यानाः चाःहिलेगु धयागु अर्थ खने दु। भ्रीगु दे नेपालय् जात्रा धायेवं हे सु द्यःयात भ्रःभ्रः धायेक छाय्‌पियाः देशय् चाःहिके यंकेगु धयागु अभिप्राय खनेदु। थ्व च्वसुइ भ्रीगु देशय् इलय्‌व्यलय् न्यायेका च्वंगु ततःजिगु खःजात्राया विशेषतावारे चर्चा यायेगु कुतः याये।

नेपालय् आपाः यानाः नखःचखः त द्यःतय्‌गु खःजात्रालिसे हे स्वानाच्वंगु दु। यें देशय् पाहाँचन्हेबलय् कंग लुमरि व मेमेपिं अजिमा द्यःतय्‌गु, अलय् चउलाथ्व अष्टमी कुन्हु (पुलां मोहनीवलय्) जनवहाद्यःया, सिथिनखःबलय् सिथिद्यःया, यँयाःबलय् कुमारीद्यःया, अर्नाल मोहनीबलय् मरुगनेद्यःया खः जात्रात मुख्य मुख्य जुयाच्वन। पचलिमलः कुन्हु पचलिकौंयात खः मदुसां नं मनूतय्‌सं ल्स्वनाः जात्रा याइ। थुलिजक मखु ल्हुतिपुन्हि, वालाचन्हेबलय् नं म्हय्‌पि अजिमा, लुति अजिमा पिनिगु खः जात्रा याना वयाच्वंगु दु। थ्व जात्रा त जुइबलय् जात्रा जुइगु लागाय् च्वंपिं मनूत सर्कसियां छैं छैंय् नं नखः न्यायेकाः थःथितिपिं सःताः भ्वय् नया च्वनी। थथे हे यल ख्वपदेशय् नं खः जात्रा लिसे नखःत स्वानाच्वंगु दु। गां गामय् नं न्हय्‌गांया जात्रा धकाः स्थानीय द्यःतय्‌गु खः जात्रा लिसे हे नखः न्यायेका च्वंगु दु।

थ्व नखः जात्रा त न्हापा परम्परांनिसें गथे न्यायेका वयाच्वंगु खः अथे हे थौंतक नं न्यायेका हे च्वंगु दु, वास्तवय् अथे हे न्यायेका च्वंच्वने नं माः। छाय्‌धाःसा पुलांपि पुर्खातय्‌सं गुज्वःगु अभिप्राय कयाः थथे खः जात्रा न्यायेकेगु याःगु खः, व थुइके मफुतले उकिइ छुं भतिचा पाकेगु तकं वाँ लाइमखु। हानं भ्रीथाय् नेपाःदेशय् विशेषयानाः नेवाःतय्‌गु गुलि नं संस्कृतित दु, व अभिप्राय मदयेकं सित्तिकं वंगु गुगुं नं मखु। विज्ञानया प्रभावय् दुविनाच्वंपिं थौंकन्हय्‌या मनूतय्‌सं अन्धविश्वासया खँ धकाः न्ह्याक्व आलोचना

याना च्वंसां नं थ्व संस्कृतित सित्तिकं वंगु मखसे तःधंगु अभिप्रायं जायाच्वंगु खः धकाः मधासें मगाः, खालि भ्रीसं सीके मफुगु जक खः । छुं खँया मतलब थुइके मफयेवं ज्याख्यले मदुगु धकाः वान्छ्वयेगु मूर्खता जक खः । अथे जूगुलिं थ्व संस्कृतितयत भतिचा हे मस्यंकुसे न्हापाथें तुं हनावना च्वनेगुली हे भ्री नेपाःमितयत भिं जुइ । थुज्वःगु थःगु पहः दुगु संस्कृतिं विश्वया मिखाय् तकं नेपाःदेया अस्तित्व थःगु हे पहलं दयाच्वनी । बरु व संस्कृतिइ दुने सुलाच्वंगु रहस्यं जाःगु अभिप्रायत थुइकेत फक्व कुतः यायेमाः, अनुसन्धान यानाः मात्तुमालाः सुलाच्वंगु रहस्य पित हयेगु, अलय् उकिइ छ्चाखेरं मिखा ब्वयेकाः विवेचना यायेगु थौंया ईयात तःसकं ल्वःगु ज्या जुइ ।

आः नेपाःगालय् दुने इलय्ब्यलय् न्यायेका च्वंगु खःजात्रातय्गु बारे छुं भति अनुसन्धान व अध्ययन यानाः थुइके फुगु खँत न्ह्यब्वयेगु ज्या याये ।

न्हापां ला थ्व जात्रात छाय् न्यायेकेगु धयागु न्ह्यसःहे भ्रीगु न्ह्यःने दं वइ । थुकिया अःपुकथं लिसः छु वयेफु धाःसा धर्म यायेगुया नापनापं न्ह्यइ नं पुकेगु थ्व खःजात्रातय् उद्देश्य खः, छाय्धाःसा थुगु इलय् न्हापां सुथय्पाखे होम यानाः बलि बियाः (हि त्वनिम्ह द्यःयात जूसा प्रत्यक्ष बलि अलय् हि मत्वनीम्हय्सित जूसा अप्रत्यक्ष बलि बिया) पूज्याइ, अलय् न्हिनय्पाखे भ्याइँ भ्याई बाजं थानाः उत्सव यानाः द्यःयात खतय् तइ, अनंलि खतय् हे तान्त्रिकविधिं पुज्याइ, अनंलिपा जात्रा न्ह्याकी । लँय् नं थाय् थासय् बलि वियाः वा सम्हय् जक छायाःसां मनूतय्सं पुज्यानाः जात्रा हनाच्वनी । थ्व फुक्क स्वयेबलय् न्हापा धयाथें धर्मया लँपु ज्वनाः न्ह्यइपुकेगु हे उद्देश्यं द्यःखः जात्रा त न्यायेकेगु यानातःगु खने दु । वास्तवय् थ्व न्ह्यःने खनेदुगु खँ जक खः । दुनेथ्यंक वाला स्वत धाःसा मेगु हे रहस्यं जाःगु खँत खने दयावइ ।

थन नेपाःगालय् दुने जात्रा याये माःपिं गुलि द्यःत दु, इपिं गुगुं इलय् मनूया हे रूपय् जुयाच्वन । उज्वःगु हे पुरुषार्थया ज्या यानाः द्यः जुयावंपिं खः धयागु खँ वंशावली व थन न्यंकं न्ह्यानाच्वंगु किंवदन्तीतय् खनेदु । विज्यासः द्यः मखंत्वाया राजोपाध्याय ब्राम्हणया न्ह्यायमचा आकाशय् ब्वयाः द्यः जूगु खँ वंशावलीतय्के न्ह्यथनातःगु दु, उकिया दसिकथं थौंतक्क नं मखंया राजोपाध्यायतय् मचा बूसा ग्वय्सिन्हः छायाः कंके छ्वयेगु अलय् सुं सित धाःसा दुखं क्यन धकाः

कंके छ्वयेगु चलन छ्यला हे च्वंगु दनि । मखंछेँया द्यःबाज्यापिनिपाखें प्राप्त हस्तलिखित विज्यासः द्यःया बंशावलीइ नं थथे उल्लेख जुयाच्वंगु दः–

॥ ॥ सम्बत् २४५ बैशाख सुदि रो ६ थ्व कुन्हु श्री ३ न्हुछेया नायक रत्नराज थकुलत्वं विष्णुमति भद्रमति संगम स्ना बिज्याकवेलस राजनिम्हया शिवभद्र ब्राम्हणया म्त्याच छम्ह उन्मत्ता जुयाव पिब्वाङा व चो ले रत्नराज थकुलं खङाव सोया बेलस श्री लुतिदेवी प्रतक्ष जुयाव आज्ञा दयकाव आम ख आथे मथु आम ब्राम्हणी उयनी जुव मखु आ ब्राम्हणी जि सरीर थुका...... थन नीलपर्वतया चोसं उलसिमा उलगसिमा दस्ये चो ल थ्वया दथुस सुवर्णकेश्वर महादेव छम्ह दस्ये चोङ सुवर्ण चैत्ये छम्ह दसें चोङ थ्वया दथु स थापना याव धक आज्ञा दयकाव......"।

सिथिद्यः नं लँय् मचाया रूपय् ख्वयाच्वंम्हय्सित ह्ययेकाः न्हूगः त्वाःयापिं मनूतय्सं छँ हयाः तःगु लिपा ओ-नके त्यंवलय् द्यः जूगु खँ अन सिथिद्यः लिसे सम्बन्ध दुपिं मनूतय्सं कना हे च्वंगु दु । अनं लुमरि अजिमा, कंग अजिमा व लुति अजिमा स्वम्ह तःकेहेँ नेपाः गालय् दुहाँ वःगु खँ आःतक नं मनूतय्सं ल्हाना च्वंगु हे दु । गुलिं ला थौंतक नं मनूया हे रूपय् द्यः जुयाच्वंगु द हे दनि । कुमारी जुयाः ग्वाराचिंक छ्यने सपःहिनाच्वंपिं मचात भ्रीसं थाय् थासय् स्वये हे फुनि । अथे हे मनूत बुद्दा बुद्धि जुयाः यक्व म्वाना च्वन धाःसा द्यःजूम्ह धकाः जंक्व याइबलय् खतय् तयाः सालाहइगु नं भ्रीसं इलय्ब्यलय् खनाहे च्वनागु दु ।

थथे मनू हे द्यः जुया वंपिं जूगुलिं द्यःतय्त नं मनूया हे व्यवहार याना तल । उकिं मनूतय् जन्मन्हि यायेथें छन्हु दिन कयाः बुसादँया रूपय् दँय् छक्वः जात्रा न्यायेकेगु धकाः गुथि तयाः नखः नापं हनाः खःजात्रा यायेगु चलन जूगु खः । जन्मन्हिंया रूपय् खःजात्रा यायेगु धयागु दसि त गथे खने दु धाःसा जात्रा कुन्हु जात्रा याइम्ह द्यःयात पुज्यानाः गुथिया पाखें बलि बिइगुया नापनापं मेपिं पिनेयापिं मनूतय्सं नापं बलि बिया पुज्याः वइ । गथे भ्रीं मनूतय् नं जन्मन्हिंकुन्हु न्हापां थःगु छेँयापाखें ख्वँ सगं बिइ अलय् मेपिं थःथितितय्सं नापं ख्वँ सगं बिइ । ख्वँ सगं धयागु बलिभोग बिइगु खः* ।

"ख्वँ सगं" च्वसुइ स्वयादिसँ ।

जन्मन्हि कुन्हु छगू दँ पू:वंका: मेगु दँ क्यंगु दिन जूगुलिं वंगु दँ सफल जुया: पू:वंथें हे न्ह्य:ने व:गु दँय् नं वयेफुगु समस्या व जीवनया पा: गयेगु ज्याय् सफल जुइ फयेमा धका: आत्मशक्ति ब:लाकेत ख्यँ सगं कायेगु ख: । अथे हे जनतायात रक्षा याइम्ह रूपय् च्वंम्ह द्य:नं देशय् च्वंपिं जनतायां जीवनय् पका: जुया: दंवयेफुगु विघ्न नाशयाना बिउ धका: आसिका फ्वना: द्य:यात बलि बिया: खतय् तया: जात्रा न्यायेकीगु ख: । अथे जूगुलिं स्थानीय मनूतय्सं नं थम्हं फुथे दुगु, फै, हँय्, खा आदि बलि बिया: वा चबाहां जक स्याना: अथवा सम्हय्जक छाया: सां पुज्याना: नख: हनी । सम्हय् छायेगु नं बलिभोग बिइगु ख:* अनं लिपा व हे पूजाया प्रसाद कया: छैं छैंय् थ:थिति मुना: भ्वय् नयेगु ज्या याइ । थथे जन्मन्हिया रूपय् न्यायेकीगु ख: जात्राय् क्वबुया यनेगु ख: छ्यलेगु या: । कंग, लुमरि आदि अजिमाद्य:तय्गु व सिथिद्य:, मरुगनेद्य:तय्गु जात्राय् क्वबुइगु ख: हे छ्यलाच्वंगु दु ।

थ्वयानापं मेकथं न्यायेकीगु ख:जात्रा नं भ्गीथाय् दु । प्यचा: घ:चा: दुगु त:धंगु खतय् द्य: तया मनूतय्सं खिपतं साला: दे चा: हिकेगु वा छ्थासं मेथाय् यंकेगु ज्या याइ । थुगु तालगु जात्राया उद्देश्य थाय्थासय् च्वंपिं मनूतय्त द्य: दर्शन बिइकेगु ख: । यँ देशय् जनबाहा: द्य:या ख: जात्रा व यँया:बलय् गनेद्य:, भैल:द्य: व कुमारीद्य:या ख:जात्रा थुगुहे उद्देश्यं न्यायेकीगु ख: । उकिं छन्हु क्व:नेपाखे जूसा मेकुन्हु थ:ने पाखे ख: साला: जात्रा याइ । थुकिं याना: छैं नं पिहाँ वये मफुपिं असक्त मनूतय्सं नापं पिनेसं वा भ्यालं हे द्य: दर्शन यायेफया च्वनी । थथे हे यलय् बुंगद्य:या जात्रा व ख्वपय् भैल:द्य:, नकींजुया जात्रा नं सकसितं द्य: दर्शन बिइकेगु उद्देश्यं न्यायेका च्वंगु ख: । वंशावली पुइका: स्वत धा:सा नं थ्व हे खँ खने दु । जनबाहाद्य:यात जमराजया भय् मदयेकेत बुंगद्य:यात अनिकाल मदयेका: सहकाल हयेत अलय् कुमारी, भैल:द्य:तय्त दुष्टनाश जुइमा धका: दर्शन याये मा:गु ख: । अथे जूगुलिं क्वबुया: यंकेगु व साला: यंकेगु ख:जात्राया उद्देश्य छगू हे मखु ।

जनबाहा द्य: थुज्व:म्ह हिमत्वनिम्ह द्य:या ख:जात्रा न्ह्याके न्ह्य: भैल: द्य:या रूपय् च्वंगु घ:चालय् जूसां नेपा: फै स्याना: बलि बिइमा: । थथे

---

* *भ्गीगु संस्कृतिइ सम्हयया महत्व च्वसुइ स्वयादिसँ ।*

बलि बिइगुया अर्थ नं न्हापाथें तुं जनताया जीवनय् वयेफुगु अनिष्ट चीका छ्वयेगु खः । गथे मनूत नं गनं तापाक्क मसंय् वने माल धाःसा भिंगु दिन कुन्हु ख्यँ सगं कयाः तापाःलँय् वयेफुगु बिघ्नबाधालिसे ल्वाये फइगु शक्ति दयेमा धयागु उद्देश्य कयाच्वनी । थ्व छगू भ्कीत कयेफुगु महामारी ल्वचं थिइमफयेकेत न्हापा हे यायेगु सुरक्षात्मक वासः थें हे खः । थथे बलि बिइगु ज्याय् गनं प्रत्यक्षबलि बियाच्वंगु दु धाःसा गनं अप्रत्यक्ष बलिया रूपय् ख्यँ सगं बियाः वा सम्हयूजक छायाःसां पुज्याना च्वंगु दु ।

मेगु छथी जात्रा नं भ्कीथाय् न्यायेका च्वंगु दु । मनू हे द्यः जुयाः न्यासि वयाः चाःहिलिगु जात्रा त नं भ्कीसं खना च्वनागु दु । मोहनीबलय् पायाः वइगु, अलय् इलय्ब्यलय् ख्वाःपाः पुयाः अजिमाद्यःतय् रूप कयाः गनं प्याखं हुलेत वना च्वनीगु जात्रा थुगु पत्ती खः । न्यतमरु अजिमाया प्याखं, भद्रकाली व पचलि भैलःद्यःया प्याखं, देवी प्याखं, सवःभक्कुया प्याखं लँय् अथें प्याखं ल्हुल्हुं न्यासि हे वया च्वनी । थुगु जात्रात दुष्ट नाश यायेया लागि अभियानया रूपय् न्यायेकीगु खः । प्याखनय् दैत्य क्वःथलीगु भ्कीसं खना हे च्वनागु खः । उकिं थुगु जात्राय् बाजं दक्व सिबे लिउने च्वनी । खः जात्राय् बाजं द्यःया न्ह्यःने च्वनी । भ्कीगु पुलांगु परम्पराया चलनकथं उत्सबय् बाजं न्ह्यःने अलय् युद्धय् बाजं लिउने च्वनेमाः ।

च्वय् न्ह्यथनागु जात्राया खः दयेकेगुबारे नं थन बिचाः यायेगु बाँलाइ । क्वबुया चाःहिकेगु खःजात्रा द्यः स्थापना जुइ धुंकाः यक्व लिपातिनि न्यायेकेगु चलन जूगु खः । सुं दातातय्सं जात्राया लागि धकाः मेगु हे प्रतिमा दयेकाः प्रतिष्ठा यानाः द्यःया प्रतिमा तयेया लागि द्यःछेँया नापं बन्दोबस्त याये धुंकुसेलि खः दयेकाः व हे प्रतिमा खतय् तयाः जात्रा यायेगु याना हःगु खः । नेपाःया इतिहासया पौ पुइकाः स्वयेबलय् भ्कीसं छु खनी धाःसा लुमरि, कंग, लुति अजिमाद्यः पिनिगु स्थापना लिच्छवि जुजु गुणकामदेवं याःगु अलय् अमर मल्ल जुजुया पालय् तिनि द्यःखः जात्रा न्यायेकेत गुथि दयेकाः बिउगु खः । उकिं प्रतिमा स्थापना याःगु दिन कुन्हु हे बुसादँया रूपय् खःजात्रा न्यायेकेगु यानाच्वन । जात्रा यायेत द्यःछेँनं पित हइम्ह द्यः मुख्यम्ह द्यःया प्रतिमा जक खः, मुख्यम्ह द्यः मन्दिरय् हे दया च्वनी । थुगुपत्ती खतय् नो

तयाः भिम्ह भिंनिम्ह मनूतय्सं क्वबुयाः जात्रा याये यंकी । थ्व खः देगःया हे रूप कयाः दयेकातःगु दु । गजू दुगु पौया दुने क्वथा दयेकाः उकिइ द्यः तयेगु व खतय् ततःपुगु व ताःहाकःगु निपु नो खिपतं चिना तःगु दइ । थ्व खः नरयानया रूपय् दयेकातःगु खः । अथे हे यँयाब्लय् जात्रा याइगु गनेद्यः, भैलद्यः व कुमारी द्यःया खतय् नं गजू दुगु पौया तःलय् क्वथा दुगु देगःचा रूपगु छँचा दयेकाः स्वंगः मिखा दुम्ह भैरव रूप प्यचाः घःचा व घःमा नापं दुगु यानय् दथुइ लाक्क तयाः खिपतं चिनाः साले जीक दयेका तइ । उकिं थुगु खःयात भैरव रूप चक्रयान धकाः धायेफु । यँ देशय् जनबाहाद्यः व यल देशय् बुंग द्यःया खः धाःसा चक्रयान जूसां नं खः मेकथं हे दयेकाः उकिइ पौ मतसे क्वथा दयेकाः द्यः दुने तयेगु, अलय् व हे देगः थें च्वंगु खः न्हापा धयाथें च्वंगु प्यचाः घःचाः व घःमा दुगु चक्रयानया दथुइ लाक्क तयाः दयेका तइ । थुगु खःयात रथ धायेगु चलन दु ।

थथे घःचाः तयाः सालाः जात्रा यायेगु खतय् धाःसा मुख्यम्ह द्यः हे च्वनी । उकिं जात्राज्वःछि मन्दिरय् शून्य जुयाः तालं हे ग्वया तइ । थुगु जात्राय् प्रतिमाजक मतसे मूम्ह द्यः हे च्वनीगुलिं थुकिया महत्व मेकथं हे दयाच्वन । क्वबुया चाःहिकेगु खः जात्रा प्रादेशिक जुइ अर्थात् व हे इलाकायापिं मनूतय्सं जक भ्रःभ्रः धायेक जात्रा हनाच्वनी । कंगद्यःया जात्राय् यत्खा त्वाःया लागाय् च्वंपिसं अलय् लुमरि अजिमाया जात्राय् वतु त्वाःया लागाय् च्वपिसं ब्वति कयाः च्वनी । घःचाः दुगु खतय् द्यः तयाः सालेगु जात्राय् देशय् दक्व सकसिनं ब्वति कयाः हनाच्वनी । जनबाहाद्यः, बुंगद्यःया जात्रा सुं छखलः निखलःया जक मखु, फुक्कसियां मंकाःगु खः ।

थ्व निताजिगु जात्राय् (क्वबुइगु व सालेगु खः जात्राय्) नं बाजं न्ह्यःने हे च्वनी । बाजं भ्याइँ भ्याइँ थायेगुया मतलब जात्रा जुया च्वंगु दु धकाः छेँखाय् दुने च्वंपिं द्यः दर्शन याये मन दुपिंत सुचं बियाः ध्यान सालेगु खः । उकिं बाजं सः तायेवं ब्वाँय् पिने वयाः स्वः वल धाःसा द्यः न्ह्यःने सं थ्यनाच्वंगु दइ । थथे जात्राबलय् बाजं थायेगुलिं न्ह्यइपुया नं च्वनी अलय् द्यः दर्शन यायेमाः पिंत सुचं बिइगु नं जुल ।

आः जात्रा सिधयेकाः द्यःयात देगलय् बाय् द्यःछेँय् दुकायेगु बारेया

खँय् छक्वः नं दुवाला स्वये। द्यःयात खतं क्वकया लसकुस यानाः तिनि दुकायेगु ज्या याइ। थ्व विषय नं तःसकं न्ह्यइपुगु व सीकेबह जू।

थन च्वय् नं उल्लेख जुइ धुंकूगु खँ खः, नेपालय् खः जात्रा यायेमाःपिं गुलि द्यः त दु, इमिगु पुलांगु किंबदन्तीइ मिखा ब्वयेकाः स्वत धाःसा गुगुं इलय् इपिं मनूया रूपय् हे खने दु। अथे जूगुलिं द्यःतय्त नं मनूया व्यवहार यायेगु चलन जूगु खः। गथे मनूतय् इहिपा यानाः भौंमचा नापं तया छैं दुहाँ वइबलय् वा परदेशं लिहाँ वइवलय् अथवा छुं विशेष तःधंगु ज्या यानाः छँय् दुहाँ वइवलय् लसकुस यानाः दुकायेगु चलन दु, अथे हे जात्रा सिधयेकाः देगलय् बाय् द्यःछँय् दुकायेबलय् नं लसकुस यायेमाः। न्हापां पाल्चाय् मिं तया ईका पःकां गायेकाः मिइ तयाः कुँ थनी। थुकिं पिनें वःपिं मभिंगु तत्वत फुक्कं चिलावनी। अलय् धौसगं बियाः फलफूल लुयाः, ताय् ह्वलाः अनिष्ट छुं मजुइमा धकाः आसिका फ्वने धुंकाः ताःचा ज्वंकाः लःधाःनाप द्यःयात दुने यंकी। थथे ताःचा ज्वंकेगुया अर्थ नं रक्षा हे खः। न्हापा न्हापा तन्त्रया शक्ति दुगु इलय् गनं तालं दये माल धाःसा तन्त्रया ताःहे प्रयोग याना च्वनी। तन्त्रमन्त्रं वशय् कयाः वा सृष्टियानाः नागयात हे धुकुती पिवा तया तइ धयागु खँ न्यने मदुगु मखु। नँ यागु ताः दयेकाः धुकुती दयेगु तन्त्रशक्ति मदुपिंनि जक खः। उकिं लसकुस याइबलय् व हे नाग रूपया ताःचा ज्वंकाः रक्षाया प्रवन्ध यानाः दुत यंकीगु खः धयागु खँ सीदया वः। सिथि नखःया कन्हय् कुन्हु सिथिद्यःया जात्रा सिधयेका: छँय् दुकाइबलय्, चंगुनारानद्यःयात तलेजुइ दुकाइवलय् थथे हे लसकुस थौंतक नं याना च्वंगु दनि। अथे हे जनवाहाद्यःया जात्राय् नं जात्रा सिधयेकाः लसकुस यानाः हे द्यः दुकयाच्वंगु दु। खला द्यः स्वयं हे रक्षायाइम्ह जूगुलिं उज्वःम्ह द्यःयात भीसं रक्षाया प्रवन्ध यायेमाःगु आवश्यक मजूथें च्वं, अथे जूसां नं मनू हे द्यः जुइगु नेपाःमितय्गु दार्शनिकता कथं थ्व ज्या यायेगु सिद्धान्त विपरीत अवश्य हे मजू।

नेवाःतय्गु संस्कृतिसम्वन्धी दर्शन थःगु हे तालगु दु, इमिगु सिद्धान्तकथं मनू धयाम्ह थः हे द्यः जुया वनीगु खँया नापनापं द्यःतय्त थःगु वशय् तयाः धयाथें यायेगु खँ नं दु। तिनख्यः सिथय् च्वंम्ह महाँकाःद्यः, ख्वपया भैलःद्यः, यलया बुंगद्यः, अलय् सक्वया वज्रयोगिनी आदि द्यःतय्त

पुरुषार्थी तान्त्रिकतय्सं वशय् कया: स्थापना याना त:गु किंवदन्तीत भीसं न्यना तयागु हे दु* । थ्व किंवदन्तीत सत्य ला कि असत्य धयागु खँय् दुवाला: स्वयेमा:गु खँ ला द हे दनि, अथे जूसां थुकिं छगू दर्शन् छु सीदया वइ धा:सा तान्त्रिकता प्रधान जुयाच्वंगु भीगु नेपा: देशय् मनू हे द्य: ख:, अलय् द्य: हे मनू ख:। उकिं नेपा:मितय्गु संस्कृति तें:सकं रहस्यं जायाच्वंगु ख: । थुकियात तंके मबिइकेया लागि व उकिया महत्त्व सकसितं थुइके बिइया लागि थनयागु छगू छगू साँस्कृतिक खँया बाँलाक्क अध्ययन यायेमा:गु दु ।

सन्दर्भ सफूत

१. भाषा वंशावली भाग २
२. जनवाहाद्य:या बाखँ
३. बुंगद्य: नेपालय् ह:गु खँ आशाकाजी बज्राचार्य
४. देवमाला वंशावली
५. विज्यास: द्य:या वंशावली - हस्तलिखित

---

* *"नेपा:या तान्त्रिक द्य:त" च्वसुइ स्वयादिसँ ।*

खड्ग, सुरक्षाया प्रतीक □

जीवहत्या यायेगु पाप खः धकाः सकसिनं सिउ। गुगुं देशय् व समाजय् नं प्राणीतय् ज्यान कायेगु धर्म धकाः धयातःगु मदु, अय्सां उज्वःगु हे परिस्थिति न्ह्यःने दं वइवलय् पशुपंछीतय्त जक मखु, मनू तय्त नापं हिंसा यायेगु धर्म धकाः भाःपियाः वयाच्वंगु दु। गुम्हं अत्याचारी जुयाः असहाय निर्धापिं मनूतय्त जबरजस्तिं अन्याः यानाः दुःख बियाच्वन धाःसा इमित स्यायेगु ज्या यात धायेवं सुनानं व स्याःम्हेसित मभिं धाइमखु बरु च्वछायेगु हे यानाच्वनी। थथे विचाःयाना स्वयेबलय् हिंसाया उद्देश्य निता दयाच्वंगु खने दु। थःगु स्वार्थया लागि न्ह्यचिलाः सुं प्राणीयात स्यायेगु, थ्व छता जुल। अनं स्वार्थी दुष्टतय्पाखें स्वभापिं प्राणीतय्त बचय् यायेत अर्थात् प्रतिरक्षाया लागि दुष्ट संहार यायेगु उद्देश्यं हिंसा यायेगु, थ्व छता जुल। थ्व नितामध्ये न्हापांगु हिंसायात पाप हे खः धकाः क्वः छिना हे धायेफु। लिपागु पत्तियात धाःसा पाप ला कि धर्म धकाः थाय् व परिस्थिति स्वया तिनि धाये फइ। भीगु पुराण आदि पुलां बाखनय् द्यःतय्सं नं अत्याचारी दैत्यतय्त स्याना वनाच्वंगु, अलय् अथे हे तुं थौंकन्हय् नं छगू देशं मेगु देशय् आक्रमण याइवलय् थःगु देशया अस्तित्व न्हंकाः छ्वयेत कुतः याइपिं शत्रुतय्त स्यायेगु सुरक्षात्मक हिंसा जूगुलिं पाप मखयाः धर्म हे धाये माः।

सुरक्षात्मक युद्धय् नं स्वता प्रकारया उपाय छ्यलीगु खने दु। थःगु देया पल्टन व ज्याभः यक्व क्यनाः शत्रुतय्त ख्याना छ्वयेत स्वयेगु न्हापांगु उपाय खः। अनंलिपा युद्धक्षेत्रय् शत्रुतय्त घाःपाः जक यानाः बिसिकः छ्वयेत कुतः यायेगु थ्व दथुइ लाःगु उपाय खः। थ्व नितजिगु उपायं नं शत्रु लिमचिल धाःसा हिंसा हे यानाः शत्रु निर्मूल थनेगु ज्या याइ, थ्व दक्वसिवे लिपागु उपाय खः।

च्वय् उल्लेख जुयावंगु विभिन्न युद्धय् थाय् व ईकथं थीथी तालगु ज्याभःत छ्यलावना च्वंगु खनेदु। थौंकन्हय् तुपः बम आदि शस्त्र अस्त्र

प्रयोग याइ। न्हापा न्हापा बलाति, गदा, चुपि, त्रिशूल, भाला, खड्ग, आदि शस्त्र प्रयोग याना च्वंच्वन। थथे तःताजिगु शस्त्रत मध्यय् "खड्ग" धयागु ज्याभः साप हे रहस्यं जाःगु अलय् झी नेपाःमितय्गु थःगु हे सांस्कृतिकता दुगु जुयाच्वन। झीथाय् देशय् झिंनिदँय् छक्वः सिंहदुवातें (मखंत्वालय्) द्यः प्याखनय् च्वंम्ह भद्रकाली अजिमाद्यःयाके जुजुं खड्ग हिलाः खड्गसिद्धि काइगु अथे हे झिनिदँय् छक्वः मरुसतःया क्वय् नं पचलि भैलःद्यः जुया प्याखं हुलीम्ह आजुद्यः याके खड्ग हिलाः झी जुजुं खड्गसिद्धि काइगु चलन तनावंगु मदुनि।

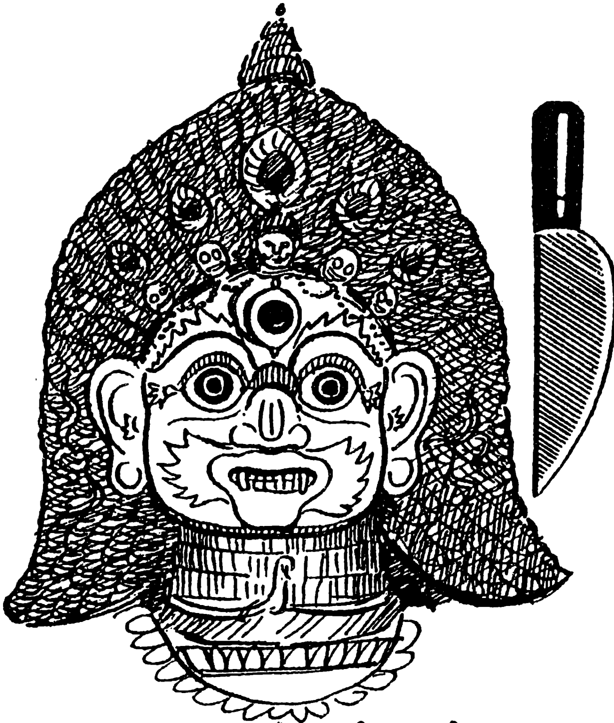
झीसं पुज्याना तइपिं अजिमाद्यःपिनिगु व आजुद्यःयागु मूर्ति व किपाय् अलय् अजिमाद्यः व आजुद्यःया प्याखनय् द्यःतय् ल्हातय् नं खड्ग ज्वना तःगु खनेदु। गनंगनंला आजुद्यः व अजिमाद्यः पिनिगु प्रतिनिधित्व यानाः खड्ग हे द्यःया रूपय् पुज्याना तःगु नं दु। नेवाःतय्गु आगमय् (पुजाकुथी) स्वःवन धाःसा खड्गयात सिन्हः तिकाः पुज्यानातःगु झीसं खनी। नेपाःगालय् दुने न्यायेका च्वंगु खः जात्राय् नं गुर्जुया पल्टन लिसे हयाः खड्गं जुजुया प्रतिनिधित्व यानाच्वंगु चलन नं थौंतक छ्यलाहे च्वन तिनि।

थ्व फुक्कं बिचाः याना स्वयेबलय् छु सीदत धाःसा नेपालय् खड्ग धयागु सुरक्षाया चिं खः। छाय्धाःसा अजिमाद्यःतय्सं व आजुद्यः नं सज्जनतय्त दुष्टतय्पाखें सुरक्षा यायेगु लागि हे खड्ग ज्वनाच्वंगु खः। देशय् जुजुं नं सर्वसाधारण जनताया रक्षा यायेत हे जनतायात दुःख बिया च्वनीपिं स्वार्थी दुष्टतय्त दण्ड बिइगु लागी खड्ग ज्वना च्वंगु खः। न्हापा न्हापायापिं जुजुपिसं नं गनं वने माल धाःसा न्हायकं थें ज्वाला ज्वाला थिनाच्वंगु खड्गय् थःगु ख्वाः स्वयाः खड्ग दर्शन याइ। थथे खड्ग दर्शन याना वन धाःसा शत्रुतय्सं छुं हे याये फइमखु धयागु विश्वास यानाच्वनी। आः तक नं भागि याः वइपिं मनूतय्त थाय् व ई स्वयाः ल्वयूक 'खड्गसिद्धिरस्तु' धकाः आशीर्वाद बियाः च्वनीपिं सःसिउपिं पुलांपिं मनूत दनि। थथे स्वयेबलय् खड्ग सुरक्षाया चिं खः धयागु खँय् शङ्का यायेगु थाय् हे मदु।

झीगु नेपाः देशय् निता जिगु खड्ग खनेदु। छता ची बलाः जुयाः ताःहाकःगु, अलय् मेगु तः बलाः जुयाः चीहाकःगु, थुकिइ सुरक्षात्मक ज्याय्

छ्यलीगु पत्ती खड्ग व हे तः बलाः जुयाः चीहाकःगु खः । थ्व स्वाये हे ग्यानापुसे च्वंगु खड्गयात सुरक्षात्मक धकाः छाय् धाःगु धाःसा थ्व शस्त्र चीहाकः जूगुलिं न्ह्यःने वनाः आक्रमण यायेत ज्यामछिं सुं न्ह्यःने थ्यंक वयाः आक्रमण याःवल धाःसा शत्रुयात प्रहार यायेगु थ्वयागु उद्देश्य खः । उकिं थुगु खड्गया संचालन यायेगु ताल हे मेकथं जुयाच्वंगु दु । देपाल्हातं धाल ज्वनाः जवल्हातं खड्ग हीकाः च्वनीबलय् शत्रु न्ह्यःने वये फइमखु ।

आः थन खड्गया सांस्कृतिक महत्वया बारे चर्चा याये । दक्वलय् न्हापांला भ्रीगु दे तान्त्रिकता प्रधान जुयाच्वंगु दे जूगुलिं तन्त्रशास्त्रय् प्रमुख धकाः हनातःम्ह आजुद्यः (भैलः द्यः) या छगू अङ्गया रूपय् खड्गयात कयाःतःगु दु ।

आजुद्यः व आजुद्यःया धँवाया प्रतीक स्याचुपि

आजुद्यःया ग्यानापुसे च्वंगु म्हुतुं पिहां वयाच्वंगु धंवाया रूपय् खड्ग ज्यानातःगु दु, थ्व खँया प्रमाण भीसं गन स्वयेफु धाःसा गनं देगलय् वा आगमय् वलि बियाः द्यः पुज्याइबलय् फै, हँय् आदि भोग विइ न्ह्यः खड्गया छगू रूप स्याचुपियात द्यः भाःपिया पुज्याना तइ, अलय् स्याये त्यल धायेवं स्याइम्ह मनुखं क्वय् च्वंगु सिलः ब्वनाः स्याचुपि ल्हातं कयाः भागियाइ। व सिलः थथे खः–

तीक्ष्णदँष्ट्र ! महाकाय ! कल्पान्तदहनोपम !
भैरवाय नमस्तुभ्यं ममाज्ञां दातुमर्हसि ।

थ्व सिलःया धापू छु धाःसा "च्वामुगु वा दुम्ह वाय् च्वामुगु वा रूपम्ह, तःधंगु शरीर दुम्ह, कल्पया अन्त्ययागु मिथें च्वंम्ह हे आजु द्यः (भैलः द्यः)! छःपिं आजुद्यःयात नमस्कार दु, जितः आज्ञा बिया बिज्याहुं," थथे आजुद्यःया धँवा जूगुलिं खड्गयात आजुद्यः हे धकाः भाःपियाः पुज्याना तःगु खः। अथे हे तुं द्यःप्याखनय् प्वःसः काइबलय् नं खा, हँय् थुज्वःपिंत वां हे न्यानाः प्याखंम्वः द्यःतय्सं हि त्वनी। दुगु, फै, म्येतय्त वां न्याना स्याये मफुगुलिं व हे धँवारूप खड्ग (स्याचुपि) प्रयोग याइगु यानाच्वन। थुलिजक मखु, अजिमा द्यः पिनिगु ल्हातय् नं खड्ग दुगुलिं खड्गयात अजिमाद्यःपिनिगु रूप भाःपियाः पुज्याना तःगु नं दु, मोहनीबलय् आगमय् आगमय् चीहाकःगु, ताःहाकःगु, खड्ग व ख्वना तयाः आजुद्यः अजिमाद्यः धकाः भाःपियाः पुज्यानाः स्वाँ क्वकाइ कुन्हु चालं धकाः खड्गजात्रा (पायाः) नापं यानातःगु चलन थौंतकनं भीसं स्वया च्वनातिनि।

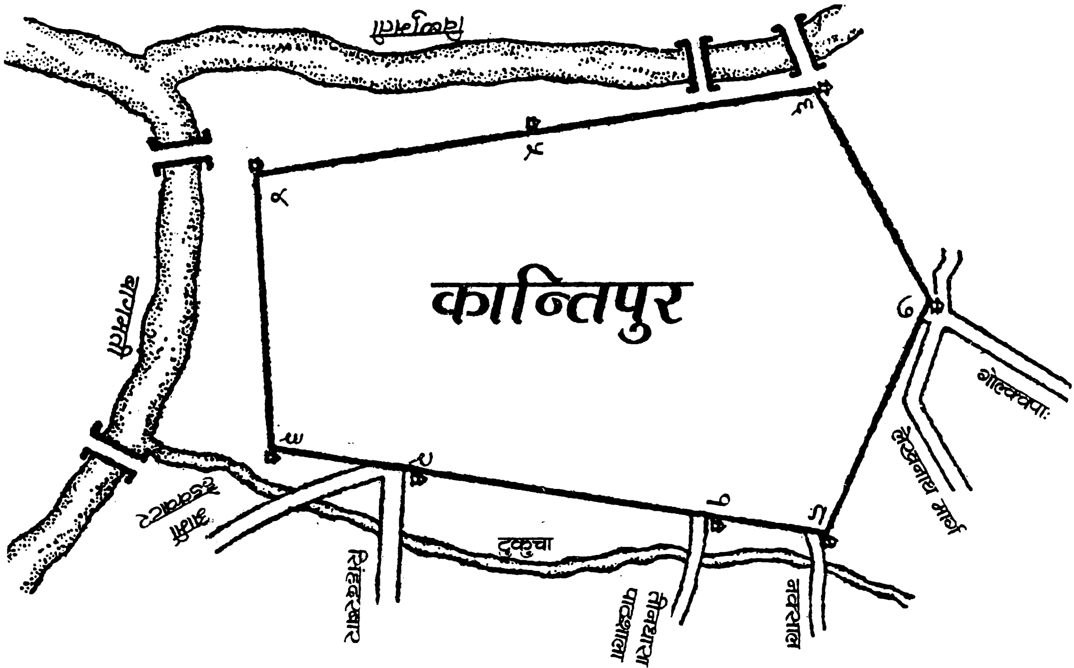
अनं मेगु खँ छगू छु दु धाःसा भीगु देशय् देगः देगलय् शिलापत्र तयातःगु दु। उकिइ द्यःयाथाय् दातातय्सं छायातःगु खँया विवरण च्वयाः कियातःगु दइ। व शिलापत्र नं खड्ग आकार हे वयेक दयेकातःगु दइ। व खड्गरूप जुया च्वंगु शिलापत्रया च्वकापाखे कि खड्ग हे कियातःगु दइ कि मखुसा सुं द्यः छम्हय्सिया मूर्ति दइ। थुकिया अभिप्राय नं थ्व हे खः कि गुम्हय्सिनं दातातय्सं यच्छायातःगु बस्तुइ लोभ यात धाःसा थ्व हे खड्गं नाश याइ धयागु खनेदु। उकिं हे ला शिलापत्रयात नं द्यः भाःपियाः प्रतिष्ठा याइवलय् जग्गे यानाः जगय् याना तइगु। अथे जूगुलिं खड्ग सुरक्षात्मक द्यःया रूप खः धकाः भीसं अःपुक्क हे सीका काये फु।

आ: खड्गं गथे याना: सुरक्षा याइ धायेबलय् खड्ग संचालन याना: शत्रुयात ख्याना: वा प्रहार हे याना: जनतायात रक्षा याइगु खँ ला दहे दु, उकीसं नं तान्त्रिकता पाखें नं सुरक्षाया प्रवन्ध यानात:गु खँ नं झीगु नेपा: देसय् उत्तिकं हे सीके वहजू। झीथाय् नेपा: गालय् च्वंगु तान्त्रिक द्य:तय्गु मन्दिरय् लुखाय् छक्व: बिचा:याना: स्वत धा:सा अजुगति चाइपुसे च्वंगु रहस्यं जा:गु तान्त्रिकता खनेदु। दक्वलय् न्हापां ला लुखा फुसेसं स्वंकुंला:गु तोरण दइ, व तोरणया दथुइ लाक्क मुख्यम्ह द्य:या मूर्ति किया त:गु दइ। अलय् जव-खव, च्वय्क्वय् मेपिं गंछि द्य:तय्गु मूर्ति दइ। अनं खापाय् नं स्वंग: मिखा व दथुइ स्वापुतिइ खड्ग छपु नं कियात:गु दइ, अनंलि तोरण व लुखा फुक्कं छथाय् तया: स्वत धा:सा व लुखा हे खड्ग आकारय् दयेकात:गु सी दयावइ। थथे लुखायात खड्ग आकारय् दयेका: तन्त्रमन्त्रं जगय्याना त:गुलिं मभिंगु मतिइ तया: व:पिं मनूत अनं दुहां हे वने फइमखु, छुं जुया: दुहां वन धा:सा नं दुने मभिंगु ज्या याये हे फइमखु। थुगु प्रकारं लुखांनिसें हे सुरक्षाया प्रबन्ध याना त:गु दइ। अनंलि दुने द्य: तयात:गु थासय् द्य:या लिधंसा नं खड्ग आकार वयेक हे दयेकात:गु खने दइ, अथे हे द्य:छेँया तिकिझ्यालय् नं षट्कोण तया: उकिइ दथुइ लाक्क खड्ग छपु वा मुख्यम्ह द्य:या मूर्ति तया तइ। उकिया अभिप्रायनं सुरक्षा हे ख:। झ्यालं तक नं मभिंपिं तत्व त दुहाँ वने मफयेमा धयागु भावनां उज्व:गु प्रबन्ध याना त:गु ख:। थथे तान्त्रिकतां जगय्याना त:गु खड्गाकृतिं भिंमनूतय्त रक्षा व मभिं मनूतय्त नाश यायेगु व्यवस्था यानात:गु ख: धयागु खँ अथें हे सी दु। थ्व नेपा:यागु त:सकं रहस्यं जा:गु व त:सकं महत्वपूर्णगु संस्कृति ख:। थुकियात अन्धविश्वास धका: तंका: छ्वयेगुला थ:गु विशेषतायात वांछ्वयेगु ख: धा:सां पाइमखु।

थन दक्वसिबय् महत्वपूर्णगु खँ छु दु धा:सा झीगु वंशावलीइ धयात:थें "जुजु कामदेवं कलिगत ३९२५ दँय् "अजिमा द्य:या खड्ग आकार पिकया: दे दयेकि" धका: महालक्ष्मी अजिमा द्य:नं म्हगसय् म्हंकूगुलिं भिं च्याद्व: छेँ दयेका: कान्तिपुर धयागु दे दयेकल[२]" धयात:गु दु, थ्व खड्ग आकारय् च्वंगु कान्तिपुरया (येँदेया) विस्तार वा परिधि गनतक ख: धयागु खँ आ:तक नं थथे हें धका: सुनानं धाये फुगु मखुनि। वास्तवय् थन स्वनात:पिं

इलय् व्यलय् पीठपूजा या:वनीवलय् लाइपिं च्याम्ह अजिमा द्य: पिनिगु (अष्टमातृका धयात:पिं) थाय् यात ध्व: साला: स्वाना: स्वत धा:सा उत्तरपाखे च्वका व दक्षिणपाखे प्व:का ला:गु खड्ग आकार सिइदयेक हे खने दइ । उकिं जुजु गुणकामदेवं दयेकूगु कान्तिपुरया परिधि ध्व हे ख: धका: भीसं धायेफु । अनंलि व अष्टमातृका धयात:पिं अजिमा द्य:तय्गु थाय् गन धका: माला स्वयेत रथी धनशम्शेरं च्व:गु "कामकला रहस्य" धयागु सफुती क्यनात:कथं व कागाष्टमी (ञँलाथ्व अष्टमी)कुन्हु पीगं द्य: चाहिउवने वलय् नं ला:, अनं हानं पुलांगु पूजापाठ यायेगु थ्यासफुतीइ नापं च्वया त:कथं नं च्याम्ह अजिमा द्य:त थुकथं जुयाच्वन । तीनधारा पाकशालाया लिउने पाखे च्वंम्ह "पासिक्व अजिमा" ब्रम्हाणी, सिंहदरबारया न्ह्य:ने पाखे च्वंम्ह "लुमरि अजिमा" माहेश्वरी, आर्मी हेडक्वाटरपाखे च्वंम्ह "फिब्व अजिमा" कौमारी, पचलीइ च्वंम्ह नै अजिमा" वैष्णवी, विष्णुमति खुसिसिथय् च्वंम्ह कंग अजिमा" बाराही अनं नं उत्तर पाखे विष्णुमतीया हे सिथय् च्वंम्ह "लुति अजिमा" इन्द्राणी, थँबहिइ च्वंम्ह "थँवहि अजिमा" पुजा थ्यासफुली उल्लेख यानात:कथं 'साम्हा: अजिमा' चामुण्डा अलय् नारांहिति दरबारय् दुनेच्वंम्ह "चन्द्रलखु अजिमा" महालक्ष्मी ख: धका धाइ । थिपिं च्याम्ह अजिमा द्य:पिं छचा:खेरं खड्ग आकार वयेक स्थापना याना: जुजु गुणकामदेवं कान्तिपुर (येँदे) दयेकूगु ख: धका: भीसं सीकेफु । छाय्धा:सा खड्ग आकार ज्यायेत कि प:खा दनेमा: कि मखुसा की ताना सां चिं तयेमा:, मखुसा सिथंनिसें खड्ग आकार पिहां वइकथं छेँ दना हयेमा:, विचा: याना: स्वयेवलय् छुं हे चिं खनेमदु । उकिं द्य: तय्गु पीठ हे स्थापना याना: खड्ग आकार पिका:गु जुइ धका: मधासें मगा: ।

थन छगू शङ्का पिहाँ वइगु खँ नं दु । व हे वंशावलीइ जुजु गुणकामदेवं दयेके धुंका:लि भद्रकाली, कंङ्केश्वरी व लुति पीठया स्थापना यात धका: उल्लेख याना त:गु दु । थथे धायेबलय् येँदे दयेके धुंका: तिनि इपिं स्वम्ह द्य: स्थापना या:गु खनेदु । अथे जूसां नं छगू महत्वपूर्ण व ल्व:मंके मजिउगु खँ छता छु दु धा:सा व हे वंशावलीइ मेपिं अजिमा द्य: पिनिगु उल्लेख छाय् मजुल ? थुकिं सीदया वल कि च्याम्हं अजिमा द्य:पिं (अष्टमातृका) न्हापा हे खड्ग आकारय् स्थापना या:गु ख:, अनंलिपा येँदे दयेके धुंका: च्वय्

१. पासिक्व अजिमा
२. लुमरि अजिमा
३. फिव्व अजिमा
४. नै अजिमा
५. कंग अजिमा
६. लुति अजिमा
७. थवहि अजिमा
८. चन्द्रलखु अजिमा

नां कयापिं स्वम्ह अजिमा द्यः मेथासं हयाः तने ह:पिं खः । उकिं व स्वंगु पीठय् स्वःवन धाःसा मेथासय् स्वयाःअप्वः द्यःत खनेदु । माहेश्वरी पीठय् भद्रकाली, बाराही पीठय् कंकेश्वरी, अलय् इन्द्राणी पीठय् मेम्ह हानं इन्द्राणी हे तनाः स्थापना याये ह:गु खः धकाः सीके फु ।

थथे खड्ग आकारय् दे दयेकूगुया अभिप्राय नं सुरक्षाया प्रबन्ध हे खः । गथे देगलय् खड्ग आकारय् दयेकाः तन्त्रमन्त्रं जगय् याना तःगु लुखां रक्षा याइगु खः, अथे हे देशय् दुने च्वंपिं जनतायात नं रक्षा यायेगु ज्या तान्त्रिक विधिं स्थापना यानातःपिं खड्ग आकारय् च्वनाच्वंपिं अजिमा द्यःपिसं याना च्वनेमा धयागु खँ बांलाक्क हे थुइके फु । सायद उत्तरपाखे थःने वा च्वय्, अलय् दक्षिणपाखे क्वःने वा क्वय् धकाः धाःगु नं थ्वहे खड्गया च्वका व प्वःकाया ल्याखं जुइमाः । थ्व बिचाः यानाः सीके माःगु खँ त खः, गुगुलिं यानाः भीगु नेपाःदेया थःगु हे तालगु संस्कृतिया महत्वं देयागु हे महत्व विश्वया मिखाय् च्वन्ह्याना च्वनी ।

तिबः सफूत

१. पूजापद्धतिया थ्यासफू

२. भाषा वंशावली भाग २

३. कामकला रहस्य – धनशम्शेर ज.ब.रा.

४. Kathmandu & Patan Nepal Traveller नक्सा

मोहनी △

प्राणीमध्यय् ज्ञां दुपिं मनूत हे खः । अय्सां नं फुकसिया स्वभाव छगू मजू । गुलिं मनूयाके साधु सन्तया स्वभाव दुसा गुलिसिके जङ्गली हिंस्रक पशुया स्वभाव दयाच्वनी । पशुया स्वभाव दुपिं मनूतय्सं "थ्व याये त्यः । थ्व याये मत्यः," धयागु छुं खँया विचाः मयासे म्वाः मदुगु कुकर्म यानाः दुःख बिया च्वनी । उकिंयानाः साधारण मनूतय्सं जीवनय् चितासु मदयाः दुःख सिया च्वनी । न्हापा नं थुज्वःगु स्वभाव दुपिं दानवतय्सं कुकर्म यानाः मर्त्यमण्डलय् मनूतय्त व स्वर्गलोकय् द्यःतय्त नापं अति दुःख बिया च्वन । द्यःतय्के हे फ्वनाः कयातःगु वरदानं यानाः दानव त बःलाना च्वंगुलिं थुमित सुनां छुं याये मफु । अले द्यःत हे दानव त खनाः ग्यानाः विसिउं जुया जुइ माल । अय्सां हे ग्यानाः सुला सुला च्वंपिं द्यःतय्त मात्तु मालाः दुःख बिइगु त्वःतुगु मखु । थथे सकसितं दुःख बिया जूगुया कारण छु धाःसा लोकय् मेमेपिनिगु धर्म, कला, कीर्ति व संस्कृति म्हुया छ्वयेगु अले थःगु कीर्ति तयाः थःत हे द्यः धायेकेगु दानवतय् सिद्धान्त जुया च्वन । उकिं द्यःतय्त द्यः धायेगु, द्यः पूजा यायेगु सुइतं हे मबिउ । गनं होम याःगु खन सिल धाःसा याके मबिइगु, ऋषिमुनितय्गु तपस्या भङ्ग यायेगु, ऋषिमुनितय्गु हत्या यायेगु, द्यःया मन्दिर स्यंका बिइगु आदि यानाः अतिहे अन्यायी अत्याचारी जुयाः सकसितं दुःख बियाच्वन । न्ह्यागु हे याःसा नं अथें स्वयाः हे सहयाना च्वनेमाल । अथे जूसां नं मनूतय्सं सुलाः सुलाः थःगु कुलधर्म, साहित्य, कला, संस्कृति मत्वःतुसे म्वाकाः हे तयातय्त कुतः याना च्वन । दानवतय्सं अति हे यासेंलि सह यानां याये मफयाः द्यःत महाभारत पर्वतया उत्तर खण्डय् नेपाःया हिमालय पर्वतय् वयाः महाद्यःया शरण काःवल, उगु थासय् लाक्क द्यःत सकलें क्रोधित जुल, अलय् फुक्क द्यःतय्गु शक्ति एकत्रित जुयाः (छथाय् मुनाः) अत्याचारी दानव त संहार यायेया लागि सम्पूर्ण शक्तिं

सम्पन्न जुया देवी प्रकट जुल । व हे देवीं दानवत लिसे घनघोर संघर्ष याना: दानवत व इमि नाय: महिषासुरयात स्याना: संघर्षय् विजय यात ।

आ: थन दानव धयापिं तस्वीरय् क्यना त:थें ग्यानापुसे च्वंक च्वामुगु न्यकु दुपिं, तत: पुगु धँवा दुपिं, सँ फंफं तया: जुइपिं भाजं थें हाकुपिं प्राणी त मखु, मनू स्याना: ला नया: हि त्वना: जुइपिं नं मखु, इपिं नं भी हे थुज्वपिं मनूत ख: । थुज्व:गु स्वभाव कया: याये मत्य:गु ज्या याना: जुया:, मेमेपिनिगु कला, कीर्ति, साहित्य संस्कृति ध्वस्त यायेगु कुत: याना: दु:ख बिइपिं जूगुलिं इमित दानव, दैत्य, राक्षस आदि धा:गु ख: । गथे भीमचात नं आपा: हारां जुल धाय्‌वं इमित लाखय् धायेगु भीगु चलन दु, अथे हे कत:पिनिगु संस्कृति स्यंका: म्हुया छ्वेत कुत: याइपिं न्ह्याम्ह मनूत नं दानव ख: ।

थुज्व:पिं दानवतय्‌सं न्हापा न्हापा जक दु:ख बियाच्वंगु मखु । इतिहास पुइका: स्वत धा:सा दानवया रूप कया: दुष्ट मनूतय्‌सं बखत बखतय् विध्वंस यायेगु ज्या यानाच्वंगु दु । शंकराचार्य धयाम्ह मनुखं दानवया रूपय् नेपा: देशय् वया: अम्बर बाँडा थुज्वम्ह विद्वान् पुरुष व मेमेपिं आपालं विद्वान्‌तय्‌गु हत्या या:गु दु । प्राचीन हस्तलिखित तत:धगु तन्त्रया ग्रन्थ त आहुति याना: दु:ख बियावंगु दु । अथे हे छगू थ्यासफुलि नं थथे उल्लेख जुयाच्वंगु दु:– "सं. २२२ कासि नं श्री संकराचार्य वया: ओ... चावहिरया वदे द्वरछि, स्याक व्राम्हणया शास्त्र चलय याकल[३]" सुल्तान शमसुद्दिनं वंगालं यक्व फौज ज्वना वया: नेपाल संवत् ४७० मार्ग शुक्ल दशमी वृहस्पतिवारया दिनय् आकाभाकाय् हमला याना: नेपा: देया नगर च्याका: भीगु कला, कीर्ति, साहित्य, व संस्कृति ध्वस्त या:गु स्वयंभू अभिलेखय् उल्लेख दु । यल पिंबहा:या ने.सं. ४७७ या अभिलेखय् नं थ्व खँयात न्ह्यथना तयात:गु दु:– "सुल्तान श्याम सुद्दिनो यवनाधिराजो नेपाल सर्व नगरं भस्मीकरोति" अथे हे बहि बहि, बाहा, बाहा:तकनं ध्वस्त यायेगु ज्या याना: स्यंगु द्य:या चैत्य, मेमेगु बौद्ध व महाद्य:या मूर्तित तछ्यायेगु, त्वा:थलेगु ज्या याना वन । पशुपतिमहाद्य: स्वत्वा: थ:गु आदि खँ गोपालराज वंशावलीइ उल्लेख जुयाच्वंगु दु ।[४] स्वस: दं न्ह्य: नं क्रिश्चियन धर्म प्रचारया अभियानय् भीगु आपालं साहित्य, कला व संस्कृति ध्वस्त याना वन । थुमिसं दे त्याका: राज यायेगु

मती तयाः थुज्वःगु कुकर्म याःगु मखु, नेपाःदेया साहित्य, कला व संस्कृतिया अस्तित्व मदयेका छ्वयेगु नियतं याःगु जक खः । छाय्धाःसा थुमिसं यायेमाःगु कुकर्म याये धुंकाः थन मच्वंसे लिहाँ तुं वन । थथे नेपाःदेया पुलां पुलांगु तन्त्रया यक्व शास्त्रत कालभैलःद्यःया लिउने तयाः छ्वयेकूगु सिउपिं मनूत दनि । पवित्रगु तन्त्रशास्त्रया सफूत छ्वयेकूगु थासय् न्हुइमत्यः धकाः सिउपिं मनूतय्सं थौंतलें कालभैलः द्यःयात चाःहुलेगु मयाः । चाःहे हुलेमाःसां नं कालभैलःद्यःया लिउने प्रतापमल्ल जुजुया सालिकया थाय् लाकाः वनाः जक चाःहिला च्वंगु दु । थथे देया संस्कृतियात लोप याना छ्वइपिं अवश्य दानवत खः ।

थौंकन्हय् नं उज्वःपिं दानव त मदुगु मखु । नेपाः देया पुलां-पुलांपिं द्यःत खुयाः यंकाच्वंगु हे दु । ध्यबां काये मदुगु पुलां-पुलांगु अमूल्यगु सफूत देशं पिनेयापिं मनूतय्गु ल्हातय् लानाच्वंगु मसिउगु खँ मखु । गुलि कला, कीर्तित भग्नअवस्थाय् लानाच्वंगु दु, उकियात दयेकाः संरक्षण यायेगु या पलेसा न्हंकाः हे छ्वयेगु कुतः जुयाच्वंगु दु । गुलि द्यःतय्त भ्रीगु संस्कृति कथं रहस्यं जाःगु अभिप्राय कयाः नेपाल भाषां छुना तःगु नां त थौं नेपाःमिपिसं हे ल्वःमंका हये धुंकल । सीक सीकं हे बराय् चायाः कुलाँय्मरु अजिमा, पालाः द्यः, न्यतमरु आदि द्यःतय्त इमिगु पुलांगु नां मकासे रक्तकाली, संकटा, नरदेवी धकाः नां कया च्वनीगु याना च्वन । थथे यायेगु थःगु संस्कृतियात थम्हं न्हंकेगु खः । उकिं थुज्वःगु ज्यायात नं दानबतय्गु ज्या धायेमाः । थुज्वःपिं दानवत इलय् ब्यलय् पिहाँ वयाः देयागु महत्वपूर्णगु संस्कृतित न्हंका छ्वयेत कुतः याना हे च्वनी ।

न्हापा न्हापा नं महिषासुर दानव वयाः अथे हे देयागु संस्कृति म्हुया छ्वयेत याये जिउगुं मजिउगुं कर्तव्य यानाः जनतातय्त दुःख बिया जूगु खः, लिपा संघर्ष जुयाः दानवया नाश जुल । उकिया हे छगू रूप भ्रीगु मोहनीया पायाः खः । आःतले पायाः पिहाँ वइबलय् गुलिसिनं युद्धय् फीगु सिखःया लं फिनाः नँया तपुलिं पुयाः धाल ज्वनाः वयाच्वंगु दनि । युद्धया बाजं थाकाः मनूतय्सं लाय् लाय् बुइकाः सःजक न्यनेवं शत्रु त तापाकं हे ग्यानाः बिसिउँ वने मालीगु कथं पायाः पिहाँ वयाच्वंगु दु । मोहनीसिन्हः तिनाः, ह्याउँक क्वखा क्वखायाः, स्वांछुनाः तान्त्रिक विधि विधानं थःथःयाके अजिमाद्यः, आजुद्यःत

दुबिका: जिगिजिगि खाना: खड्ग ज्वना: छम्ह छम्ह शत्रुत दत्तले मात्तुमाला: चन्नंक पाले धका: महिषासुर दैत्यया प्रतीक भुयुफसि पाला: क्यना च्वंगु दु। थुज्व:गु भीगु तान्त्रिक व दैवी शक्तिं याना: शत्रुत शक्तिहीन जुया: नाश जूगुया प्रतीक जूगुलिं थ्व पाया:त स्वयेत वुद्घा वुद्दी, ल्यासे ल्यायम्ह, मचात ग्वा: ग्वा: मुना: यैं, यल, ख्वपया लायकू पाया:, तेबाहा, वतु, महावू, यतखा, क्वहिति, थबहि, असं, क्यपू व थथे हे मेमेगु पाया:त स्व:जुइ।

भी म्वायेत शत्रुतलिसे संघर्ष याना च्वनेमा:गु दु। शत्रु नाप संघर्ष याना: विजयी जुइत संघर्ष यायेगु आत्मवल व आत्मशक्ति भीके दयेमा:। थ्व हे बल व शक्ति प्राप्त याना: दे व देशय् च्वंपिं मनूतय्त रक्षा यायेत भीगु नेपा:देशय् अजिमा द्य:त स्थापना याना त:गु ख:। अजिमा द्य:त पूजा याना: इमिगु शक्ति भीके प्राप्त यायेगुया लागी मोहनीवलय् आगं आगमय् व हे अजिमा द्य:तय्गु पूजा याना च्वनागु ख:। अजिमा द्य:या प्रतीक खड्ग ख्वनात स्वना: पुज्याना: शत्रुसंहार यायेगु व जीवनय् वये फुगु भय आदिं मुक्त जुइ फयेकेत द्य:यापाखें खड्गसिद्धि कायेगु मोहनी पूजाया उद्देश्य ख:। थथे खड्गसिद्धि कया: पाया: पिहाँ व:गु खँया प्रमाणत थ्यासफुली नं खनेदु। "संवत् ८०३ आश्विन शुक्ल॥ प्रतिपदा हस्ता नक्षत्र अंगार बार थ्व कुन्हुया बेला घटि १६ वेडा व घटि २१ वेडाव घटि २५ थ्वतेन न्हा केतुदले मकरलग्नस खड्ग स्वडा... दशमी वेला घटि ४ बेडाव घटि ७ थ्वतेन न्हा चारन याडा[१]..."

जयस्थिति मल्ल जुजुया पालय् लायकु छँय् भाइ भारादार पिसंनं खड्ग स्वनेत ह:गु अलय् खड्गसिद्धि कया: पाया: पिहाँ व:गु उल्लेख जुयाच्वंगु दु।

आश्विन शुक्ल पक्षया पारु कुन्हु छँय् छँय् आगं आगमय् न:ला स्वना: अष्टमी कुन्हु खड्ग व थापिं स्वना: मोहनी पूजा याइ। अलय् चालं कुन्हु स्वां क्वकया: छें छेंया नाय:नं आगंद्य:या रूपय् च्वना: तन्त्र साधन याना: त:गु खड्ग थ:गु खल:या सकसितं ल:ल्हाना: खड्गसिद्धि बिइ। अनंलिपा खड्गसिद्धि काये धुंका: व हे तन्त्रशक्ति दुगु खड्ग ज्वना: पाया:पिहां वइ। थ्व पाया:यात राष्ट्रिय रूपय् विशेष महत्व बियात:गु दु। पाया: पिहाँ वयेगु थिति त्व:ते धुंकू पिसं नं खड्गसिद्धि कायेगु रूपय् खड्ग ल्हातय् कया: भागि जक यानासां च्वंगु दु। भिसातयत नं मोहनीपूजाया प्रसाद बिया: खड्गसिद्धिया

सुवा:सां विइगु या: । खड्गसिद्धि कायेगुली शत्रुबिजय यायेगु दैवीशक्ति प्राप्त जुइ, अलय् भ्कीगु जीवनय् वया च्वनीगु दानव रूपया भय आदि नं फाला वना: भ्कीगु आत्मरक्षा जुइगु भा:पिया त:गु दु । भ्कीत सुवा बिइबलय् "खड्गसिद्धिरस्तु" धका: धाइपिं नं दु । थथे सुवा: बिउगु शत्रुं छुं हे याये मफयेक अजिमा द्य:नं रक्षा यायेमा धा:गु ख: । भ्की जुजुं नं लाय्कु पाया:नाप तया: हइगु जुजुयागु खड्ग ज्वना: भिंनिदँय् छक्व: मखंत्वालय् सिंह दुवातय् लुमरि अजिमा यागु खड्ग नाप, अथे हे भिंनिदँय् छक्व: मरुसत: न्ह्य:ने भ्यलुपातय् पचलि भैल: द्य:यागु खड्ग नाप खड्ग हिला: खड्गसिद्धि काइ । अले उकिया हे शक्तिं दे व देशय् च्वंपिं मनूतय्गु रक्षा यानाच्वंगु दु । थ्व भ्यलुपा: पचलि भैल:द्य: साधन याना: तयात:गु ख: ।

न्हापा द्य:तय्सं नं देवी (अजिमाद्य:) याके खड्गसिद्धि कया: दैत्यत संहार याना: स्वर्ग लोकय् व मर्त्यमण्डलय् फुकसिगु रक्षा या:गु दु, न्यतमरु अजिमाया द्य:प्याखं चण्डेश्वरीया चण्डासुर दैत्यलिसे संघर्ष याना: दैत्ययात स्याना: द्य:तय्त रक्षा या:गु ख: । थ्व हे खँयात कया: न्यतमरु अजिमाया द्य:प्याखं थौंतक नं इलेब्यलय् हुइका च्वंगु दु । उकिइ चण्डासुर दैत्य क्व:थलेत कुमारी द्यवं चण्डेश्वरीया रूप कया: अजिमा द्य:या खड्गनाप थ:गु खड्ग हिला: खड्गसिद्धि कयाच्वंगु दु । थुगु किसिमं न्हापा कुमारीं चण्डासुर दैत्ययात स्या:गु थाय् कुमारी द्य:छेँया न्ह्य:ने ख: । चण्डासुर दैत्य स्याना: दैत्यया लास थुंगु थाय् नं थन हे ख: धाइ । थौंकन्हय् थ्व थासय् दबु दयेका त:गु दु, थुकियात थिइमजिउगु दबु धका: भ्कीसं धयाच्वना । थ्व दबुया प्यखेसं ल्वहँ पौलय् कियात:गु मनूया ल्हा:पा, तुतिपालि, छ्यंत चण्डासुर दैत्ययागु ख: धका: नं धा: ।

भिंनिदँय् छक्व: कुमारीद्य:छेँया न्ह्य:ने न्यतमरु अजिमाया द्य:प्याखं हुइका: चण्डासुर दैत्य क्व:थला च्वंगु दु । थीमजिउगु दवुलि हे द्य: प्याखं हुइके मा:गुली थौंकन्हय् अन महुइकुसे नापसं च्वंगु कुमारीद्य:छेँ क्वसं च्वंगु मेगु दवुलि हुइका च्वंगु दु । प्रजातन्त्र वये न्ह्य:तक यँया: बलय् क्व:ने या: कुन्हु थ्व थीमजिउगु दवुली जुजुया लुँया गद्दि तया: जुजुया खड्ग तयेगु यानाच्वंगु ख: । मल्ल जुजुपिनि पालय् जुजुपिं थ्वकुन्हु गद्दिइ च्वना: कुमारीया ल्हातं सिन्ह:

तिइगु याइ धकाः धाइ । कुमारी जात्रा कुन्हु कुमारीयात सा दान यायेमाः, थ्व थिति थौंतक नं तनावंगु मखु नि । उकिं खड्ग फ्रीगु लिधंसा खः । खड्ग ज्वनाः हे शत्रुनाश यायेगु व देशय् सुख शान्ति स्थापना यायेगु खः* ।

शुभ साइतय् खड्ग स्वनाः जीवबलि भोग बियाः तान्त्रिक विधिं पूजा याये फुगु घरी खड्गसिद्धि दइ धयागु तन्त्रया सफुली च्वयातःगु दु । उकिं फ्रीसं मोहनी बलय् साइत स्वयाः शुभ साइतय् लाकाः आगमय् खड्ग स्वनाः सिद्धिया लागि जीवबलिभोग बियाः पूजा यायेमाः । थ्व खँ थ्यासफुली नं उल्लेख जुयाच्वंगु दु :–

"सं ७९७ आश्विन सुद्धि ॥ पारु कुन्ह नवरात्र स्वङा...... अष्टमी कुन्हुया रात्रिस खड्ग स्वङा जुरो । अष्टमी अन्तर वनका नवमी सं भोग बिया[६]....."

गुलिं गुलिं आगमय् जीवबलि भोगया प्रतीक पञ्चमकार बलिपूजा यायेगु नं यानाच्वंगु दु* खड्ग रूपया अजिमा द्यःया स्थापना यानाः जीवबलि भोग बियाः मोहनीपूजा यानाः देवीयाके खड्गसिद्धि प्राप्त यानाः इन्द्रं बृत्रासुरयात, महाद्यवं त्रिपुरासुरयात, नारांद्यवं मधु धयाम्ह दैत्ययात स्याःगु खः । रामचन्द्रं नं देवीयागु नवरथ वर्त च्वनाः जीवबलिभोग बियाः खड्गसिद्धि कयाः लंकाया जुजु रावणयात स्याःगु खः । उकिं शक्ति बिइपिं तान्त्रिक द्यःतय्त पूजा यायेत फ्रीसं तन्त्रयुक्त यानाः सम्हय् तयाः पञ्चमकारया पूजा यायेमाः वा जीवबलि भोग हे बिइमाः ।

जीवबलि भोगं आत्मशक्ति बःलाना शक्ति उत्तेजित जुइ धयागु थुकिया अभिप्राय खः । उकिं थ्वहे शक्तिं शत्रुतय्गु संहार याये फइ, मोहनीबलय् पायाः पिहां वयेत नं जीवबलि भोगया प्रतीक ख्यँ सगं काये धुंकातिनि वइ । न्हापा महिषासुर दैत्ययात स्यायेत पात्र ख्वला त्वनाः तिनि (ख्यँ सगं कयाः तिनि) देवीं दैत्ययात स्याःगु खः । संघर्ष यायेबलय् आत्मशक्ति बःलाका शक्ति उत्तेजित याना च्वनेत बराबर जीवया म्वाःहि त्वना च्वनेमाःगु व पात्रख्वला त्वनाः ख्यँ सगं कया च्वनेमाः । देवीभागवतय् नं थ्व खँया उल्लेख दु ।

---

* *"खड्ग सुरक्षा प्रतीक" च्वसुइ स्वयादिसँ ।*

* *("ख्यँ सगं" च्वसुइ स्वयादिसँ ।*

ततः क्रुद्धा जगन्माता चण्डिका पानमुत्तमम् ।
पपौ पुनः पुनश्चैव जहासारुणलोचा ॥

थुकिया अर्थ :– तँ पिकया च्वंम्ह जगन्माता चण्डिका देवीं बारंबार पात्र ख्वला त्वनाः मिखा ह्याउँकाः[८] न्हिल । अथे हे न्यतमरु अजिमाया द्यः प्याखनय् कुमारीं नं बारंबार म्वाःहि त्वंगु व पात्रख्वला त्वना च्वंगु दु । द्यः छेंनं पिहाँ वयेन्त्यः कुमारी, बाराही, अजिमाद्यः व भैलःद्यः नं नेपाःफैया हिंसा यानाः म्वाःहि त्वनाः पिहाँ वइ । अनंलि न्यतदुवातय् थ्यंकाः गाछें दुने च्वनाः कुमारी व अजिमा द्यः निम्हय्सिनं तान्त्रिक मतं पात्र ख्वला त्वनी । प्याखं दबुली नं चाप्वःसः कायेगु धकाः जीवया म्वाःहि त्वनि । अथे हे दैत्य क्वःथलेत नं दबुली हे गाछें दुने च्वनाः कुमारीं तान्त्रिक मतं पात्र ख्वला त्वनाः शक्ति उत्तेजित याइ । अले लिपा तिनि चण्डेश्वरीया रूप कयाः च्वंम्ह कुमारीं चण्डासुर दैत्ययात क्वःथली । थ्व भ्रीसं स्वया हे च्वनागु खँ खः ।

उकिं भ्रीसं शक्तिया लागि आगं आगमय् मोहनीवलय् जीवबलि बियाः, जीवबलिया प्रतीक ख्येँ सगं तयाः पूजा याना च्वनागु खः । मोहनीपूजा दच्छिया दुने प्यक्वः यायेगु उल्लेख यानातःगु नं गनं गनं दु । न्हापा न्हापा नेपाः देशय् नं बसन्त ऋतुया चैत्रमासय् मोहनी नखः न्यायेकेगु याना तःगु खः । थौंकन्हय् थ्व नखः शरद ऋतुया आश्विन मासय् न्यायेकेगु यानाच्वन । न्हापांनिसें चैत्र मासय् न्यायेका च्वंगु मोहनी नखःयात स्वल्प यानाः आश्विन मासय् तःधंक मोहनी मानय् यायेगु थिति लिपातिनि याःगु खः[९]। मोहनी नखः राष्ट्रिय नखः खः । राष्ट्रं मानय्याःगु बखतय् फुकसिनं थ्व नखः मानय् यायेमाः । पुलां मोहनी धकाः चैत्र शुक्ल पक्षया अष्टमीकुन्हु साधारणखतं जूसां नं मानय्याना च्वनागु दु । लायक्रू मूचुकय् तःधंगु मोहनीबलय् थें म्यें व दुगु स्यानाः पुज्यानाच्वंगु दु ।

थथे मोहनीबलय् नःला स्वनाः कलश तयाः नवरथ ज्वःछि पूजा यायेगु चलन नेपाः देशय् तलेजु द्यः हयाः तसेंलि याना हःगु धयागु खँ दु । ऋतुया ल्याखं स्वयेबलय् चैत्र मासय् नःला स्वाँ बाँलाक बुइगु ऋतु मखु । नवरथ ब्रत च्वनीपिनि घटस्थापना यानाः गुन्हुतक देवी पूजा यायेगु खँ थाय्

थासय् उल्लेख यानातःगु दु । थौंकन्हय् मोहनी पूजा गुन्हुतक जुइगु खःसां नं मुख्यगु पूजा ला कूछिभ्वय् नये कुन्हु, स्याक्व त्याक्वकुन्हु व चालंकुन्हु यानाः स्वन्हु जक जुइगु खः । लायकू मूचुकय् नं मोहनीया मुख्य पूजा स्वन्हु जक हे जुइगु खः । सप्तमी कुन्हु तलेजु द्यः क्वहाँ विज्याकाः अष्टमी, नवमी व दशमी स्वन्हु मुख्यगु पूजा यानाः लायकू पायाः पिहाँ वइगु खः । थ्व खँ थ्यासफुली उल्लेख यानातःगु नं दु :–

"सँ ८२७ आश्विन शुक्ल ॥ प्रतिपदास नवरात्र स्वडा धनु लग्नस तृतियावधि थ्वगुली दस ॥ सप्तमी घटि २१ प्रअष्टमी वयकाव कुंभ लग्नस खण्ड स्वडा देव कोहां बिज्याका ॥" "नवमी घटि २९ वेतका ओ दशमी वयतुनं मीन लग्नस चारन याडा देव थहां बिज्यातक चान्हस ...... सम्वत ८०० आश्विन शुक्ल ॥ दशमी ...... चारण याडा जुरो दिन पूर्व याडा, पायात थहाँ वया जुरो [६]॥"

न्हापा मल्ल जुजुपिं नं खड्ग ज्वनाः लायकू छें पायाः वइगु खः । थौंकन्हय् जुजुया प्रतिनिधिया रूपय् लायकूपायाः न्ह्यःने जुजुया खड्ग तयाः हनेगु यानातःगु दु ।

थुगुकथं आश्विन मासय् व चैत्र मासय् मोहनी पूजा यायेगु खःसा नं चैत्र मासय् मोहनी पूजा यायेगु वा आश्विन मासय् मोहनी पूजा यायेगु या उद्देश्य पाः । छायधाःसा महिषासुर स्यायेत देवीं चैत्र शुक्ल अष्टमी कुन्हु उत्पत्ति जूगु खः । थ्व खँ पत्राय् नं च्वयातःगु दु । महिषासुर दैत्ययात स्यानाः देवी विजयी जूगु दिन आश्विन शुक्ल पक्षया दशमी धकाः देवी भागवतय् च्वयातःगु दु । देवी उत्पत्ति जुसेंलि देवीयात पूजा यानाः जीवबलि भोग बियाः शक्तिया पूजा यानाः दानवतलिसे संघर्ष यायेत तयार जुयाः संघर्ष ख्यलय् न्ह्यज्यायेगु खः । थ्व हे परम्परां देवी उत्पत्ति जूकुन्हु देवीया प्रतीक खड्ग व थापिं स्वनाः मोहनीपूजा यानाः कूछिभ्वय् नयाः च्वंगु खः । स्याक्वत्याक्व कुन्हु जीवबलि भोग बियाः पूजा यानाः चालंकुन्हु खड्गसिद्धि कयाः पायाः पिहां वयाः मोहनी नखः हनावया च्वंगु खः । अजिमाद्यःयाके शक्ति कयाः सगुणया ख्यँ सगं कयाः दानवत लिसें थथे वसन्त ऋतुनिसें शरद ऋतु मवःतले भीगु जीवनय् वया च्वनीगु लः, मि, फय्या भय, चलः वनाः सीगु,

महामारी रोग आदि रूप दानवतय् भय (यम दंष्ट्रा भय* नाप नं संघर्ष यायेत तयार जुयाः आत्मरक्षाया लागि रणक्षेत्रय् न्ह्यज्यायेगु खः ।

आश्विन मासय् मोहनी मानय् यायेगु संघर्षय् विजय जूगु लसताय् अजिमा द्यःयात ख्यँ सगंया प्रतीक जीवबलि भोग बियाः पूजा यायेगु धकाः स्याक्व त्याक्व कुन्हु आगमय् स्याःम्ह जीवया छ्यंया सी कयाः "सीकाःभू" यानाच्वंगु खः । थथे अजिमाद्यःया प्याखनय् नं दैत्य क्वःथःगु लसताय् ख्यँ सगंया प्रतीक न्हिप्वःसः धकाः कया च्वंगु दु ।

मोहनी नेपाःमितय् तःधंगु नखः खः । दाजु, किजा, फुकि व थःथिति फुक्क मुनाः मोहनी नखः न्यायेकाः नयेमाःगु खः । न्हापा दानवतलिसे संघर्ष यायेमाःवलय् फुक्कं नाप मुनाः देवीयात मोहनीपूजा याःगु खः, अले वहे देवीया शक्तिं विजय नं जूगु खः । थौंकन्हय् नं कला, कीर्ति, साहित्य व संस्कृति स्यंकेत कुतः याना जुइपिं दानव रूपया शत्रुतलिसे संघर्ष यानाच्वने माःगुलिं स घर्ष यायेत तयार दु धकाः ताताःपाकंनिसें मनूत छ्येँय् वयाः मोहनी नखः हनाच्वंगु खः । नापं च्वनाः मोहनीपूजा यानाः छ्येँछ्येँया थकालिं आगं आगमय् फुक्कसितं सिन्हः तिकाः प्रसाद बियाः खड्गसिद्धि विइमाः । फुकसिनं थकालिया ल्हातिं सिन्ह फयाः खड्गसिद्धि काये नं माः । थुकिं थःत व देशय् नं सुख शान्ति जुइ । थुज्वःगु मोहनीसिन्हः फयेगु व खड्गसिद्धि कायेगु तन्त्रयुक्तगु भीगु संस्कृतियात अन्धविश्वास धकाः विश्वास मयाये मजिउ, तःसकं महत्वं जायाच्वंगु अभिप्राय दुगु भीगु मोहनी नखःयात चीधंक जूसां नं फुथें याना हना च्वनेमाः, त्वःता छ्वये मजिउ ।

तिवः सफूत

१. सप्तशती चण्डी

२. देवमाला वंशावली

---

* *"स्वंन्ति नखः" च्वसुइ स्वयादिसँ ।*

३. नेपालभाषा साहित्यया जात: – चित्तधर हृदय
४. "सम्शुद्दिन इलियासको नेपाल आक्रमण" गोबर्धन शर्मा तन्नेरी पत्रिका वर्ष १, अङ्क २
५. न्हायकं दँपौ ११००
५. हनुमान ढोका राजदरवार - गौतम बज्र बज्राचार्य
७. 'चालन' दशैंको एक प्रमुख अङ्ग - धनबज्र बज्राचार्य – यति पत्रिका
८. देवी भागवत
९. भाषा वंशावली, भाग १

स्वन्ति नखः □

मनूतय्गु जीवनय् नखःचखःया आवश्यकता छाय् जुल धयागु न्ह्यसःया लिसः बिइ अःपु मजू । मनूतय्त आनन्द सुख भोगया न्ह्यवःसा त गाक्क न्ह्यच्याका तःसां नं समाजया ज्या खंय् ब्वति कायें मखन धाःसा समाजय् दुनेच्वंपिं मनूतलिसे तापाक्क बायाः च्वने माल धाःसा व मनुखं नुगलय् दुने शान्ति कायें मफयाः मानसिक पीडां फाता फाता पुला च्वनी । बरु समाजय् दुने च्वने बलय् अनेगु समस्या व पंगःतलिसे न्ह्याबलें ल्वाना च्वने माःसां नं समाजय् दुनेच्वंपिं थःथितितलिसे सुख दुःखया खँ ब्याकाः शान्ति व सन्तोषया अनुभव यानाच्वनी । उकिं मनूतय् लागि समाज मदयेक मगाः । समाजय् फुक्कलिसे स्वापु तयाः भ्यलय् पुनाच्वने फइगु हे जीवनया सफलता भाःपिया तःगु दु ।

थुगु हे सन्दर्भय् समाजय् दुनेच्वंपिं मनूतलिसे सत्तिकेया लागि, अले समाजया नीति व मनूतय् सामाजिक जीवन पद्धति थुइके बिइया लागि सभ्यता धयागु थ्व खः धकाः म्हसीकेगु लक्ष्य तयाः पुलांपिं विद्वानतय्सं इलय्ब्यलय् थीथी नखःत हनेगु याना वयाच्वंगु खः । भीथाय् नेपाःगालय् तालतालगु यक्व नखःत न्यायेकेगु चलन दु, आपाः यानाः व नखःत थुइके मफइकथं रहस्यं त्वपुया तःगुलिं उकिया अभिप्राय थथे धकाः धाये थाकुइगु रूपय् च्वनाच्वंगु दु । आः थन नेपाः देया यक्व नखःतमध्ये स्वन्ति नखःया बारय् थुइका कायें फुगु खँ त न्ह्यब्वयेगु कुतः याये ।

दक्वलय् न्हापां स्वन्तिनखःया विशेषताया बारे विवेचना यायेगु बाँलाइ ताया । थ्व नखःया सामाजिकता पाखे मिखा ब्वयेकाः स्वयेबलय् छु खनेदु धाःसा नेपाःमितय्सं व्यक्तिवादयात गुबलें हे थाय् मबिउ । परिवारया दुनेच्वंपिं ब्याक्कं सदस्य त छ्रौं छ्रेंय् मुनाः स्वन्ति नखः हनेगु ज्याय् न्ह्यचिला च्वनी, अले भातपिंथाय् वनाच्वंपिं तताकेहेंपिं नापं थःछेंं वयाः नखः हं वया

च्वनी। थ: याक:चिया जक स्वार्थ सिद्ध याना: आनन्द कायेगु व्यक्तिवादी प्रवृत्तिया भ्या: भतिचा जक नं थनयागु समाजय् किनाच्वंगु खने मदु। सकसिया भिं जुइमा धका:, सुख जूसां इना काये, दु:ख जूसां इना काये धयाथें सकलें मुना: न्ह्यइपुक्क सामाजिक ज्याय् ब्वति कया च्वनीगु थनयागु समाजया सिद्धान्त जुया च्वन। उकिंला भिंगु ज्याय् नं थ:थिति सकलें लय्ताया: ब्वति का:वया च्वनी धा:सा मभिंगु दु:खया इलय् नं बिचा: वया: दु:ख इना कयाच्वनी। थ्व थन नेपा:मितय्गु समाजिकताया विशेषता हे ख:।

अनंलि स्वन्तिनख:या धार्मिक पक्ष नं उलि हे रहस्यं जायाच्वंगु दु। थ्व नं त:सकं सीकेबह जु। धर्म धयागु हे थौंया इलय् विवादास्पद जुयाच्वंगु दु, उकिं विश्वय् सलंस: धर्मत खने दयाच्वंगु दु। तर उज्व:गु धार्मिकतायात थन निर्विवाद याना: व्यापक रूपं सफल जुइका: थ्व नख:या धार्मिक ज्यायात छ्यलात:गु दु। न्ह्याथिन्याम्हय्सिया छेँय् नं सकसिनं लय्ताया: स्वन्तिनख: हनाच्वनी, अन सु नास्तिक सु आस्तिक धयागु न्ह्यस: हे दइमखु। सम्पूर्ण नेपा:मित छगू हे समाजय् दुने ला:ला धयाथें खने दयेक याना त:गु दु। अनंलि स्वन्ति नख:वलय् द्य:तयेंगु मूर्ति तया: पुज्यायेगु नं मया:। लक्ष्मीपूजा कुन्हु ध्यबायात, म्हपूजा कुन्हु थ:त हे अले किजापूजा कुन्हु तताकेहेँपिसं दाजु किजायात पूजा याइ। थुगु तालं काल्पनिक द्य:या मूर्तियात थाय् मविउसे मनू हे वा मनूया जीवनय् छ्यलात:गु वस्तुयात हे द्य: भा:पिया पूजा यायेगु नेपा:मितय्गु थ:गु हे मौलिकता दुगु व व्यवहारलिसे स्वापु दुगु दर्शन ख:* मेमेगु धार्मिक ज्यात यायेबलय् भ्मीगु सामाजिक व्यवहारं फछिं फत्तले तापाक्क च्वनेमा:। सुं मनू बर्त च्वन धा:सा थ:गु हे ला, हि जुयाच्वंपिं मचात थ्यंकं लिसे छ्वासमिस् मयासे स्वयंपाख याना: गुलिफत उलि समाजया व्यवहार त्व:ता: द्य:याके हे तन मन फुक्कं दुबिका: उपासना यायेमा:। तर स्वन्तिनख:बलय् थ:गु परिवारय् छम्ह छम्ह दत्तले मबा:से नापं च्वना: हे पूजा यायेमा:। थ्व सिद्धान्त स्वन्तिनखलय् जक मखु थनयागु थ:गु हे पह: दुगु न्ह्यागु नख:बलय् नं दुथ्याना च्वंगु दु। पाहाँ चह्रे, यँया: पुन्हि, मोहनी आदि नख: व दिगु पुजाय् नं सकसिनं मुना हे ब्वति कायेमा:। सिलाचह्रे, कृष्णाष्टमी

---

* *"नेपा:या तान्त्रिक द्य:त" च्वसुइ स्वयादिसँ।*

थुज्वःगु धार्मिक नखःयात उलि व्यापक रूपं नेपाःमितय्सं हनाच्वंगु दइमखु, खालि इच्छा दुपिंसं जक सदां तयाः हनाच्वनी । तर स्वन्ति थुःज्वगु थःगु हे मौलिकता दुगु नखःतय्‌त धर्मया छुं भेदभाव मतःसे न्ह्यागु धर्मावलम्बीतय्सं नं थःगु हे धकाः नाला कया च्वंगु दु । पीगंद्यः, दिगुद्यःत पूजा याःवनि बलय् नं मन्दिरय् थी जिउ, थी मजिउ धयागु भेदभाव छुं हे दइमखु । अनंलि स्वन्तिनखःबलय् पूजा यायेगु ज्याय् नं स्वतन्त्रता दु । मन्त्र वा स्तोत्रया सिलः ब्वने हे माः धयागु नं मदु, थःगु कुलया थिति कथं पूजा यानाच्वनी । अन पुरोहित नं म्वाः आचाःजु नं म्वाः । धाय्‌माल धाःसा पुजारि नं थः हे द्यः नं थःहे, थ्व साप हे थुइके माःगु रहस्यया खँ खः । थुकिं यानाः भ्गीगु नखःया धार्मिक खँयात अन्धविश्वास धकाः सुनानं धाये फइमखु । छाय्‌धाःसा काल्पनिक शक्तिशाली द्यःयात मानय्‌मयाइपिं, अले धर्माधिकारीतय् (पुरोहित, पुजारीतय्) शोषणया विरोध याना जुयाः थःत नास्तिक धकाः न्ह्यब्वयेत कुतः याना जूपिं मनूतय्सं नापं थ्व नखःया धार्मिकताय् कुखिनेगु थाय् लुइके फइमखु । तःधंगु पुरुषार्थ क्यनाः वने फत धाःसा मनू हे द्यः जुइ फइ धयागु सिद्धान्त म्हपूजा थुज्वःगु नखः नं क्यनाच्वंगु दु । उकिं थः त द्यः भाःपियाः पुज्यायेगु अले तःधंगु पुरुषार्थ क्यने फइगु शक्ति प्राप्त यायेत लँ क्यनीगु थ्व स्वन्तिनखःयात महत्व बिइगु खँय् सु मनुखं गथे बिरोध याये फइ, थुगु प्रकारं स्वन्ति नखःया धार्मिक पक्ष साप हे बाँलाः धकाः धायेहे माः ।

थ्व स्वन्ति नखःया ज्या खँय् मिखा ब्वयेकाः स्वत धाःसा तःसकं महत्वं जायाच्वंगु थःगु हे तालगु छगू मौलिक दर्शन लुयावइ । थ्व दर्शनयात भ्गीसं व्यवहारवादी दर्शन धायेफु । थौंतक विश्वय् गुलि दर्शनत पिहाँ वल, उकिइ अप्वः यानाः आदर्शवादी जुयाः सामाजिक व्यवहारपाखें ब्यागलं च्वने माःगु खँ हे दुथ्याना च्वंगु खनेदु । अध्यात्मवादी दर्शन त फुक्कं हे सांसारिक माया मोहं (व्यवहारं) तापाक्क च्वनाः परब्रम्हया ध्यान यायेगु खँय् हे केन्द्रित जुयाच्वन । मेगु अनात्मवादी दर्शनत नं गुलिं राजनीतिलिसे, गुलिं अर्थनीतिलिसे हे विशेष केन्द्रित जुयाच्वंगु दु । तर नेपाःयागु स्वन्ति थुज्वःगु नखः नं क्यनाच्वंगु सिद्धान्त गुज्वःगु व्यवहारवादी दर्शन उलाः क्यं धाःसा मनूतय्सं सामाजिक व्यवहारय् हे दुने च्वनाः उकिया ज्याखँया अभिप्राय थुइकाः ज्या

पूवंका: वने फत धा:सा भीकें थुज्व:गु शक्ति प्राप्त जुइ कि व शक्तिं भी मनूत हे द्य: जुया वनेफइ। गथेंकि मोहनीयलय् गुन्हुतक आगमय् दुने सामाजिक व्यवहारय् स्वापु दुपिं परिवारया सदस्यत व द्य: खल:या सदस्यत फुक्कं नाप च्वना: पूजायाना: भिन्हु कुन्हु शक्ति प्राप्त याये धुंका: पुजारित हे पाया: द्य: जुया जिगिजिगि खाखां पिहां वइ। अथे हे स्वन्तिवलय् नं म्हपूजा कुन्हु थ: हे द्य: जुया: पूजा फइ अले किजापूजा कुन्हु नं तताकेहेंपिसं या:गु पूजा फया च्वनी। जामन: गुभाजु, बन्धुदत्त आचार्य थुज्व:पिं तान्त्रिक त ऋषिमुनित थें समाज त्व:ता: वनय् मवंसे सामाजिक व्यवहारय् हे दुने च्वना: सिद्ध जुया: द्य: जुयावन। उकिं थ्वयात चीधंगु दार्शनिकता धाये फइमखु।

आ: स्वन्ति नख: गुज्व:गु अभिप्राय कया: न्यायेकेगु याना त:गु ख: धयागु बारय् छक्व: मिखा ब्वयेके। कार्तिकवलय् थ्व नख: हनेगुली प्राकृतिक कारण दुथ्या:गु खने दु। छाय् धा:सा वसन्तऋतु (चैत्रमास) वयने वं अने:गु दैवी प्रकोपं प्राणीतयत लिइगु याना हइ। गुब्लें वाफय्, ग्व:फय्, गुबलें महामारी त्वय् अले गुब्लें खुसिवा: वइगु, चल: वनीगु आदि ज्यान संकष्ट जुइगु जक मखु ज्यान हे वने फुगु दैवी विपत्तित भीगु जीवनय् वयाच्वनी। उकिं उज्व:गु विपत्तितलिसे संघर्ष याना हे भीसं म्वायेगु कुत: याना च्वनेमा:। उकिया हे प्रतीकया रूपय् गुब्लें गथांमुग: वायेगु, गुब्लें भूतप्रेत शान्ति यायेत बौ वायेगु ज्या याना च्वनी। अथे हे महिषासुर आदि दैत्यतलिसे संघर्ष यायेगु प्रतीकया रूपय् मोहनीवलय् पाया: पिहाँ वइगु ज्या जुयाच्वंगु ख:। थ्व फुक्कं विपत्तित वसन्तऋतुं आरम्भ जुया: शरदऋतुइ सिधइ। उकिं थ्व ईयात यमदंष्ट्रा धाइ। उकिया धापु छु धा:सा थुगु समय दुने मनूतय् जीवन यमराजया धँवाय् लानाच्वंगु दु। उगु इलय् मनूत सीगु यक्व सम्भावना दु। थुज्व:गु ग्यानापुगु ईया विपत्तियात त्याका: थुगु दँ पूवंके धुन धका: कार्तिक कृष्ण आमै कुन्हु साल तमाम याना: कन्हेकुन्हु अर्थात् कार्तिक शुक्ल पारुकुन्हु न्हूदँ वयंगु दिं धका: पूवंगु दँय् विजय प्राप्त या:थे आ: न्ह्यने दं व:गु दँय् नं विपत्तितयत त्याके फयेमा धका: आसिका याना: म्हपूजा यायेगु यानात:गु ख:। वया कन्हय् द्वितीया कुन्हु तताकेहेंपिसं दाजुकिजापिंत अथे हे भिंतुना याना: पुज्याइ। थ्व छगू सार्वजनिक जन्मन्हिथें ख:। गथे मनूतय् व्यक्तिगत जन्मन्हिंवलय् नं वंगु दँय् विजय याना: पूवंकूथें

न्ह्य:ने व:गु दँ नं सफल जुया: पूवनेमा धका: भिंतुना याना: न्हापा थ:गु छेँयागु ख्वँ सगं काइ, अथे हे म्हपूजा कुन्हु नं थ:गु छेँयागु सगं कया: पुजा फइ । अनंलि जन्मन्हिंकुन्हु थ:गु छेँयागु सगं काये सिधये धुंका: थ:थिति म्ह्यायूमथ्यातपाखें नं सगं काइथें म्हपूजाया कन्हेकुन्हु ततांकेहेंपिसं दाजुकिजापिंस ख्वँ सगं बिया: पुज्याइ । उकिं म्हपूजा मयात धा:सा किजापूजा यायेगुया छु अर्थ मदु धका: मनूतय्सं धयाच्वनी । वास्तवय् थ्व खँयात नातिकुति धका: हेस्याये मजिउ ।

आ: कार्तिक तिमिलाया पारुयात न्हूदँया न्हापांगु दिन धका: छु आधारय् मानय् या:गु धयागुबारे बिचा: यायेबलय् छता खँ छु सीदया व: धा:सा न्हूदँया न्हापांगु दिन मानय् यायेगुया कारण निगू जुइफु । गुगुं महत्वपूर्णगु ल्व:मंके मफइगु घटनायात कया: सम्वत् नापं छ्यला: व हे संवत्या न्हापांगु दिनं न्हूदँ आरम्भ जुइगु धका: मानय् याना तइ, अथवा मेगु कारण प्रकृति हे जुइ । विक्रम संवत्या न्हापांगु दिन बैशाख १ गते मानय् या:गुया कारण विक्रमादित्य धयाम्ह जुजुया जीवनया घटनालिसे सम्बन्धित जुयाच्वंगु दु । अथे हे ईस्वी सम्वत्या न्हापांगु दिन जनवरी १ तारीख मानय् यायेगुलिइ ईसामशीहया जीवनया घटनालिसे.सम्बन्धित जुयाच्वन । तर नेपालय् आर्थिक वर्षया श्रावण १ गते अले शैक्षिक वर्षया फागुन १ गते न्हापांगु दिन मानय् यायेगुली छुं घटनालिसे सम्बन्धित जुयाच्वंगु मदु, प्राकृतिक कारणं याना: थुगु इलय् हे सुविधा जुइगु अनुभव जुया: आ:तकं अथे हे छ्यलाच्वंगु दु । थथे हे म्हपूजाया दिनयात नं प्राकृतिक कारणं याना: हे न्हूदँया न्हापांगु दिन धका: यक्व न्हापांनिसें मानय् याना: वयाच्वंगु ख: । लिपा शंखधर साख्वा: नं फुक्क नेपा:मिपिनिगु त्यासा पुला बिइ धुंका: न्हापांनिसें न्हूदँया न्हापांगु दिन धका: छ्यला त:गु म्हपूजाया दिनं हे आरम्भ जुइगु याना: नेपाल सम्वत् छ्यलेगु या:गु ख: । थुगु तालं म्हपूजा न्हूदँया आरम्भ जुइगु दिन जुयाच्वंगु ख: । उकिं साख्वा: नं नेपाल संवत् छ्यले न्ह्य: नं म्हपूजाकुन्हु न्हूदँया न्हापांगु दिन धका: भिंतुना याना: म्हपूजा यायेगु चलन छ्यला च्वंगु दु धका: धाये फु ।

अनंलि आर्थिक दृष्टिं स्वयबलय् नं जनतातय् न्हूदँ मानय् यायेगु दिन थुकुन्हु हे याना त:गु खने दु । न्हूगु वा वालि दुकया: लछिंपूजाकुन्हु दंया

दक्वलय् लिपागु दिन भा:पिया धुकू पुज्याइ। अथे हे दच्छिया ध्यबाया कालविल नं उकुन्हु हे क्वचायेका: सालतमाम याइ। अले कन्हेकुन्हु न्हूदँ मानय् याना: दच्छितकया मुंके फुगु सम्पत्तिया अधिकारी थ:त भा:पिया म्ह पुज्याइ। थुगु तालं आर्थिक प्राकृतिक आदि कारणं न्हूदँ मानय् याना त:गुली उकिसं तना: साख्वा: नं नेपाल संवत् नापं छ्यलाः थकूगुलिं स्वन्ति नख:या महत्व भन् अप्व: दयावंगु ख:।

यमपञ्चक धका: स्वन्ति नख: न्यान्हु मानय् यायेगु ख:सां नं वास्तवय् स्वन्हुजक मूगु नख: जुयाच्वंगु दु। उकीसं नं नेपा:मितय्सं दक्वलय् मूनख: धका: म्हपूजायात कयात:गु दु। खय्तला स्वन्ति नख: लछिंपूजा कुन्हुनिसें आरम्भ जुइगु जूगुलिं मुख्यगु नख: लछिंपूजा हे जुइमा: थें च्वं। मनूतय् जीवनय् ध्यबाया महत्व गुलितक दु धयागु खँ सकसिनं सिउगु हे ख:। उज्व:गु ध्यबायात द्य: भा:पिया: सम्पत्तिया द्य: लक्ष्मीयात आवाहन याना: पूजा यायेगु दिन जूगुलिं लछिंपूजाया दिनयात चीधंगु महत्व दुगु धाये मजिउ। अथे जूसां नं भतिचा दुने थ्यंक वाला स्वत धा:सा छु सीदया वइ धा:सा लछिंपूजा धयागु म्हपूजाया पूर्वाङ्ग ख:। च्वय् नं उल्लेख जुइ धुंकूगु खँ ख:, सकल जनताया धेबाया कालविल सिधयेका मुक्कं थ:गु जूव:गु धेबा स्वथना: त्या:चा: क्वचायेकेगु दिन लछिंपूजा जूगुलिं वकुन्हु थ:गु सम्पत्ति स्थिर जुइमा धका: भिंतुना याना: छेँछखां मत च्याका: चाक: पूजा धका: पिनेंनिसें लुखापत्तिकं व छेँच्वंगु फुक्कवस्तुत पूजा याना: लछिंद्य: आवाहन याना: धुकू पुज्यायेगु ख:। वयां कन्हे म्हपूजा कुन्हु म्हिग: कुन्हु लछिं द्य:यात आवाहन याना: धुकू पूजा याना त:गु सिधयेकेत समाप्ति पूजा जुइ, अले मेगु दँया कार्यक्षेत्रय् न्ह्यज्यायेत अनेगु शुभकामना न्ह्यथना: म्हपूजा यायेगु ज्या जुइ। वया नं कन्हय्कुन्हु तताकेहेँपिनिपाखें नं भिंतुना विइकेया लागि किजापूजा याकेगु ज्या जुइ। अथेजूगुलिं म्हपूजा मुख्यगु नख:या दिन जुल, अले लछिंपूजा व किजापूजा उकिया सहायक नख: ख: धका: धाये फु।

म्हपूजाकुन्हु परिवारया छम्ह छम्ह सदस्यया न्ह्य:ने चिकंयागु व उकीद्य:ने प्वतायचुं तया: न्याचा: दुगु मन्द: च्वइ, अले उकिइ न्यापुच: वा तया: ख्यलु इता च्याका: पूजा याइ। थ्वया न्ह्य: गनेद्य: या रूपय् सुकुन्दा,

ब्रम्हाया रूपय् त्तुंकि यमराजया रूपय् सि (फल) छगः अले कलश छगः नं स्वनाः पुज्याइ । थथे मनूया जन्म, मृत्यु व जीवनय् वये फुगु बिघ्नबाधालिसे सम्बन्धित द्यःतय्त पूजा यानाः थःके शक्ति प्राप्त यायेगु ज्या याइ । वास्तवय् नेपाः देया संस्कृतिया सिद्धान्तकथं द्यः पुज्यायेगु धयागु हे शक्ति प्रतिष्ठा यायेगु खः । थथे द्यःतय्गु पूजा सिधयेकाः सकसियां धौसगं कयाः भिंतुना याइ । अले लिपा ख्यें सगं कायेगु ज्या जुइ । थुकिं मनूतय्के शक्ति उत्तेजित जुइ अले जीवनय् वयेफुगु संकटत लिसे ल्वानाः त्याके फइगु क्षमता दया* च्वनी, अथे हे म्हपूजाया कन्हेकुन्हु नं तताकेहेंपिसं म्हपूजायागु हे विधिकथं किजापूजा याइ । थुकिया उद्देश्य नं शक्ति उत्तेजित यायेगु हे खः ।

थुपिं बाहेकं लोकय् चिकंया मन्दः, ग्वय्स्वां, ख्वःसिं, तःसि आदि स्वन्तिनखः न्यायेकेत मदयेकं मगाःगु वस्तुतय्बारे न्ह्यइपुसे च्वंगु थीथी किंवदन्ती बाखंत थें कनेगु यानातःगु दु । थ्व किंवदन्ती तय्के वास्तविकता दुला कि मदु धकाः अथवा मन्दः, ग्वय्स्वां, ख्वःसिं, तःसितय्गु झीगु जीवनलिसे छु सम्बन्ध दु धयागु खँया अनुसन्धान यायेमाःगु ज्या ला द हे दनि, तर व खँतय्गु रहस्य थुइके मफुतले थ्व थिति त मस्यंकुसे अथे हे छ्यला च्वनेमाः । अःपुकेया लागि बजारं थासा त न्यानाहयाः परंपराकथं गुज्वःगु मन्दः च्वयेमाःगु खः, उज्वःगु मच्वसे मेगु हे मन्दः च्वयेगु, परम्परानिसें वःगु नेपालय् हे सःगु ख्वःसिं मतसे मेगु हे संख्वःसिं तयेगु अले तःसिया पलेसा नंक्याःग्वः तयाः अभिप्रायया बिचाः हे मयासे आधुनिकीकरण यायेगु बाँलाःगु ज्यां ग्यनीमखु । थौंकन्हय्ला भं हे पाल्चाय् चिकंमत तयाः च्याकेगु पलेसा सीमत (मैनबत्ती) च्याकेगु अले झीगु संस्कृतिलिसे भ्याःहे ल्वः मजूगु भुइचम्पा च्याकेगु थुज्वःगु ज्यात यक्व हे खने दया वयाच्वंगु दु । थ्व ज्यातय्त झीसं संस्कृतिइ गुब्लें हे दुथ्याके फइमखु, दुथ्याके नं मजिउ ।

तिबः सफूत

१. वुंगद्यः नेपालय् हःगु खँ – आशाकाजी बज्राचार्य
२. देवी भागवत

---

* *"ख्यें सगं" च्वसुइ स्वयादिसँ ।*

सींकाःभू △

संस्कृति धयागु मानवसभ्यताया चिं खः धाइ । उकिं सुं जातिया थःगु हे धायेगु संस्कृति मन्त धाःसा उगु जातियात सभ्यगु जाति नं धाइमखु । छायधाःसा मनूतय्सं बौद्धिक सामाजिक आदि विकास यायां यक्व च्वय् थ्यंका तिनि थःगु सभ्यताया परिचय बिइया लागि गाक्क बिचाः यानाः थःगु हे तालगु रहस्यं जाःगु थितित संस्कृतिया रूपय् दयेकाः छ्यला थकिगु खः । अथे जूगुलिं मनूतय्गु समाजय् संस्कृतिया तःधंगु महत्त्व दुगु खः ।

थन नेपाःगालय् च्वंपिं नेवाःतय्गु संस्कृति नं उलि हे च्वथ्यं । इमिगु भ्वय् नयेगु बारेया खँजक स्वत धाःसा नं गुलि च्वन्ह्याःगु संस्कृति खः धयागु सीदइ । जाभू, छ्वय्लाभू, सीकाःभू आदि भ्वय् नयेगुया प्रकारत हे गुलि दु गुलि । भ्वय्या रूपं जा नयेगुयात जाभू, छ्वय्ला तयाः सम्हय् नयेगुयात छ्वय्लाभू, अथे हे द्यःयाथाय् स्यानाम्ह बाहाँया छ्यंया सी कायेत नयेगु भ्वय् सीकाःभू, अले मेमेगु इलय् ब्यलय् नयेगु भ्वय्त नं अथे हे ल्वःगु नामं छ्यला तःगु दु । आः थन सीकाःभूया बारे न्ह्यब्वयेगु ज्या याये ।

अहिंसा परम धर्म धकाः हिंसायात पाप धयातःसां नं नेपालय् द्यःतय्त पशुबलि बिइगु ज्यायात पाप मधासें धर्म हे भाःपियातःगु दु । तान्त्रिकताप्रधान जुयाच्वंगु नेपाःदेशय् शक्ति व सिद्धि प्राप्त यायेगुया लागि तन्त्रया विधिं बलिपूजा यायेमाः । अले द्यःपूजा याःबलय् फयातःगु मोहनीया सिन्हः व बलि बिउम्ह बाहाँया हिसिन्हः तिनाः ह्याउँगु क्वखा क्वखायाः सम्हय् नयेधुंकाः बहनी भ्वय् नयेबलय् सी कयाः सीकाःभू यायेमाः । थ्व भ्वय्यात मूःभ्वय् नं धाः । थ्व दक्वलय् तःजिगु भ्वय् खः ।

द्यःयात पुज्यानाः बाहां स्यात धायेवं भ्रीगु थितिकथं बाहांया छ्यंया सी मकासे हे मगाः । म्हंमफयाः लासाय् च्वत्यना च्वंसां नं सी मकाये मत्यः धकाः सीकाःभूया भ्वय्लय् भ्वः छुके हइ । छुं खँय् तापाःलँय् वना च्वंसां नं सी

बिइमा: धका: तापा: लँय् वना च्वंम्हय्सिया नामं सी छखे तया: क्वँय्जक जूसां नं धलिंच्वय् खाया तयेमा: । सी भाग तना: सी काये मखन धा:सा मभिं धाइ । गुथिइ सीया खँय्ला तत:सकं ल्वापु थला: छ्यं हे तत:ज्याक्कतक नं ल्वापु याइपिं गुथियार भाजुपिं दु । छुं जुया: सी भाग तन धा:सा मेम्ह बाहां स्याके बिया: सी कया: हे त्व:ती । उकिं सी कायेगु गुलिजक त:धं भा:पिया त:गु दु, धार्मिक दृष्टिकोणं जक मखु सामाजिक दृष्टिकोणं नं थुकिया यक्व हे महत्त्व दु । छुं खँय् ल्वापु जुया: बायाच्वंपिं दाजुकिजा फुकी बाकीतनापं सी मकाये मत्य: धका: नापं ह्वं वया: सीका:भू या: वयाच्वनी । उकिं याना: ल्वापु जुया: तंम्वयेका च्वंपिनि तं तनार्वना: हार्न मिलय् चलय् जुया वनाच्वनी । दाजुकिजा फुकी बाकीत मा: धयागु ग्यां दयेका: ल्वापुख्यापु यायेगु त्व:तेगु भावना सृजना जुइगु थुकिया छगू त:धंगु महत्वया खँ ख: ।

प्राणीतय्गु शरीरय् ज्ञान काइगु अंग न्यागु दु । उकियात पञ्चज्ञानेन्द्रिय धाइ । मिखा, न्हाय्पं, न्हाय्, मे, छ्यंगु, थिपिं पञ्चज्ञानेन्द्रियत ख: । छुं वस्तुयाबारे मिखां स्वया:, न्हाय्पँनं न्यना:, न्हासं नँतुना: में सवा: कया:, छ्यंगुलिं थिया: ज्ञान कायेगु ज्या याइ । थ्व न्याता ज्ञानेन्द्रिय मध्यय् मिखा निग:, न्हाय्पं निपा, थुना (न्हाय्) छगू, मे छपु अले थिइगु इन्द्रिययात प्रतीकय् वाकुधी निगु याना: च्यागू सी थकालिंनिसें च्याम्हय्सिनं कायेगु याइ । पञ्च ज्ञानेन्द्रियया दक्वलय् त:धंगु ग्यां काइगु मिखां ख: उकियात दक्वलय् त:जिगु सीया ल्याखय् कया: दक्वलय् थकालियात जवगु मिखाया सी बिइ । अले न्वकूयात देपागु मिखा, स्वकूयात जवगु न्हाय्पं, प्यकूयात देपागु न्हाय्पं, न्याकूयात थुना, खुकूयात मे, न्हय्कूयात जवगु वाकुधी, अले च्यकूयात देपागु वाकुधी याना: क्रम मिलय् याना: सी बिइ । सी काइपिं मिजंत च्याम्ह मदु पिनि मिसातय्त नं सी थ्याकी । अनं नं सी ल्यन धा:सा ल्यं दनिगु सी फुक्कं थकालियात हे बिया छ्वइ । थ्व मनूतय् थ:थ:गु कुलया चलन कथं याइ । आगंया पूजाय् गुरुयात दक्वलय् च्वय् तया: जवगु मिखाया सी गुरुयात हे बिइमा: । दिगुपुजाय्, गुथिइ आचाजुं, जोशीं, द्य: पुज्यात धा:सा इमित थुनाया सी विइगु यानाच्वंगु दु, मेगु सीत थकालिंनिसें च्वय् धयाथें क्रमं बिइ, म्येंछ्यंया सी धा:सा मकाइपिं नं दु । हँ, खातय्गु छ्यं छग: जक सी बिया: मगा:पिनि पपु निपा व तुति निपु याना:

न्यासी थकालिंनिसें न्याम्हय्सित च्वय् धयाथें क्रमं बिइ । छ्यं छ्गः जक सी कायेगुयाना तःपिनि पपु व तुतिया सी कया च्वने म्वाय्क पपु व तुति छकू छकू पाला द्यःयात तुं छ्यया छ्वइ ।

सीकाःभू यायेगु दक्वलय् लिपा नयेगु भ्वय् खः । थ्व तन्त्रया विधि विधानं नये माःगु भ्वय् जूगुलिं थुकिइ तन्त्रया नियम पूः वंकाः भ्वय् नयाः अन्त्यय् सी काये धुंकाः भ्वय् क्वचायेके माः । तन्त्रोक्त भ्वय् नयेगु नियम धकाः द्यः बाज्या पिनिगु छ्गू हस्तलिखित सफुती थथे उल्लेख जुयाच्वंगु दु–

"॥ प्रथम भोजनया नियम ॥ न्हापां बँथिला फोलाक्क फ्यतुके । १. लप्ते लाये । २. ब्वो धासा तये । ३. बजि तये । ४. खुनागु ला तये । ५. वाउँचा तये । ६. बलि बिया चिप थिये । ७. छ्वयला तये । ८. फसि तये । ९. भुति तये । इति प्रथम भोजन ॥

॥ द्वितीय भोजनया नियम ॥ १. बजि तये । २. सियागु ला तय् । ३. सिमि तये । ४. कयेगु तये । ५. चाना तये । इति द्वितीय भोजन ।

॥ तृतीय भोजनया नियम ॥ १. बजि तये । २. पाउँ तये । इति तृतीय भोजन ।

॥ चतुर्थ भोजनया नियम ॥ १. बजि तये । २. धौ तये । ३. साख तये । ४. सिसाफल तये । ५. खौका तये । ६. बाता तये । ७. नुसी हायेके । ८. चिप काये । कलंक पूजायाये । कलंक छ्वये । जल प्रसाद बिये । ग्वा, ग्वे बिये । मतबियाः बिदा फ्वने । थःथः थासय् वने ।[1]"

धौबजि नये धुंकाः च्वय् उल्लेख जूगु ल्याखं सी बिइगु खः । अनं लिपा सिसा फुसा तयाः खौंका (सिन्का) तयाः नुसि हायेकेगु खः ।

भ्वय् नयेगु ~~निक्रम~~ दुथें भ्वयलप्ते सुइगुया नं नियम दु । छपाः लप्तेहः तःले तयाः द्यःने निपाः मेगु लप्तेहः तयाः सुयाः मेगु खुपाः लप्ते हलं छ्याखेरं जवं स्वकाः खौकां च्वय् लप्ते सुइमाः । तःलय् छपाः लप्ते हः मतसें सूगु भ्वयलप्ते तयाः भ्वय् नये मत्यः । थुज्वःगु लप्तेयात यकसरा लप्ते धाइ । भूत प्रेततयत बौ वाकेछ्वये माःसा जक यकसरा लप्ते तइ । छ्वासय् बौ तयाः वाये हइगुलि लप्ते, दोनात यकसरा हे जुइ । छपाः लप्तेहः तःलय् तयाः मेगु च्यापाः हलं भ्वय् लप्ते सुइगुया अर्थ थौंकन्हय्या ल्याखं अष्टमातृका द्यःतय्गु रूप खः धकाः धयातःगु दु । तःलय् छपाः लप्तेहः तःगु द्यःतय्गु आसन खः धाइ ।

ब्वघासा ब्वयेगुली नं थ:थ:गु नियम दु। न्याता, च्याता, भिंनिता ब्वघासात तया: भ्वय्ब्वय् ब्वयेगु या:गु खनेदु। न्याता घासा ब्वइपिनि पञ्चबुद्धया प्रतीक धका: तइ, थौकन्हय् च्याता घासा ब्वइपिनि अष्टमातृकाया प्रतीक धका:, अथेहे भिंनिता ब्वघासा ब्वइपिनि गनेद्य:, भैल:द्य:, सिंगिनी, व्यांगिनी प्यम्ह व च्याम्ह अष्टमातृका धका: भिंनिम्ह गंछि द्य:या प्रतीकय् तइ। पञ्चबुद्धया प्रतीकय् न्याता ब्वघासा तइपिनि न्याम्ह बुद्धत वैरोचन, अक्षोभ्य, रत्नसम्भव, अभिताम्भ व अमोघसिद्धि ख:। अले च्याता ब्वघासा ब्वइपिनि मायओ: ब्रम्हायणी, सकिमना रुद्रायणी, कंघासा कुमारी, वाउँचा बैष्णवी, नलिघासा बाराही, गुलिघासा इन्द्रायणी, खयपि चामुण्डा, चयपि महालक्ष्मी धका: अष्टमातृका द्य:तय् प्रतीक याना तइ। थ्व च्याता ब्वघासाया नियम सत्याति दँसिकं पुलांगु छगू भिन्द्य:या सीगुथिया लिधंसा कया: थन उल्लेख यानागु ख:। अथे हे भौथाय् दे दयेका त:गुयाबारे स्वयेबलय् नं कान्तिपुर देया छ्याखेरं अष्टमातृका धयात:पिं अजिमा द्य:त स्थापना याना त:गु दु।* यल, ख्वपदेशय् नं छ्याखेरं अष्टमातृका द्य:त स्थापना याना त:गु दु। न्यतमरु अजिमाया गंछि द्य:प्याखं, लुमरि अजिमाया, पचलि भैल:द्य:या गंछि द्य:प्याखंतय् अष्टमातृका द्य:त गुज्व:गु क्रमं च्वनीगु ख:, उज्व:गु क्रमं नं ब्वघासा ब्वयेगु या:। थ:थ:गु थासय् छु अजिमा द्य:त दु वयागु हे क्रमं ब्वयेगु नं या:। न्त्याग्गु हे ल्याखं ब्व:सा नं न्त्याग्गु हे वस्तुत तयेगु या:सां नं ब्वघासा धयागु द्य:तय्गु रूप ख:। थौकन्हय् बिधि विधान पूर्वका सीका:भु याये मफये धुंकल। तन्त्रया विधिविधान मसिया: ला:ला:थे याना: सीका:भू याना च्वंगु दु। पुलां पुलांगु छगुनिगु सीगुथिइ, द्य:प्याखं खल:तय् गनं गनं जक तन्त्रोक्तविधिं सीका:भू यानाच्वंगु खने दनि थें च्वं। थथे याना: सी काये सिधल कि भ्वय् क्वचाइ।

तन्त्रया विधिं पुज्याना: बाहां स्याना: सीका:भू यायेमा:। थथे स्या:म्ह बाहाँ पशुजन्मं मुक्त जुया: स्वर्गलोकय् वनी धयागु खँ दु। पूजापद्धतिइ थथे उल्लेख जुयाच्वंगु दु–

पूर्वजन्मकृतं कर्म पशुजन्म च जायते।
सर्वपाप विनिर्मुक्त: स्वर्गलोके महीयते ॥[२]

---

* *"खड्ग सुरक्षाया प्रतीक" च्वसुइ स्वयादिसँ।*

बाहां स्यायेत पुजारीं बाहाँयात थ्व सिल: ब्वना: न्यंका: पुज्याइ । थ्व सिल:या अर्थ "न्हापागु जन्मया कर्मं पशुजन्म काल, आ: फुक्कं पापं मुक्त जुया: स्वर्गलोकय् वनी ।" धयागु ख: । सिल: ब्वना: ज्ञान बिया: बाहाँयागु जवगु न्हाय्पनय् छागगायत्री धयागु मन्त्र न्यंकी । उगु मन्त्रया अर्थ छु दु धा:सा "छाग (दुगु) या छ्यं ध्यनेत ध्यान याना, उकिं बाहां (छाग) प्रेरित जुइमा ।" अले लिपा छ्यनय् ल: हायेका: संकल्प याइ । अनंलि पशुजन्मं मुक्त जुइगु ज्ञान थुइका: बाहाँ सिइत मञ्जूर याना: मूहाल कि वयात स्याये जिइ । उकिं बाहां स्यायेत मूहायेके हे मा:गु ख: । मू महा:म्ह फै, दुगु, हँय्, खा स्याये मत्य: । बाहाँ मू महालकि चबाँ सां नं स्यायेमा: धका: ख्यें छ्रग: द्य:याथाय् छाया तयेगु यानाच्वंगु दु ।

अनंलि बाहाँ स्याइगु नं आजुद्य: नं हे ख: । छाय्धा:सा द्य: प्याखनय् प्व:स: काइबलय् आजु द्य: (भैल:द्य:) नं हे फै, दुगुया ग: किया: हित्वना च्वंगु दु । व हे कथं आगमय् पुजारी जुयाच्वंम्ह, गुरुं बाहां स्यायेमा:सा नं तन्त्रया विधिं आजुद्य:या प्रतीक स्याचुपि स्वना: पुज्याना: आजुद्य:याके आज्ञा कया:तिनि बाहां स्याइ ।* स्याचुपि भागियाना: ग: किइबलय् चुपि बाहाँया कक्कुइ रुद्रघण्टीइ लाका: किइमा: । थुकिइ थथे धया त:गु दु ।

सृका कृक्का द्वयोर्मध्ये छुरिंका च निवेदयेत् ।

थुकिया धापू छु धा:सा सृका व कृक्का धयागु निकु क्वँय्या दथुइ वा स्वापुती चुपि दिकेगु ख: । थथे आजुद्य: नं बाहां स्याइगु यानाच्वंगु जुया: द्यवं स्याम्ह बाहाँ अथें स्वर्ग वनीगु हे जुल धका: विश्वास यानाच्वंगु दु । उलि जक मखु बाहाँ स्याना: द्य:यात हि म्हुके धुंका: बाहाँयात स्वर्ग छ्वयेगु वा द्य:याके हे लीन याना छ्वयेगु धका: बाहाँया छ्यं द्य:या न्ह्य:ने तया: पुज्याना: बाहाँया आत्मा स्वरूप अन्तर्ज्योति व वहिर्ज्योति छगू रूप यायेगु उद्देश्यं कपू: च्याका: द्य:यात मत विया: बाहाँया छ्यनय् तया: अय्लाखं लुइ । गुकिया अभिप्राय नं वाहाँया आत्मारूप कपूया ज्योतिइ अय्ला: लुना: मत तप्वाक्क च्याका: बाहाँया आत्मा द्य:याके समावेश यायेगु ख: ।

थुगुकथं सिधयेका: वया: थ:खल:त फुक्कं भव: छुना: बहनी सीका:भू

---

* *"खड्ग सुरक्षाया प्रतीक" च्वसुइ स्वयादिसँ ।*

यायेमा: । अनं लिपा सी कया: भ्वय् नये सिधल कि चिप फुक्क मुना: मत तया: कलं वायेगु धका: न्व:मवासे चिप दुगु बाता ज्वनावना: दुवातय् वाये यंकी । गुकिया बारे "मल्लकालीन गँ प्याखँ" धयागु सफुली थथे च्वयात:गु दु–

"नृत्यगणपिं सकलया न्हिनय् स्नान याये धुंका: पंचताल नायया छें भोजन बाँलाक जुइ । नृत्येश्वरयात छागबलि बियागु पूजाया प्रसाद (दुगुचिया माँसछ्र्यों भाग थला:) ज्ञान थ्वीका सीका:भू पंचबाजा खल:सहित च्वना: सिधयेकी । नया: बाँकि दुगु चिपक्वैं कोंनिसें मुना हया थलय् तया: च्वं गुरुया न्ह्योने तइ । गुरुं हिंसा यानागु पाप मदेकेगु भिंगु चिन्तना याना उग्रचण्डी स्वरूप पूजा याना क्वे च्वना: भोजन या:म्ह व्याग्रिणी नं चिपथल ज्वना छ्वास अजिमा थासय् शेषबलि धका: कलं वाके छ्वेइ ।[३]"

तन्त्रया विधानं सीका:भू यायेगुया अभिप्राय तन्त्रोक्त माँसांहुति होम यायेगु ख: । मांसाहुति होम धयागु मिंइ ला दुया: होम यायेगु ख: । अथे हे सीका:भू यायेबलय् नं शरीरय् दुनेच्वंगु अग्निकुण्डय् होम यायेगु रूपं तान्त्रिकविधिं मांस भोजन याइ । सीका:भू यायेगुया विधान व होमया विधान व हे ख: । होम याइबलय् अग्नि कुण्डय् बीब: ह्वला: द्य:तय् नां काकां दुइगु द्य:तय्त नकीगु ख: । गुम्ह द्य:या नां कया: स्वाहा धका: अग्निइ बीब: ह्व:गु ख:, व हे द्य:तय्गु म्हुतुइ ला: वनिगु ख: । उकिं संस्कृत भाषां अग्नियात देवमुख धाइ, होम याइबलय् द्य:तय्गु नां कया: अग्निइ स्वाहा धका: बीब: दुइथे सीका:भू यायेत नं बौ बिइ धुंका: भ्वीगु म्हय् दुनेच्वंपिं वायु देवता त न्याम्हय् सिगु नां कया: स्वाहा धका: न्याप्य: नयेगु याइ, बुह्रा पतिं व अंगु पतिं नं छप्य: कया: 'प्राणाय स्वाहा' धका: बुह्रा पतिं व सिका पतिं नं 'अपानाय स्वाहा" धका:, बुह्रा व दथुपितं नं 'व्यानाय स्वाहा' धका:, बुह्रा व च्वला पतिं नं 'उदानाय स्वाहा' धका:, अले न्यापति नं छप्य: कया: 'समानाय स्वाहा' धका: नइ । थथे नयेगुयात पञ्चग्रास कायेगु धाइ । थुलि सिधयेका: ल: त्वने धुंका तिनि भ्वय् नयेगु याइ । उकिं थ्व फुक्कं होम हे ख: धायेमा: ।

होम नं त:ताजिगु दु । बाहाँया ला दुया: होम यायेमा:गु होमत नं दु । दक्षप्रजापतिं बृहस्पतिसत्र धयागु होम या:बलय् महाद्य:या हेला जुया: दक्षप्रजापतिया छ्यं त्वा:ल्हाना: होमय् दुयाबिउगुलिं लिपा होमय् हि खुइत तयात:म्ह दुगुचिया

छचं छुनाः दक्षप्रजापतियात म्वाकूगु खँ स्वस्थानी बाखनय् दु । अथे हे अश्वमेध यज्ञ रामचन्द्रं, पञ्चपाण्डवपिसं याना वंगु खँ पुराणय् उल्लेख जुयाच्वंगु दु । आः नं कंग अजिमा द्यःयाथाय् पाहाँचःह्नेया पूजाय् म्ये स्यानाः छचं दुयाः होम यानाच्वंगु दु । बाला चःह्नेबलय् लुति अजिमा द्यःयाथाय् सर्प, चखुं, बखुं, दुयाः होम यायेमाः । पचलिद्यःया जात्रा जुइकुन्हु सुथय् मन्दिरय् होम यायेबलय् दुगुचा स्यानाः ला होम यानाः होम सिधयेकेत छचं नापं दुयाः मांसाहुति होम यायेमाः । सुं मनू सिनाः बुधवाःकुन्हु घःसु लात धाःसा हि खुइमाः धकाः हँचा स्यानाः ला, छचं दुयाः होम यायेमाः । थथे होमय् स्याःम्ह बाहांया छचं होमय् हे दुयाः छ्वइ, सी काइ मखु । थ्वीगु प्वाः नं अग्निकुण्ड जूगुलिं द्यःया थाय् स्याम्ह बाहाँयागु ला व छचं सीकाःभू यायेबलय् जठराग्निइ होम यायेगु ल्याखं नयेगु याइ ।

अथे हे भ्कीसं प्यं थयेगु याना च्वनागु नं छगू किसिमया यज्ञ खः । थ्वयात पितृयाग धाइ । अग्निइ द्यःतयत स्वाहा धकाः वीबः दुइ, प्यं थयेबलय् पितृतयत स्वहा धका पिण्ड बिइ । भ्कीगु तन्त्रया विधानं प्यंथयत मांस मदयेकं हे मगाः । प्यंथयेबलय् गेंडाम्येयूया ला दुने तयाः पिण्ड बिइमाः । अनंलि आगंब्व धकाः भ्वयूब्व हे पिण्डय् छ्वयेमाः । गुलिसियां पाकश्राद्ध धकाः प्यंथयेबलय् बाहाँया हि खुयाः पात्रय् च्वंपिं पुरोहितपिन्त छचंया सी बियाः सी पिण्डय् हे तइ । मेमेबलय् प्यंथयेगु इलय् निसलाः छगू जूसां पुरोहितयात बिइगु याना तःगु दु । गुलिसियां प्यंथइकुन्हु हि खुइमाः धकाः गनेद्यः पुज्यानाः बाहाँ स्यानाः उकिया ला छकू पिण्डय् दुने तयाः पिण्ड थयेमाः । उकिं प्यंथइकुन्हु गनं द्यःयाथाय् बाहाँ स्याःगु दुसां नं चिला तयाः पिण्ड बिइगु अति भिंगु यज्ञ खः धकाः यानाच्वंपिं दु । प्यंथये सिधयेकेत क्वय् च्वंगु सिलः ब्वनाः सुर्द्यः पुज्यायेमाः–

पितृयागो मया देव, कृतः सर्वार्थसाधक ।
अस्य यज्ञस्य कर्ता त्वं, भोक्ता त्वं परमेश्वर ॥

"थन पितृयाग धयागु यज्ञया कर्ता व भोक्ता परमेश्वर खः" । फुक्क भ्वय् नये सिधयेकाः ल्यं दनिगु छचंया सी ल्हातय् फया कयाः स्वकः यानाः वान्यानाः नयेमाः । यज्ञ याइबलय् नं सिधयेके त्ययेकाः ल्यं दनिगु वीवः फुक्क सी स्वकः वान्याना नःथें यानाः स्वपासः यानाः हे दुया छ्वयेमाः । अले होम

या:गु ल्हा चिप जूगु ल्याखं बाताय् ल्हा सिला: नसला कया: न्यास यायेमा: । अथे हे तन्त्रया विधानं सीका:भू यायेबलय् नं नुसिले सिधयेका: न्यास यायेमा: ।

यज्ञ याइबलय् अष्टमातृका द्य:त आह्वान याना: स्थापना यायेमा:थें सीका:भू यायेत नं भ्वय्ब्वय् अष्टमातृका द्य:तय्गु प्रतीक ब्वघासा ब्वयेमा: । उकिं तत:धंगु यज्ञत यानागुया पुण्यं मनूत स्वर्गलोकय् वनी धयाथें तन्त्रया विधिं पुज्याना: स्या:गु वाहाँया छ्यंया तन्त्रोक्त विधानं हे सीका:भू याये फुगु घरी नं अथे हे तत:धंगु फलं अष्टसिद्धि प्राप्त याना: द्य: जुया वने फइ । थथे जुया वंपिं तान्त्रिकत नेपालय् यक्व दु ।

भ्रीसं भ्वय् न:गु खना: भ्वय् नयेगुया अर्थ मथूपिं मनूत भ्रीत रोगं थी मधाइपिं सुं नं दइमखु । अथे हे छम्ह विदेशया डाक्टरं भ्रीसं भ्वय् न:गु खना: नेपा: देशय् च्वन धा:सा यक्व ध्यबा कमय् याये फइ धयागु बिचा: याना: थन च्वंबलय् लिपा भ्रीसं नयेगु भ्वय्या वैज्ञानिकता खना: हिस्स जुया: बिसिउं वन हं धका: धा:गु खँ न्यना तइगु दु । ख नं ख: जाकि थुज्व:गु बजि, मुस्या, पालु, हाकुछ्वय्ला, कचिला, जँला, आलुवाला, चतांमरि, माय्ओ:, कय्गु, भुति, त:खा, संन्याखुनात स्वयें हे म्हचिंक मिनिगु वस्तुत तया: मिच्या:गु अय्ला: त्वना: भ्वय् नयेगु याना नं भ्रीत छुं हे मजूसे पचय्जुया च्वंगु दु । छाय्धा:सा भ्रीसं भ्वय् नयेगुलिइ तान्त्रिकता दु । तान्त्रिक मतं भ्रीसं भ्वय् नयेगु प्वा:या अग्नि कुण्डय् दुइगु ख: । उकिं अग्नियात उत्तेजित याना: तान्त्रिक विधानया क्रमय् भ्वय् नयेगु याना वयाच्वनागुलिं प्वाथय् दुने च्वंगु अग्निया प्रभावं पचय् जुयाच्वन । अथे जूगुलिं भ्रीसं अभिप्राय थुइका: तन्त्रया विधिविधानकथं सीका:भू यायेमा: । थुकिया फल नं दइ धयागु विश्वास नं यायेमा: । थ्व नेवा: तय्गु त:धंगु महत्वं जायाच्वंगु संस्कृति ख: । थुकियात तंका छ्वये मजिउ ।

तिब: सफूत

१. तन्त्रोक्त भोजन, (हस्तलिखित सफू)

२. पूजा पद्धति

३. मल्लकालीन गंप्याखं – आशाकाजी वज्राचार्य

४. श्राद्ध पद्धति ।

च्वमिपिनि पिदने धुंकूगु सफूत

निम्हं जाना: च्वयागु

१. नेपा:या तान्त्रिक द्य: व तान्त्रिक पूजा

२. कान्तिपुर

म्हतिं म्हतिं च्वयागु सफूत

बलदेव जुजुया

१. नेवा: संस्कृति व नेवा: दर्शन

२. नेवा: संस्कार व उकिया विधि

सुरेन्द्रमान श्रेष्ठया

१. नेवा: छेँ